

De Moeial / Vrij Onderzoek

Uitzonderlijke gezamenlijke editie in samenwerking met Studiekring Vrij Onderzoek ter verlichting van de geest en de traditionele sociale gebruiken. Impressionant, nietwaar? ;-)

Onderwijs Onder Vuur

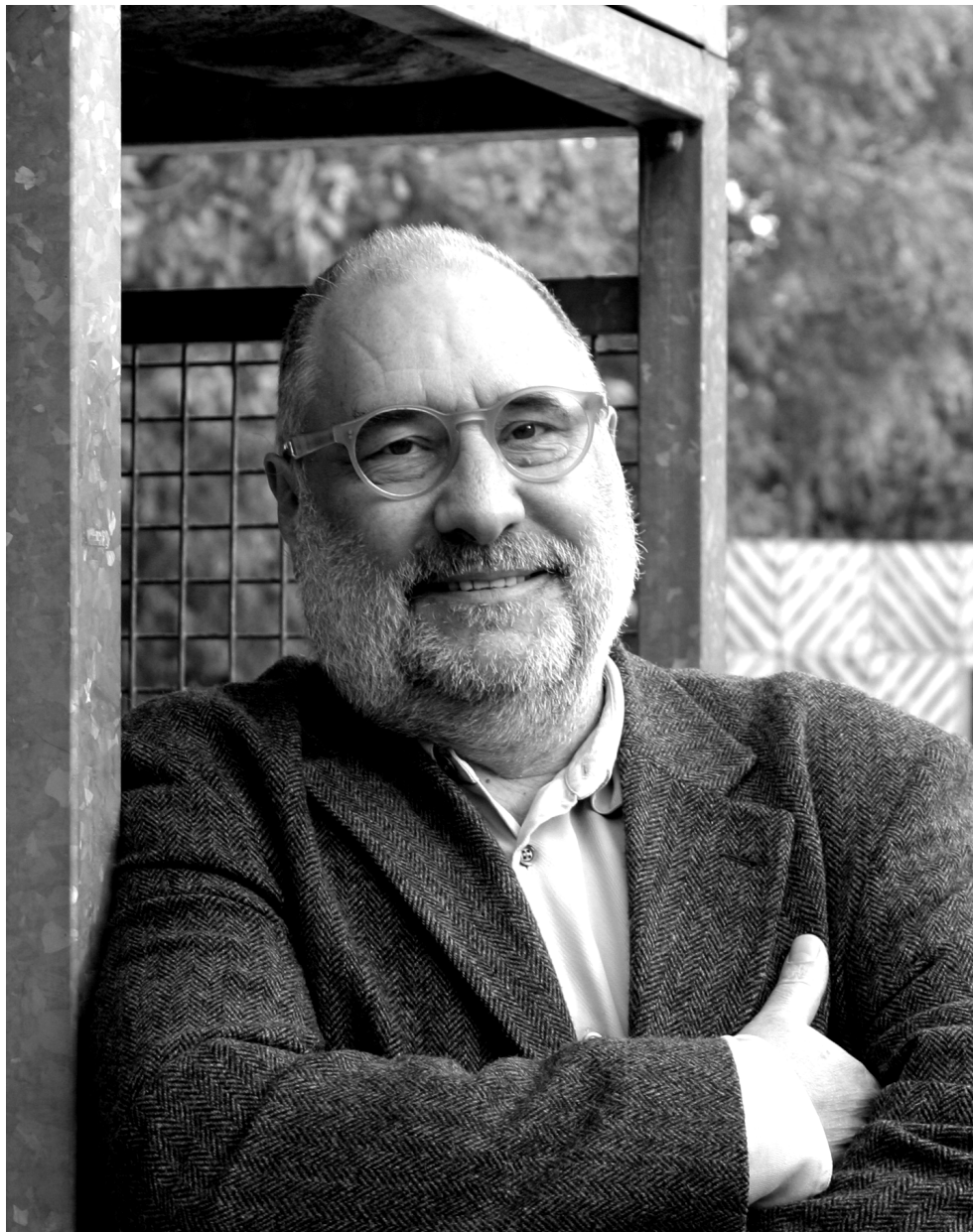
Een gesprek met Professor Eric Corijn (04/04/'06)

Duizenden studenten zijn in Brussel en Antwerpen de straten op gegaan om hun ongenoegen te uiten over de plannen van de Vlaams Minister van Onderwijs Frank Vandenbroucke, die het Vlaamse onderwijslandschap wil 'herorganiseren' en 'rationaliseren'. Het decreet zou wel eens de zuurstoftoevoer van verschillende hogescholen en universiteiten kunnen afsnijden als ze niet snel genoeg hun draai vinden in de nietsontziende onderlinge concurrentie om een groter deel van de gemeenschapstaart. Al deze maatregelen worden in naam van de 'democratie en gelijke kansen' gepropageerd. Maar is dit wel reëel? Wat betekent het als het hoger onderwijs een revolutionaire en onomkeerbare draai gaat maken naar het marktmodel? Creëert dit financieringsmechanisme op den duur niet een onderwijs op twee sporen? En hoe valt dit te rijmen met het socialistisch label dat Vandenbroucke zich aanmeet?

Om een licht te werpen op dit brandend actueel dossier gingen we op bezoek bij Prof. Dr. Eric Corijn, cultuurfilosoof en sociaal wetenschapper, prof. Sociale en culturele geografie aan de VUB. Op de betoging van 19 maart in Brussel hield hij een vlammend betoog voor de deur van het Ministerie van zijn 'verloren vriend' VDB.

In welke mate denkt u dat er gelijke kansen gecreëerd worden door toepassing van het decreet van Vandenbroucke?

Prof. Corijn: De bedoeling van de minister is in de eerste plaats rationalisatie; een groter bedrijfsrendement creëren met eenzelfde

enveloppe geld. Hij doet dat, zoals een bedrijfsmanager of eigenaar van een holding, door rentabiliteit van verschillende bedrijven of bedrijfseenheden tegen elkaar af te wegen. En met 'gelijke kansen' bedoelt hij: het gelijktrekken van de slaagkansen tussen de opleidingen onderling. Het gaat hem er niet om of de universiteit een goede steekproef van de bevolking wordt. Want dat is ze niet. Er is tot nu toe geen echte democratisering van het onderwijs zelf. Men spreekt daar al dertig jaar lang over, maar het enige wat er heeft plaatsgevonden is 'massificatie' van het onderwijs. Het hoger onderwijs is sterk gegroeid en de deelname aan het hoger onderwijs is ook sterk toegenomen. De structuren zijn echter niet perse democratischer geworden en de sociale samenstelling van het hoger onderwijs is niet perse meer in overeenstemming met de samenstelling van de bevolking. Het hoger onderwijs is nog altijd een middenklassenaangelegenheid: mensen uit andere sociale milieus vormen nog altijd een kleine minderheid van de universiteitspopulatie. Dus in die zin zal dit decreet niet meer gelijkheid genereren. Gelijke kansen betekent dat men mensen uit alle sociale geleidingen aan de startlijn brengt, maar in een competitieve omgeving creëert dat ongelijkheid. Dus een gelijke-kansenbeleid blijkt totaal iets anders dan een beleid dat gericht is op meer gelijkheid.

Eén van de beoogde doelen lijkt ook een centralisering van het hoger onderwijs met een centrale elite-universiteit die de nucleus vormt van een monster-associatie waarbij de rest van het onderwijslandschap perifere, minderwaardige universiteiten en hogescholen gaan vormen. Hoe valt dit te rijmen met de democratisering?

Wel, het is niet zijn expliciete bedoeling om een elite-universiteit te vormen.

Maar bewust of niet, is dat niet de tendens?

Onbewust misschien... Ik denk dat we, om de toestand van vandaag te begrijpen, moeten kijken naar wat er de laatste dertig jaar op het vlak van hoger onderwijs is gebeurd. De zogenaamde democratisering van de universiteiten die in de jaren zestig, begin jaren zeventig is begonnen, is eigenlijk een 'derde golf' in de algemene verspreiding van onderwijs. Eind negentiende eeuw ging het om het verplicht maken van het lager onderwijs en iedereen leren lezen en schrijven, tussen de twee Wereldoorlogen om de verbreding van het secundair onderwijs. En in de derde golf staat het hoger onderwijs centraal, waarbij het algemeen scholingsniveau van de bevolking wel geweldig is verhoogd. Vandaag heeft de meerderheid van de bevolking hoog secundair, zelfs hoger onderwijs gedaan. Dat is een geweldige vooruitgang.

Wat er vandaag voor de minister aan de orde is, is het opleiden van mensen voor een samenleving die veel productivistischer en veel competitiever is ingericht. Wat niet helemaal in overeenstemming te brengen is met "iedereen op een zo hoog mogelijk niveau brengen". Men zal dus een soort tweesporenbeleid uitwerken. Aan de ene kant wil men zoveel mogelijk mensen een diploma geven op dat eerste en tweede niveau, bachelor en dan master. Vandaar de outputfinanciering, vandaar de stimulans om diegenen die in het systeem binnenkomen ook het systeem te laten uitvloeien. En aan de andere kant wil men de top – zoals topsporters – de toponderzoekers, de topkaders enzovoort uitselcteren. Dat zal nadien gebeuren. En het is waarschijnlijk dat dit zal gebeuren volgens de criteria van de privé-markt en niet volgens die van de openbare dienstverlening en het sociaal recht. Dat wil zeggen, die selectie zal gebeuren

met hoge inschrijfgelden.

Natuurlijk gaan die universiteiten die de grote schaal hebben – Leuven dus, dat 44% van de markt van het hoger onderwijs in de associatie heeft – hier voordeel uit halen. In zo'n competitieve omgeving zullen Leuven en Gent, de grote instellingen van Vlaanderen, alleen al vanwege hun schaal beter passen. Het is duidelijk dat de minister de werking van de markt niet wil tegengaan en zich daar aan ondergeschikt maakt. Wat nu eigenlijk zijn expliciete agenda is, doet niet zo veel terzake zelfs. Wat het effect zal zijn wel.

De weg ligt nu open voor privé-financiering. Betekent dit nu eigenlijk niet het einde van de klassieke universiteit? En komt de onafhankelijkheid hierdoor niet in het gedrang?

Vandaag al wordt het onderzoek ook bepaald door marktcriteria. Er zijn zeer weinig onderzoeksgroepen die eigen structurele financiering hebben waardoor ze hun agenda over een aantal jaren autonoom kunnen uitwerken. Ook tegenwoordig hangt het overleven van onderzoek en onderzoeksprogramma's af van het vinden van externe financiering.

Dat is nu dus al een feit?

Dat is nu al een feit, ja. Een deel van die financiering is openbare financiering, dat is dus financiering van onderzoeksprogramma's van de staat. Andere is privé-financiering, maar het is alle twee extern, wat dus betekent dat de criteria, de doelstellingen van het onderzoek al lang niet meer door (binnen) de universiteit of de onderzoeksgroepen van de universiteit zelf bepaald worden. Dus het 'vrij onderzoek', waar onze instelling zo voor staat, is maar een minuscuul gedeelte van het onderzoek. Het gros van het onderzoek is niet vrij, maar is onderzoek voor opdrachtgevers die het kader, de algemene doelstelling en de termijnen van dat onderzoek bepalen.

Het tweede aspect van de realiteit van vandaag is de logica van dat onderzoek. Het gaat dus niet zozeer over waardevrijheid – want niets is waardevrij – het gaat erom wie de waarden vastlegt, wie de opdrachtgevers zijn die bepalen welk onderzoek kan plaatsvinden en welk niet. Dan kan je wel voorstellen doen, maar als je daar geen financiering voor vindt dan kan je dat onderzoek gewoon niet doen. Nog een aspect van de huidige toestand is dat die opdrachtgevers dat onderzoek steeds goedkoper willen hebben, wat dus betekent dat men de tijdslimieten van het onderzoek, de mogelijkheden om ervaren vorsers aan te werven, de statuten van de vorsers, (die steeds meer het statuut krijgen van een doctoraatsstudent) achteruit gaan. Je krijgt ene verbrokkeling van competenties. De rentabiliteitsdruk wordt zeer groot, waardoor je veel minder de gelegenheid krijgt om eens fouten te maken, om een zijspoor te nemen, om wat onderzoek in verschillende richtingen te doen. Als je tien maanden krijgt voor een onderzoeksproject, dan moet je echt in functie van uw opdrachtgever dat rapport uitwerken. Dus wat dat betreft is die toestand al zo.

En heeft dat ook weerslag op de beroepsethiek en de deontologische code van onderzoek?

Ja, in de zin dat het moeilijker wordt het kritisch, explorerend onderzoek, waarvan de finaliteit nog niet direct duidelijk is, te realiseren. Afbrokkeling van deontologie betekent niet altijd 'slaaf worden van de industrie' of 'de regels niet meer volgen'; het betekent ook dat de keuzemogelijkheden en de context steeds beperkter worden en dus dat de missie van de wetenschap wordt verengd. De condities waarin het onderzoek gebeurt gaan er niet op vooruit. Is dat een kwestie van deontologie? Je moet je dus in elk geval steeds meer aanpassen aan mogelijkheden op een

vervolg op pagina 2

INHOUD

P. 2 Editio

P. 3 Meyrem Almaci

P. 4 VVS steunt Wit-Rusland

P. 4 Stoned in Amsterdam

P. 5 Waarom nog feminisme?

P. 6 Onderwijs als Vrije Ruimte

P. 8 Bachelor in de spionage

P. 9 Max is hol

P. 10 Ideologiekritiek

P. 11 Hoofdstuk 9

P. 12 Leve de Multi-Realiteit

P. 13 Het verhaal van Shannon

P. 14 Profeten van het Profijt

P. 15 Lezersbrievenrubriek

DRAAI'S OM? P. 16

Jawel beste lezer(es), het zijn weer woelige tijden. Zo dreigt alle momenten de derde wereld-oorlog uit te breken en ligt ook onze eigen scholing ernstig onder vuur, en alsof dat allemaal nog niet genoeg was heeft onze eigenste VUB nu ook nog eens besloten dat het hoog tijd wordt om ook een steentje bij te dragen aan de tegenwoordig zo populaire (doch geheel ongrondwettelijke) informatievergaring. En dan heb ik het niet over het verzamelen en accumuleren van kennis, zoals men misschien nog naïef zou kunnen geloven wanneer men het woordt 'informatievergaring' op de gezellige traditionele manier van spreken interpreteert.

In deze wereld spreekt men echter al lang niet meer zoals vroeger: wat men toen nog doodgewoon oorlog en agressie noemde, noemt men nu immers doodleuk bescherming van je burgerrechten; en het blindelings opgeven van elementaire rechten noemt men tegenwoordig gewoonweg patriotisme of medevoelendheid, oppofferingsgezindheid ten voordele van de gemeenschap of gewoonweg begrip voor onze verschikkelijke levensomstandigheden - zelfs in Temse wonen immers terroristen die van plan schijnen te zijn met een atoombom mijn eigenste dorpje St-Amands-aan-de-Schelde plat te bombarderen, of zo laat de CIA ons toch maar weten.

Laat de newspeak dan ook even voor wat ze is - de gewetenloze manipulatie van een steeds dommer gehouden massa - en laten we eens kijken naar de plannen van onze geliefde alma mater. Zoals iedereen hoogst waarschijnlijk wel heeft gemerkt is men werken aan het uitvoeren aan de ingangen van ons knusse campusje. Het doel dat hiermee nagestreefd wordt is het automatisch registreren van elke nummerplaat die het in zijn of haar hoofd mocht halen even over de terreinen van de VUB te rijden. Nu is daar misschien nog niet eens zo veel verkeer mee (als we tenminste even vergeten dat ook onze straten reeds vol camera's staan en men via satelliet niet alleen elke wagen die men verkiest kan volgen, doch ook in staat is om de informatie die door de nieuwe camera's op de VUB worden geregistreerd 'af te tappen', en dat er dus, terwijl wij er gewoon op staan te kijken, een infrastructuur wordt uitgebouwd die onze gehele planeet veranderd in een gigantische gevangenis: You can run but you can't hide.), maar dat er ondertussen ook doodleuk werd aangekondigd dat men de VUB volledig zal omheinen zodat er slechts enkele bewaakte ingangen openblijven waar iedereen die het VUB-terrein wil betreden zich zal moeten registreren, lijkt mij toch iets te veel van het goede. Dat dit wordt gedaan om de hedendaagse onveiligheid op de campus terug te schroeven lijkt mij, als we even een blik op onze noorderbuur Nederland werpen, ronduit lachwekkend: alsof die Hollanders er zo veel beter aan toe zijn sinds hun landje langzaam maar zeker verandert in een autoritaire politiestaat: waar men op de techniek vertrouwt om met de onveiligheid korte metten te maken, daar groeien enkel nog paranoïde planten die hun overspannen zenuwstelsel uitsluitend in bedwang gehouden zien worden door de algemene wantrouwendheid van een ongelukkige en haatdragende massa. En ja, in een fucked-up wereld lopen er al wel eens vaker fucked-up mensen rond. Daar kan je zelfs iets aan doen zonder de zaken alleen maar erger te maken. Want zeg nu zelf: lijkt het jou wat om van afgeschermd grondgebiedje naar afgeschermd grondgebiedje te zwerven terwijl je weet dat er tussen die grondgebiedjes woestijnen liggen van armoe en ellende? Wordt de wereld daar dan zo veel beter van?

Ach ja, beste lezer, wat doe je als van je ouders een wereld erft die toch reeds naar de kloten is en waar zo weinig kans lijkt op verandering? Ja, er is genoeg op deze aardbol om iedereen het levensnoodzakelijke te geven, maar zolang er rente zal bestaan zal deze aarde een treurige zaak blijven en zullen er veel mensen van honger sterven, zullen er mensen op onze campus rondlopen die bereid zijn iemand neer te steken voor hoop en al vijf euro, zal het democratische aspect van ons onderwijs steeds opnieuw onder vuur komen te liggen, zullen de lonen dalen en de prijzen voor levensnoodzakelijke behoeften als huisvesting, voedsel en brandstof stijgen, en zal de massa steeds de massa blijven: het werkvolk zijn immers slaven voor de grootbezitters, en wij allemaal zijn werkvolk: moe, berooid, en overbodig; afgestompt en inwisselbaar tegen brandstof of nieuwe machines. En dan zijn de water-oorlogen nog niet eens begonnen! Besef dus toch beste mensen: there's a war going on and you can run but you can't hide...
Bram langmans

Een gesprek met Eric Corijn (vervolg)

externe markt, op een competitieve omgeving. En wat dat zeker tot effect zal hebben, institutioneel gezien, is dat men meer en meer met enveloppenfinanciering zal werken en dus de globale financiering niet wil aanpassen aan de groei, maar binnen een bepaald pakket zal moeten vechten voor een groter deel van de taart. De interuniversitaire competitie zal sterk toenemen. Je moet winners en losers hebben. En toegenomen competitie is over het algemeen niet voordelig voor behoud van deontologie en fair-play. Kijk maar naar de voetbalcompetitie of de koers: hoe meer geld er mee gemoeid is, of hoe meer het geld op een competitieve manier moet verdeeld worden, hoe minder gemakkelijk het is om dat op een ethische manier te laten verlopen. Dus wat men ook gaat hebben is bijvoorbeeld het aantrekken van vorsers omwille van hun publicatielijst, het zich richten op de topgroepen alleen en niet op de brede laag daaronder, enzovoort. Met gaat voor een 'vedettariaat' zoals in de koers, waarbij de vedetten goed betaald zijn en de helpers moeten helpen.

Kunt ge dat dan ook vergelijken met hetgeen zich nu al een tijdje in de VS afspeelt?

Ik denk dat de VS een duidelijk voorbeeld is. Wat je daar hebt, is een aantal topuniversiteiten of opleidingen die hoog scoren, en dan een massa waar het veel moeilijker is om de kwaliteit te behouden. Een aantal Amerikaanse universiteiten is echt wereldtop, maar de gemiddelde Amerikaanse universiteit is zeker niet hoger, in tegendeel zelfs, dan onze opleidingen of onze onderzoeksomgeving. Wat je dus gaat krijgen is – wat altijd gebeurt in een competitieve omgeving – dat de winnaars sterker zijn, maar dat er meer verliezers zijn. De rationaliteit van de winnaars gaat omhoog, maar de algehele irrationaliteit neemt toe.

Op de betoging zei u dat je niet alleen moet studeren voor een baan, maar wel voor het leven. Denkt u dat dit element door toenemende concurrentie verloren gaat?

Ja, dat is zeker zo. Dat is in feite al bewezen. Wat je gaat hebben is het volgende: des te meer je zelf moet investeren in de studie, des te meer de studiekeuze bepaald wordt door de garantie die je hebt om die leningen of schulden achteraf af te betalen. Ik bedoel, als je een MBA (Master in Business Administration, nvdv.) doet, dan kan je je makkelijker permitteren om een studielening aan te gaan, de lonen op managerniveau in het achterhoofd houdend. Als je archeologie of middeleeuwse filosofie wil doen, dan kan je waarschijnlijk minder gemakkelijk een zware studielening terugbetalen, tenminste met het loon dat je krijgt of de toekomstmogelijkheden die je hebt in die richtingen.

Het is ongetwijfeld zo dat de arbeidsmarkt steeds meer de studiekeuze gaat bepalen. Studeren heeft natuurlijk die twee opdrachten. Studeren heeft niet alléén te maken met kennisverwerving als vrijetijdsbesteding. Er zijn geweldige maatschappelijke kosten en die zullen op een gegeven moment terugverdiend moeten worden. Maar dan kom ik met mijn tweede punt van kritiek: je moet de mogelijkheden open houden om bepaalde studierichtingen te volgen uit interesse, ook al is de arbeidsmarkt niet aanwezig. Nu gaan we krijgen dat de arbeidsmarkt mensen vraagt die zich rendabel kunnen inschakelen, die zich vooral richten op het realiseren van bedrijfswinsten. Het is wat simpel geformuleerd, maar daar gaat het eigenlijk wel om. En dat terwijl de universitaire opleiding de bedoeling heeft in die functies voldoende ethische en maatschappelijk kritische invloeden te laten spelen. Men kan zich bijvoorbeeld de vraag stellen of iemand die opgeleid wordt tot apotheker met het oog om in de farmaceutische industrie te gaan werken, niet zou moeten worden uitgerust met een zekere plichtenleer, een zekere deontologie, en niet alleen met 'ik pas mij aan, teneinde zoveel mogelijk medicamenten zo duur mogelijk uit te vinden en te produceren'. Iemand die opgeleid wordt om in het toerisme te gaan werken, moet opgeleid worden om tegelijkertijd een kritische balans te kunnen maken over de maatschappelijke effecten van toerisme, over de verhouding duurzaam toerisme en massatoerisme, over een aantal dieperliggende kwesties en niet puur zich

moet laten leiden door 'Neckermann vraagt dat soort product'. En ik denk dat die ontwikkelingen – dus de keuze in de richting van daar waar beroepen zijn en die de leningen kunnen terugbetalen – die selectie makkelijker gaat maken dat mensen zich helemaal identificeren met een marktgerichtheid en bedrijfsaanpak. Er gaat een druk komen, om meer professionele vaardigheden aan te leren dan kritische of ethische. En ik denk dat dat een betreurenswaardige ontwikkeling is

En denkt u dat dat effect versterkt wordt onder het Plan Vandenbroucke?

Ja, dat is een expliciete kritiek die ik heb op de aanpak van de minister. Vandenbroucke is de uitvinder van de notie "actieve welvaartsstaat" hier in België. Wat betekent dat? Wij komen uit de traditie van de zogenaamde welvaartsstaat. Alle politici blijven ons vertellen dat we een sociaalgecorrigeerde markteconomie hebben. Wat wil dat concreet zeggen? In principe wilde dat zeggen dat de staat vanuit het algemeen belang grenzen oplegt aan de private actoren in de markt; dat je in de markt private belangen kon nastreven in de mate dat ze niet tegenstrijdig waren met het algemeen belang. Dat waren dus een aantal economische regels enerzijds, en een aantal regels van sociale herverdeling anderzijds. Het wilde ook zeggen dat de opbrengst van de private belangen - de winst die je maakte – niet automatisch en alleen aan de eigenaar toekwam, maar sociaal herverdeeld werd via belastingsystemen, systemen van sociale programmering, de sociale zekerheid, enzovoorts. Wat is er gebeurd sinds de crisis van het midden van de jaren zeventig en vooral sinds de jaren tachtig? Dat is dat men dat principe van de door de overheid, door de staat, door de gemeenschap beperkte markt heeft laten vallen. Dat men in een onbeperkte markt is terechtgekomen. Meer zelfs, dat de overheid zich vandaag tot taak rekent om de private actoren van hun land te helpen, op een concurrentiële wereldmarkt zo lang mogelijk te overleven. En dat betekent dus dat je een heel andere basisfilosofie krijgt. Vandaag zijn het de private spelers die de eisen stellen, die de lijnen uitzetten, en de sociale omgeving moet zich daaraan aanpassen.

Dat is in essentie de actieve welvaartsstaat van Vandenbroucke? De rol van de staat is niet de werking van de markt te beperken en sociaal te herverdelen. De rol van de staat is het de bevolking te omkaderen en ze voor te bereiden zo nuttig mogelijk te zijn in de concurrentiële context. En dus, de actieve welvaartsstaat is het activeren van de bevolking en van de individuen in die bevolking om te voldoen aan een bepaald format van de lokale economie en bedrijvigheid. Dus, de universiteit vandaag zal niet meer dienen om kaders te leveren om de samenleving te reguleren en daarbinnen ook de economische bedrijvigheid te reguleren. De universiteit vandaag zal dienen om kaders te leveren voor een samenleving die in die competitieve omgeving kan overleven. Dat betekent een ander soort inzet, een ander soort psychologie, een andere mentaliteit en een ander soort ethiek ook. Tegenwoordig zijn bijvoorbeeld maatschappelijke alternatieven niet meer aan de orde. Daarover vindt geen onderzoek plaats. Het onderzoek dat gebeurt in de sociale wetenschappen is zeer sterk op het heden en de realiteit gericht, zeer weinig op ontwikkeling en scenario's. Vandenbroucke's beleid is erop gericht, individuen te activeren om in die nieuwe wereldeconomie een plaats te vinden. Het is zeker geen domme minister. Het beleid heeft een samenhang. En de logica van die samenhang is dat we steeds meer met steeds minder geld moeten doen. En de enige manier om steeds meer met steeds minder geld te doen is je mensen harder te laten werken en je producten steeds verkoopbaarder, commerciëler dus, te maken. En wat is steeds verkoopbaarder? Iets dat nut heeft in de onmiddellijkheid. Dus voor speculeren, testen of oefenen is geen plaats meer zeker niet op de lange termijn..

Er waren opmerkelijk weinig profs op de betoging. Is daar een bepaalde reden voor?

Wel, er waren er weinig, maar er waren er relatief veel. Het is te zeggen... Er waren er weinig in absolute cijfers, maar als je vergelijkt met de algemene mobiliseerbaarheid, dan is het

opmerkelijk dat twee faculteiten vanuit decanaten officiële steun hebben gegeven aan de betoging: de faculteit wetenschappen en ...

De Rechten?

Neen, de rechten net niet, daar was de decaan nogal hard tegen de mobilisatie.

Maar het is dus wel iets waarover gesproken wordt. Zijn er dan duidelijke voorstanders van het Plan Vandenbroucke?

De academische wereld is een wereld die zeer sterk gefragmenteerd en particulier werkt, die geen grote traditie heeft van gemeenschappelijke actie. De universiteit is zoals in de Middeleeuwen een feodale structuur van rijkjes en graafschappen die met loyaliteiten aan elkaar hangt, en dat is positief en negatief. Ik zeg dat wel ironiserend, maar ik heb er wel begrip voor. Ik bedoel, om een goede onderzoeksgroep te hebben moet je natuurlijk een bepaalde visie hebben. En een zekere eigenzinnigheid komt daarbij van pas. Wetenschap is niet hetzelfde als automobielen in elkaar steken. Dus er is heel weinig traditie in het academisch milieu om te zoeken naar collectieve oplossingen. Dit is ook een vreemde situatie. Hier zitten mensen die tot de meest rationele zouden moeten behoren als het gaat om problemen aan te pakken, die jan en alleman van wetenschappelijke raad voorzien, maar als het over het eigen bestuur en beleid gaat toch nog zoveel met de natte vinger doen. Je zou toch die vraag kunnen stellen: waarom mobiliseert men niet eens de kennisgemeenschap aan de VUB om een goed profiel voor de universiteit te schetsen, om het te volgen spoor uit te zetten? Dat soort onderzoek doen we voor de buitenwereld, dat doen we voor een aantal opdrachtgevers, maar dat wordt intern zo zelden gemobiliseerd. Waarom er dus zo weinig mensen naar een betoging gaan is omdat een betoging een uiting is van een gemeenschappelijk belang, een gemeenschappelijk minimum-eisenplatform en dat ligt inderdaad niet in de praktijk van vele collega's.

Het valt ook op hoe apatisch studenten geworden zijn. Zou dit iets te maken kunnen hebben met de toenemende 'virtualiteit' van het bestaan? Het feit dat studenten - en mensen in het algemeen - geen onderscheid meer kunnen maken tussen wat 'echt' is en wat niet. Of je het nu hebt over de oorlog tegen Irak of Iran of over het financieringsdecreet, het lijkt hen niet meer te deren of zelfs niet echt plaats te hebben... Is daar een verklaring voor?

Dat is de vraag van 1 miljoen

Is het zo dat zaken gevirtualiseerd zijn en dat allerhande serieuze gebeurtenissen geen gevoelens meer oproepen bij mensen?

Wel, ik denk niet dat de dingen virtueel geworden zijn, ze zijn reëler dan ooit. Wel is het zo dat de mensen blijkbaar minder greep hebben op hun leefomgeving. Dus wat vandaag duidelijk minder aanwezig is dan twintig of vijftientig jaar geleden zijn courante opvattingen of kanalen waarmee men greep krijgt op de omgeving en samenleving. Met andere woorden: er is een grote depolitiserende van de samenleving. Ik denk dat de klassieke middelen waarmee mensen wegen op regelgeving, creëren van omstandigheden, het herverdelingsmechanisme enzovoorts, ongeloofwaardig zijn geworden voor veel jongeren. Zodoende engageert men zich wel voor zeer concrete haalbare doelstellingen, en die zijn meestal single-issue in een bepaalde sector, een bepaald probleem beperkt in de tijd. Die hebben dus een beperkte scope. Ik denk dat dat nu de realiteit is en tegelijkertijd is er natuurlijk ook veel meer segmentering en fragmentering in de samenleving zelf. Elk individu moet voor zichzelf bepalen tot welk groepje, tot welk schaalte, tot welk register hij of zij wil behoren. En vele van die identiteiten staan in concurrentie met de ander. Er is gewoon meer competitie en zeer veel meer geweld in de samenleving. Ik denk dat dat een deel van de verklaring is.

Bilal Benaich en Daniël van der Meer

Interview met Meyrem Almaci

Het Financieringsdecreet en Allochtonen

Meyrem, je doet onderzoek naar de factoren die de keuze en kans op succes bepalen van 'allochtonen' in het hoger onderwijs. Hoe lang ben je al bezig met dit onderzoek en kan je ons wat meer vertellen over de inhoud van je research?

Meyrem Almaci: Ik doe onderzoek naar de studiekeuze en het studiesucces van allochtonen in het hoger onderwijs. Dit onderzoek is een beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek, een zogenaamde OBPMO en is gestart in 2002. We zijn nu in de eindfase van ons onderzoek, over ongeveer een half jaar zou het afgerond moeten zijn. Dit is dus geen doctoraat, maar een onderzoek in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, met de expliciete bedoeling beleidsaanbevelingen te formuleren rond de situatie van allochtonen in hogescholen en universiteiten. We hebben hiervoor 3 keer een representatieve groep studenten bevraagd naar de wijze waarop ze hun studiekeuze gemaakt hebben, hun familiale en sociale achtergrond, hun vooropleiding, hun eigen verwachtingen en doelstellingen met betrekking tot hun studie en het hoger onderwijs, hun eigen identiteit... en hun studieresultaat.

Hoeveel % van de tweede en derde generatie volgt hoger onderwijs in Vlaanderen? Bestaan daar überhaupt objectieve cijfers van?

Meyrem Almaci: De cijfers die bestaan zijn allemaal fragmentarisch en vaak specifiek voor een instelling. Vaak verwijzen ze ook enkel naar het aantal eerstejaars. Zowel betreffende de instroom als betreffende de doorstroom van allochtonen bestaat er dus een groot gebrek aan cijfers, en dit is veelal het gevolg van de moeilijkheid om allochtone studenten te traceren, zonder ze te stigmatiseren. De afwezigheid van duidelijke cijfers was een van de redenen voor dit onderzoek. Over een dik halfjaar zal je via het Ministerie een antwoord kunnen krijgen op je vraag (lacht).

Verschillende universiteiten en hogescholen hebben ondertussen wel al- elk op hun manier geprobeerd de allochtone studentengroep aan hun instelling in kaart te brengen. De percentages variëren tussen 1% en 8%.

Wat is het aandeel van de 'allochtonen' in de VUB-studentenpopulatie?

Meyrem Almaci: Tja, ik mag je dan enkel de resultaten geven uit ons eerdere onderzoek aan de VUB, want de resultaten van het huidige onderzoek mogen nog niet worden vrijgegeven, dus dat is nog even afwachten geblazen. In 2002 telde de VUB over alle jaren heen ongeveer 7 a 8% allochtonen. Nu, vanuit de diversiteitscommissie aan de VUB bestaat wel de indruk dat het aantal verder gestegen is, zij monitoren o.a. de groep allochtonen aan de VUB.

Wat is het socio-cultureel profiel van de 'allochtoon' op de VUB? Verschilt dit met het profiel van allochtone studenten aan de andere Vlaamse universiteiten of hogescholen?

Meyrem Almaci: Toen ons onderzoek in 2002 afgerond was, was er te weinig info beschikbaar van andere instellingen om te kunnen vergelijken. Toen slaagde ongeveer 33% van 'onze' allochtone studenten. Ondertussen is duidelijk geworden dat de slaagkansen aan de Universiteit Antwerpen en de Universiteit Hasselt lager liggen, maar gezien de soms zeer kleine aantallen moet met die percentages voorzichtig worden omgesprongen. Onze studenten in 2002 rapporteerden wel vaak het feit dat ze het financieel niet makkelijk hebben om verder te studeren en dat ze vaak weinig rolmodellen hebben in hun eigen sociale groep die hen konden helpen bij het studeren.

En is er een verschil tussen het profiel van Waalse en Vlaamse studenten met vreemde roots?

Meyrem Almaci: Wat betreft het verschil in profiel tussen Vlaamse en Waalse allochtone studenten kan ik je geen antwoorden geven, daar heb ik vooralsnog weinig zicht op, ook al door een gebrek aan materiaal en cijfers. Al bij al lijken de Brusselse allochtonen met Marokkaanse roots wel zeer prominent aanwezig op de ULB, maar dat heeft wellicht veel te maken met het feit dat Frans ook een tweede taal is in Marokko.

Maken 'allochtonen' andere studiekeuzes dan 'autochtonen'?

Meyrem Almaci: Uit het onderzoek in 2002 bleken de allochtone studenten aan de VUB sterk te kiezen voor Rechten en TEW.

Aan welke factoren schrijf je dit toe?

Meyrem Almaci: Hier kunnen verschillende verklaringen voor zijn, maar ik vermoed dat traditionele rolverwachtingen en de status van de opleiding twee belangrijke factoren zijn. De vrouwen kiezen bvb het vaakst voor rechten, psychologie, pedagogiek of geneeskunde; allemaal richtingen met een hoge maatschappelijke status en met een sociaal kenmerk, een 'zorgend' aspect zo je wil. De mannen kiezen duidelijk voor richtingen met een hoge economische waarde zoals TEW, rechten en ingenieurswetenschappen, eveneens opleidingen met hoge status en die tevens aansluiten bij hun rol als inkomensverstrekker. Maar goed, dat waren resultaten uit een kleinschalig onderzoek met kleine aantallen studenten, dus het huidige onderzoek zal daar meer duidelijkheid in kunnen verschaffen. Overigens vertonen ook vele Vlaamse autochtonen dergelijke keuze patronen waarbij typische man/vrouwverschillen opduiken, zoals in de psychologie en de ingenieurswetenschappen

Vandenbroucke beweert dat de nieuwe financieringsstructuur, die vanaf 01/01/2007 in werking treedt, de gelijke kansen zal bevorderen en net die groepen zal aanboren die socio-economisch zijn achtergesteld (verhoging van de instroom) alsook de slaagkansen (verhoging van de uitstroom) zal verhogen. Is dit zo? Maakt de minister het niet moeilijker voor eerstejaars door het elimineren van de inputfinanciering en deze te vervangen door de outputfinanciering? Voor Studenten die bissen of trissen zal het vangnet wegvallen en ook zullen de onderwijsinstellingen zullen deze 'niet rendabele studenten' weren...?

Meyrem Almaci: Ik begrijp het uitgangspunt en de bekommernis van minister Vandenbroucke, maar ben er niet van overtuigd dat het huidige voorstel het beste middel is. Ondertussen heeft de minister overigens ook zelf al aangegeven dat hij dit voorstel vooral heeft gelanceerd om meer verantwoordelijkheid te leggen bij hogescholen en universiteiten en dat hij ruimte laat voor alternatieve voorstellen. Als ik niet verkeerd ben zou hij na Pasen met een nieuw voorstel naar buiten komen waarin hij rekening houdt met de kritieken van de laatste weken. Maar goed, ikzelf ben van mening dat het vervangen van de huidige inputfinanciering door outputfinanciering voor de kwetsbare studenten op termijn een achteruitgang zal betekenen. En dit terwijl de minister te pas en te onpas zijn bekommernis uit over de ondervertegenwoordiging van deze groepen mensen, in concreto kansarmen en allochtonen. Vele instellingen zullen nu eieren voor hun geld kiezen en alles op alles zetten voor die studenten waarvan de doorstromingskans hoger is, want die brengen geld in het laatje. Er zal minder moeite gedaan worden om de meer kwetsbare studenten aan te trekken en te begeleiden want begeleiden kost geld en mensen begeleiden die voorsnog - onder andere door hun sociale achtergrond en hun vooropleiding - minder kans hebben op slagen wordt dus minder interessant. Want waarom zou een school nog investeren in studenten met minder slaagkansen? De instellingen beseffen immers zeer goed dat kinderen van hooggeschoolde ouders, meer kans hebben op slagen dan kinderen uit een arbeidersgezin, wat ongetwijfeld invloed zal uitoefenen op hun wervingactiviteiten. Het gevaar dreigt dat de felbesproken toegankelijkheid van het hoger onderwijs nog meer onder druk komt te staan; want instellingen met een traditie van begeleiding en een politiek van actieve democratisering van het onderwijs zoals de VUB, zullen het moeilijk krijgen in het nu reeds zeer

competitieve hoger onderwijs en zullen de financiële gevolgen van deze keuze maar moeilijk kunnen dragen. De competitiviteit zal overigens enkel maar verhogen, wat niet meteen de beste stimulans is voor samenwerking en onderzoek... Een ander niet ondenkbeeldig gevaar is dat instellingen, vooral diegene die veel kwetsbare studenten aantrekken, om te kunnen overleven, misschien geneigd zullen worden de lat lager te leggen om toch maar zoveel mogelijk middelen binnen te kunnen halen. Bovendien is er met dit voorstel geen rekening gehouden met de financiële schaalvoordelen van de grote instellingen: zij hebben relatief gezien minder kosten aan infrastructuur en dies meer. Het

personeelsbestand van deze instellingen zal ook meer onder druk komen te staan... Dus, hoewel het uitgangspunt van de minister niet onbegrijpelijk is, ben ik absoluut geen voorstander van het huidige voorstel omdat het een aantal perverse effecten heeft die de democratisering van ons hoger onderwijs bedreigen.

Wat de eerstejaarsstudenten betreft: als deze een modelstudent is en alles netjes op tijd afwerkt dan zal er geen probleem zijn. Maar voor een groep groep studenten die bijvoorbeeld geen studiebegeleiding heeft gekregen en een foute studiekeuze heeft gemaakt, voor die studenten met leermoeilijkheden, voor studenten die moeten werken om hun studie te bekostigen en die daarom langer doet over de opleiding, wordt de situatie wel moeilijker: de instellingen krijgen immers maar geld voor de 'normale' duur van de opleiding. Dus als je 5 jaar doet over een opleiding van 4 jaar, maakt je instelling 1 jaar verlies. Dit zal hoogstwaarschijnlijk doorgerekend worden aan de student, bijvoorbeeld via de inschrijvingsgelden. Gevolg: alle inspanningen om werkende studenten, kwetsbare studenten, studenten in precieze financiële situaties aan te trekken zullen wellicht worden afgebouwd... en de risico's doorgerekend.

Maar ook voortgezette opleidingen, zoals de ManaMa's, worden in het plan van Vandenbroucke niet meer gefinancierd, de instellingen moeten die zelf bekostigen. Ook hiervoor zullen studenten de prijs moeten betalen, tot 25.000 + per jaar! Gevolg: mensen met weinig centen zullen minder kans hebben om deze manama's te volgen en dus ook minder kans hebben op de arbeidsmarkt dan studenten met dezelfde hersenen, maar meer centen. Zo creëren we met ons onderwijs terug een elitegroep.

Denk je dat het 'hoger wegen' (vermenigvuldiging met 1.5) van de studiepunten van de beursstudent (zoals voorgesteld in de conceptnota's) de universiteiten alsnog gaat motiveren om deze 'armen' in te schrijven? Is dit geen eenzijdige benadering van het verhogen van kansen? Is dit in jou ogen een structurele benadering of net niet?

Meyrem Almaci: Hoewel ik het idee niet direct slecht vindt om de kost van de lagere inschrijvingsgelden voor beursstudenten te compenseren, zal binnen het voorgestelde systeem van de outputfinanciering het hoger wegen van de studiepunten per beursstudent niet kunnen opwegen tegen de vele 'risico's' die deze studenten met zich meebrengen, ik heb het dan over risico's volgens de marktlogica. Men zal dus misschien nog wel deze studenten aantrekken omwille van deze weging, maar niks garandeerd dat deze studenten vervolgens ook een goede begeleiding zullen krijgen om hun slaagkansen te verhogen. Dus, verschillende instellingen zullen misschien wel meer kwetsbaren aantrekken, om ze vervolgens op het moment dat ze geld gaan kosten aan hun lot over te laten. Bovendien is het nog maar de vraag of het aspect 'beursgerechtigd' zijn de goede manier is om het risico van

studiemoeilijkheden te traceren. Wat met bijna beursgerechtigden, of studenten met andere dan financiële problemen, of studenten die omwille van statusredenen geen beurs aanvragen maar die het wel moeilijk hebben? Ik ben dan ook, net als de VVS, voorstander van de uitbreiding van studentenkenmerken als indicator van studieoverleving en studie-uitval. want nu is er geen enkele manier om de kwetsbaarheden van andersvaliden, allochtonen, studenten uit TSO en zelfs BSO enzovoorts in te calculeren en hier ook voor erkend te worden op een structurele manier. Ik vind 'beursbenadering', gezien de diversiteit aan problematieken, dus inderdaad persoonlijk te eenzijdig. Enkel die instellingen die voluit de democratische kaart trekken zullen al deze studenten blijvend begeleiden, maar opnieuw zal hen dat in een zwakkere concurrentiepositie brengen in vergelijking met die instellingen die geen kwetsbare studenten begeleiden. Een democratisch beleid moet dus structureler ingebouwd worden mijns inziens, via het bouwen van garanties en het financieel belonen van ondersteuning in de vorm van studie- en trajectbegeleiding op maat dan via randingrepen voor een groep van beursstudenten alleen of via projectmatige financiering van diversiteit.

Denk je dat de door de minister beoogde centralisering van het onderwijs op termijn voorgoed een kloof kan slagen worden tussen de studenten van topuniversiteiten (Leuven in het Vlaamse geval) en 'tweederangs-universiteiten'?

Meyrem Almaci: Ik denk dat dat geen denkbeeldig gevaar is, neen, aangezien de KULeuven in het huidige model de grote middelen zal binnenrijven...

Los daarvan ben ik het niet helemaal eens met hoe je de termen 'topuniversiteit' en tweederangsuniversiteit invult, want alle instellingen naast de KUL zijn dan tweederangs? Vanuit welke feiten, gegevens wordt dit dan besloten? En daarmee wil ik absoluut geen oordeel vellen over de KUL, versta me niet verkeerd.

Instellingen die zowel de diversiteit in de maatschappij huldigen als kwalitatief onderwijs en onderzoek afleveren zijn voor mij de topuniversiteiten.

Meyrem, je bent naast onderzoekster ook voorzitter van Jong-Groen!. Welk standpunt neemt Groen in tegenover de plannen van VDB? Gaat Groen actief actie voeren tegen de liberalisering van het onderwijs? Indien wel, op welke manier?

Meyrem Almaci: Jong Groen! en ook Groen! hebben reeds overal mee actie gevoerd en bij monde van Jef Vernier al vragen gesteld mbt het nieuwe voorstel en onze bekommernissen aangegeven. Jong Groen! volgt dit dossier ook van zeer nabij, onder andere via de VVS en de vakbonden, op. Ten eerste moet het aantal middelen voor onderwijs gelijk blijven en liefst nog opgetrokken, aangezien het aandeel middelen dat naar onderwijs gaat gedurende de jaren 1980 enkel is gedaald. Verder is het belangrijk de perverse effecten van de outputfinanciering op z'n minst te neutraliseren en liefst de problematieken van diverse groepen structureel aan te pakken; zo is er ons voorstel voor een marshallplan voor het onderwijs, een grote inhaalbeweging voor het onderwijs om een nieuwe democratisering golf te starten met specifieke aandacht voor de situatie van allochtonen in ons onderwijs en met actieve promotie van alle aspecten van diversiteit met de financiering eraan gekoppeld.

We willen de toegang tot manama's en de inschrijvingsgelden betaalbaar houden en de concurrentie tussen instellingen, dus het het marktdenken voor onderwijs tegengaan. De instellingen van het hoger onderwijs vandaag hebben vaak immers elk hun eigen specialiteiten, en dus is de toegevoegde waarde van elke instelling belangrijk. Wij willen met Groen! samenwerking tussen de verschillende instellingen en onderwijsniveau's stimuleren. Ook de kleine instellingen moeten voor ons een plaats houden in het huidige onderwijslandschap, onder andere omdat ze dicht bij de individuele student kunnen staan.

Da's zo'n beetje in een notedop waar we voor willen gaan.

Bilal Benyaich

VVS houdt actie voor Wit-Russische ambassade

'gebrek aan studentenrechten in Wit-Rusland'

'Een statement'

Op 16 maart vonden er presidentsverkiezingen plaats in Wit-Rusland waarbij enkele uren na het sluiten van de stembokjes de uitslag al gekend was: Aleksandr Lukasjenko zou winnen... Mensen kwamen de dagen die volgden op de verkiezingen spontaan de straat op om hun ongenoegen te uiten over de verkiezingsfraude en de slechte levensomstandigheden. Ofschoon reactie van overheidswege op de manifestaties in het begin uitbleef, werden de ordetroepen -toen bleek dat het protest dagelijkse routine werd en gestaag aandikte- ingezet om een herhaling van de Oranjerevolutie van eind 2004 in Oekraïne te vermijden.¹ Vele studenten die het aandurften om op straat en op de universiteitsbanken de uitslag in vraag te stellen werden met de matrak bewerkt, van de universiteit gezwerd en voor een tijdje opgesloten. Het meest gemiddiateerde voorbeeld is Taciana Khoma, de juffrouw die verkozen werd in het bestuur van de Europese studentenvakbond en hierdoor van de universiteit werd uitgesloten en gedurende tien dagen opgesloten. Om de veelvuldige schendingen van de rechten van studenten aan de kaak te stellen organiseerde VVS² (Vlaamse Vereniging voor Studenten) samen met ESIB (The National Unions of Students in Europe) en OBESSU (Organising Bureau of School Student Unions) op 4 april een symbolische actie voor studentenrechten in Wit-Rusland voor de Wit-Russische ambassade, gelegen te Elsene. De actie duurde een veertigtal minuten waarbij 35 aanwezigen, met een zwarte plakker op de mond, positie namen recht tegenover het ambassadegebouw. Met VVS-vlaggen in de ene hand en een pen in de andere werden protestbrieven ondertekend om ze daarna

in de brievenbus van de ambassade te deponeren. Deze actie zou tevens het startsein vormen voor een briefschrijfcampagne. Een vierkoppige VUB-delegatie nam deel aan deze actie, maar het viel op dat slechts twee van de 24 VUB-studentenvertegenwoordigers present was.. Politiek in een notendop Wit-Rusland werd in 1991, na de implosie van de Sovjetunie, onafhankelijk. Formeel is het land een democratie met vierjaarlijkse verkiezingen voor het parlement en om de vijf jaar vinden er presidentsverkiezingen plaats. Maar in de realiteit zou er geen snuifje oppositie in het parlement te bespeuren zijn en zwaait president Aleksandr

Lukasjenko er al sinds 1994 de plak. Bij de verkiezingen wordt er keer op keer gefraudeerd en omdat een president volgens de Wit-Russische grondwet maar twee ambtstermijnen mag uitzitten schreef Luka in 2004 een referendum uit met de vraag tot verandering van deze grondwetsbepaling waardoor hij een derde ambtstermijn zou kunnen uitiendien. Ook dit referendum won hij met een stalinistische score van om en bij de 80%. Hoeft het nog gezegd dat met de uitslagen van de meest recente presidentsverkiezingen geknoeid werd (volgens officiële waarnemers); de score ligt dicht bij de hierbovengenoemde uitslag. De

alleenheerser van Belarus stond er weer. Terstond werd hij gefeliciteerd door de president van Rusland, Vladimir Putin, die zijn invloedssfeer in de regio verstevigd zag. Hoewel het gasconflict tussen Minsk en Moskou van de afgelopen jaren de elasticiteit van dit bondgenootschap bijna teniet deed. Het conflict escaleerde toen beide kanten elkaar beschuldigden van verraad en bedrog m.b.t de gasprijzen en de controle over het gaspijpleidingendoolhof in Belarus. Het conflict werd beslecht in het voordeel van Rusland (Gazprom) en er kwam geen openlijke breuk tussen de twee dictators. Integendeel, Rusland versterkte haar positie als veruit de belangrijkste handelspartner van het land door te profiteren van de politieke moeilijkheden waarin Lukashenko verkeerde. Dit conflict legde niet alleen de steeds groeiende macht van grondstoffenreus Rusland bloot maar het toonde ook aan dat de Europese en Amerikaanse mensenrechtenretoriek het geopolitiek belang van Wit-Rusland in de strijd om de controle en/of zekerheid van grondstoffentoevoer maskeert.

Martin Van Ganshoren

1 de protagonisten van de 'Oranjerevolutie', Victor Joestsjenko en JuliaTimosjenko, die een groot deel van de Oekraïners in 2004 overtuigden met beloften als 'democratie', 'welvaart' en 'meer Europa', werden onlangs weggestemd omdat de revolutionaire beloften niet werden ingelost. Maar de kans is reeël dat de verliezers van de verkiezingen toch nog met een coalitie "democratische krachten" aan de macht blijven. 2 De overkoepelingsorganisatie van de studentenraden van de Vlaamse universiteiten en hogescholen.

Stoned in Amsterdam

Brian Jones, In Memoriam 1942-1969

En vijftigtal op leeftijd zijnde mannen, gehuld in van rode tongen voorziene leren jasjes; veel Heineken en daarmee overeenkomstig toenemend geschreeuw, op een druilerige zondagmiddag in een Amsterdamse bioscoop. Ik besepte dat ik hier al die jaren naar op zoek was geweest. Mijn *Heimat* gevonden, eindelijk! De heilige graal die mij en het vijftigtal hier naar toe had gedreven was de film *Stoned; the wild and wicked life of Brian Jones*. Na de festivals van Gent en Rotterdam had de bescheiden Amsterdamse werkstudentenbioscoop Kriterion de eer het verfilmde leven van Brian Jones te vertonen. Het was meteen ook de laatste mogelijkheid deze in de cinema te zien; binnenkort ligt *Stoned* in de videotheek. Brian Jones was een van de meest bepalende personen van de muzikale ommekeer van de jaren zestig. Hij begon een bandje met een paar Britse zielsverwanten die zijn passie voor Amerikaanse muziek met hem deelden. De gevolgen van Jones' beslissing om de groep in 1963 te vernoemen naar een nummer van Muddy Waters ondervinden we tot op de dag van vandaag; de Rolling Stones waren een feit. Of ze zover waren gekomen als 'Little Boy Blue and the Blue Boys', zoals ze zich tot dan lieten noemen, laat ik aan uw beoordeling over. Ondanks hun gezamenlijke leeftijd van 247 jaar, kennen de vier overgebleven Stones nog steeds een immense populariteit, getuige de 1.3 miljoen mensen die in februari op hun gratis concert in Rio de Janeiro afkwamen. De Who, Beatles en Kinks bestaan niet meer; Jagger en co zijn de taaie dinosauriërs van de *British invasion*-oerknal. Niet geheel toevallig heet hun wereldtournee van dit jaar (en hun album van vorig jaar) *A Bigger Bang*. Vergelijk dat met het lijdzame *Let It Be* waarmee de Beatles 36 jaar geleden afhaakten, en het verschil is duidelijk.

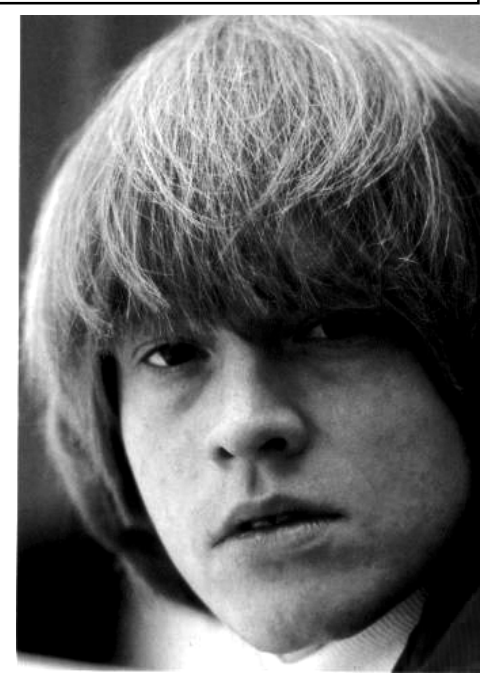
Een jaar eerder, in '69, was de 27-jarige Brian Jones levenloos in zijn zwembad aangetroffen. Het enfant terrible van de Stones had enkele dagen eerder zijn congé gekregen. Jones, nagenoeg continu onder invloed van drugs en drank, was als een blok aan het been van de andere bandleden

en gaf meer geld uit dan dat hij opleverde. Tijdens oefensessies viel hij in slaap, toeren in de VS was onmogelijk door Jones' veroordeling voor drugsbezit, en het onderhouden van zijn zes buitenechtelijke kinderen kostte de band een rib uit het lijf. Over de dood van Jones doen de wildste verhalen de ronde. Ook de film *Stoned* draait om het thema van de schuldvraag. Algemeen wordt aangenomen dat hij teveel had gedronken, gesnoven en gespoten, en bij een eenzame avondduik een zachte dood stierf. Regisseur Stephen Woolley geeft echter een ander beeld van de bewuste tweede juli 1969. Volgens Woolley is Brian Jones -surprise, surprise- vermoord. De dader zou Frank Thorogood zijn, de aannemer van de verbouwing van Jones' huis. Op zijn sterfbed in 1994 bekende Thorogood de moord, en onlangs heeft ook de toenmalige vriendin van Brian Jones deze theorie bevestigd.

Op de druilerige Amsterdamse zondag in maart was elk deel van het vijftigtal ervan overtuigd dat hun held vermoord was. Plannen van de als *guest of honor* aanwezige ex-vriendin van Jones - Pat Andrews - om het lijk op te graven en aan de hand van DNA-materiaal de reeds overleden moordenaar aan te wijzen, vonden gretig gehoor. Voor de fans is Brian Jones nog steeds een idool, en idolen verdrinken niet. Zeker niet als ze zoals Jones op amateurniveau wedstrijden hebben gezwommen. Nee, die laten zich toch ten minste vijfmaal in de rug schieten door een ontspoorde fan, rijden zich te pletter in een Porsche 550 Spyder of springen desnoods van het Hilton. Het is dan een schrale troost als de moordenaar slechts een lompe bouwvakker blijkt te zijn. Als men *Stoned* moet geloven was de dood van Brian Jones een ongelukkige samenloop van omstandigheden. Jagger en Richards hadden hem uit de groep gegooid en zodoende dreigde hij zijn aannemer niet langer te kunnen betalen. Na enkele pesterijen over en weer liep de onenigheid tussen Jones en Thorogood zodanig uit de hand dat laatstgenoemde de ex-Stone in een roes van whisky en wiet (garnituur voor over de salade) te lang onder water hield. Uiteindelijk spartelde Brian Jones niet meer tegen en daalde hij onder begeleiding van de afteling naar de bodem van

het zwembad. Symboliek is de film niet vreemd; als Jones op een avond aan de rand van zijn lege zwembad zit en een fles drank laat vallen, raakt hij geïnspireerd door het galmende effect. Hij roept de amuzikale Thorogood en samen jammen zij er op de bodem van het bad op los. Een betekenisvolle scene, want muziek en moord vallen zo op de latere plek des onheils samen: Regisseur Woolley verwijst hiermee naar het besluit van de Stones hun medeoprichter de laan uit, en op die manier indirect ook de dood, in te sturen. Blues en *booze* dreven Brian Jones naar de afgrond en de bouwvakker gaf het laatste zetje.

In *Kriterion* was de populariteit van Brian Jones nog goed voelbaar; een enkeling had zich zelfs verkleed als de master himself. 'The wild and wicked life' van Jones, in dit artikel slechts lichtjes aangeraakt, spreekt zijn bejaarde fans nog altijd tot de verbeelding. Als men dat vergelijkt met de idoolverering van tegenwoordig, is geen groter contrast mogelijk. De sex, drugs & rock-'n-roll van Jones tegenover het dagelijks wel en wee van Frans Bauer. Het lijkt wel of idolen (want dat is vader Bauer, vergis je niet) van vandaag de dag juist door normaal te doen en door zichzelf te blijven, geliefder worden en zo uitgroeien tot ware culthelden. Wat een waanzin; Jim Morrisons, Bob Dylans, Lou Reeds, Mick Jagers, Johnny Cashes, dat zijn helden (God hebbe hun ziel in enkele gevallen). Niet de paar omhooggevallen kindsterretjes of huisvaders die, misbruik makend van hun '15 minutes of fame', tevergeefs proberen te ontsnappen aan het etiket eendagsvlieg. Want bedenk wel: over veertig jaar (Deo volente) zullen er geen mensen huilend aan de begraafplaats van Frans Bauer of Belle Perez staan. Het is tekenend voor een wereld waarin idolen door middel van sms worden gekozen. In Amsterdam, omringd door het vijftigtal mannen met incidentele aanhang, was het als een oase van pure idolenverering. Men waande zich terug in zijn jeugd - ik voelde me wel plots drie keer zo oud - en anekdotes van veertig jaar fanschap werden bovengedaald. Het waarheidsgehalte lag laag, maar daar maalde niemand om. De door de fans beloofde eeuwige trouw aan Brian Jones en

zijn Rolling Stones schept de verwachting dat ze dit ritueel van grenzeloze adoratie tot het einde der tijden kunnen voortzetten. En dat is toch waar idolen voor moeten zijn. Overigens verzocht een van de Jones-adepten - grijs haar, bierbuik - mij in een eventuele volgende film over de Stones de rol van Keith Richards te spelen. Hoe enorm ik ook mag opkijken tegen *Keef*, het blijft toch een twijfelachtige eer - in het achterhoofd het beeld van deze verslaafde piraat met gitaar. Dinosauriërs stierven uit met een oerknal, hun bestaan spreekt de mens nog steeds tot de verbeelding. En dat is wat de *greatest Rock'n'Roll band in the world* ook moet doen: bezig aan hun laatste tour moeten ze naar goed gebruik stoppen met een *Big Bang*; niet zoals Brian Jones afdruipten tot op de bodem. 1 juni zal ik ze voor de laatste maal zien optreden in het Koning Boudewijnstadion, en dan kan ik over veertig jaar, als grijssharige dikbuik, een volgende generatie anekdotes vertellen die niet zo dicht bij de waarheid staan. Maar daar zal dan ook niemand om malen.

Daniël van der Meer

Vrouwen versieren en de staart

Waarom nog feminisme?

Wie zichzelf nu (nog) en plein publieke feminist(e) durft te noemen, wordt als een buitenaards wezen aangehaald. In verontwaardigde blikken – niet in het minst van verwende moederskindjes – lees je: zweterig in klitten samenplakkend okselhaar, oubolligheid, BH-verbranding, a-seksualiteit, gefrustreerde lesbo's en vooral een niets ontziende mannenhaat.

Het woord feminisme is de laatste vijftig jaar ongelooflijk beladen geraakt met allerlei clichés en associaties. Jezelf feminist(e) noemen is gewoon 'not done', tenzij je macho-kerels op een veilige afstand wil houden natuurlijk; met de staart tussen de benen zetten ze het dan op een draffie naar de volgende (gewillige?) prooi.

Maar wat is er met dat ooit zo strijdvaardige feminisme gebeurd?

Rond de vorige eeuwwisseling kwamen in Groot-Brittannië brave huismoeders de straat op, sloegen ruiten aan diggelen en scandeerden hun eisen: 'Votes for women, chastity for men'! Er ontstond een heus kat en muis-spelletje tussen de overheid en militante actievoersters; het geweld escaleerde. Het was pas echter na de Eerste Wereldoorlog dat deze Suffragettes een deel van hun eisen zagen ingewilligd. Ze hadden zich immers tijdens die oorlog zeer braaf en vaderlandslievend gedragen – heel anders dan de wilde jaren ervoor – door de arbeidsplaatsen van hun mannen die aan het front zaten, in te nemen zodoende de economie draaiende te houden. In ons landje verliep de strijd om het stemrecht heel wat rustiger. Nochtans sproten in het begin van de twintigste eeuw vrouwenverenigingen met de tientallen uit de grond, vaak in het kielzog van de verschillende politiek-ideologische zuilen. Het pragmatisch denken van de toenmalige liberale én socialistische partij verhinderde echter – men was er inmiddels van overtuigd dat vrouwen teveel onder de invloedssfeer van 'de pastoor' stonden en zich geen eigen politieke mening konden vormen – het verkrijgen van stemrecht voor vrouwen tot 1948. Deze zogenaamde eerste feministische golf concentreerde zich voornamelijk rond politieke eisen die een volwaardig burgerschap moesten mogelijk maken.

De tweede golf van protest kende haar hoogtepunt in de jaren zestig en zeventig. Simone de Beauvoirs beroemde en beruchte 'Le deuxième sexe' (1949) werd via Kate Millet in de Verenigde Staten geïntroduceerd en inspireerde vele vrouwen die het beu waren steeds weer als 'de ander' van de man gecategoriseerd te worden. Feminisme maakte toen deel uit van een brede (intellectuele) sociaal-kritische stroming die in mei '68 haar (anti)climax vond. Vrouwen uitte soms op een nogal felle manier hun onvrede over de autoritaire, machtsgeile en patriarchale maatschappij waarin ze leefden/leven.

Vanaf de jaren zeventig-tachtig raakt feminisme meer en meer in een theoretisch web verstrikt; het postmodernistisch avontuur lonkt – de versnippering en academisering van het feminisme wordt stilaan een feit.

Feministen waren/zijn als de dood voor eender welk soort van biologisch essentialisme; de vrouw is immers gedurende eeuwen herleid tot haar louter biologische functie. De historica Joan Wallach Scott hanteert als eerste systematisch de

term gender, die een soort buffer moet vormen tegen enig biologisch determinisme. De term gender – als tegenhanger van de biologische sekse – doelt op de sociaal en cultureel bepaalde normen over vrouwelijkheid en mannelijkheid; iemands gender is steeds onder constructie en is de steeds veranderende uitkomst van het onderhandelingsproces tussen het subject en de maatschappij. Ondertussen is gebleken dat het begrip gender een soort passe-partout woord is geworden, verkeerdelijk wordt gebruikt en onderwerp is van een laaiende theoretische discussie over het onderscheid/ de relatie tussen sekse en gender. Tot nog toe is het de Amerikaanse poststructuralistische filosofe Judith Butler die het meest creatief omspringt met de term gender. Zij omschrijft gender als een performatief proces; het steeds weer herhalen/citeren van bestaande normen betreffende vrouwelijke en mannelijke rolpatronen, maar steeds met de mogelijkheid om kleine dingen aan te passen. Bij dit proces wordt tegelijkertijd een overschot gecreëerd, een excessieve rest: het abjecte, mensen die buiten deze normen vallen; body's that don't matter. (bijvoorbeeld travestieten, vluchtelingen) Het abjecte is constitutief voor de 'normale' groep, maar beukt tevens op de grenzen van het normatieve in en kan een subversieve werking in zich dragen.

Filosofen als Derrida – de onbepaaldbaarheid, het niet tot essentie te herleiden van – en Foucault – de werking van macht – beïnvloeden de feministische theorie uitermate.

Waarom leven naar een mannelijke norm? Waarom de gelijke van de man willen zijn? Het gelijkheidsdenken ruimt stilaan plaats voor het differentiedenken; het denken/eisen/laten bestaan van verschil, verscheidenheid. Zo stelt Luce Irigaray – als belangrijke exponente van het seksuele differentiedenken – ondermeer dat vrouwen de ruimte moeten krijgen hun eigen vrouwelijke seksualiteit en identiteit te ontwikkelen; iets wat hun steeds ontzegd is onder het patriarchaat. Zij verandert De Beauvoirs adagium 'On ne naît pas femme, on le devient' in: 'Je bent als vrouw geboren, maar je moet de vrouw nog worden die je bent'.

De 'black is beautiful-beweging' en lesbische feministen formuleren heftige kritiek op het gangbare feminisme dat het blanke, heteroseksuele, relatief rijke, goed geschoolde, westerse vrouwelijke subject centraal stelt in haar 'bevrijding-van-het-mannelijke-juk-project'. O.a. Gloria Wekker slaagt er een poosje later in om hierop een adequaat antwoord te bieden door het model van het intersectiedenken te ontwikkelen, waarin identiteit als een kruispunt van allerlei assen (bijvoorbeeld geslacht, religie,

seksuele voorkeur, sociale afkomst, etniciteit) wordt beschouwd en geanalyseerd.

Queer Studies daarentegen slaan resoluut een zijweg in en tot op heden is de relatie met feminisme problematisch, of op zijn minst onduidelijk. Alle interessante theorieën, stromingen en feministische filosofie ten spijt: het discours blijft tot een kleine academische kring beperkt.

De anti-essentialistische aanpak – dé vrouw bestaat niet en de strijd van de ene vrouw is niet de strijd van de andere – is ondanks zijn goede bedoelingen fataal gebleken voor de strijdbaarheid van het feminisme.

Bovendien is feminisme gedurende de laatste jaren vrijwel geheel geïnstitutionaliseerd geraakt. Feminisme heeft zijn subversieve karakter geruild voor een maatschappij-bevestigend Ministerie van Gelijke Kansen dat top-down allerlei maatregelen treft; een brede actieve basis bestaat niet meer. Diversiteit is het holle politieke modewoord bij uitstek geworden, maar draagt in zich een zekere passiviteit: leven en laten leven? Daarom is het noodzakelijk dat feminisme in deze tijden van maatschappelijke apathie allianties aangaat met sociaal-kritische en/of alternatieve bewegingen. Noodzakelijk: want kijk eens om je heen! Structurele veranderingen in de interdependente huishoud- en ruleconomie zijn prangend teneinde de vrouwelijke arbeidsparticipatie te verbeteren en het zogenaamde 'glazen plafond' aan diggelen te slaan. Er moet iets veranderen aan de werking van overheidsinstanties en macro-instellingen, zoals bijvoorbeeld het IMF, die de bal vaak mislaan door hun gender-blind denken en handelen. Zet je tv eens aan, blader eens door een modeblaadje en sta versteld van de onderrepresentatie van vrouwen in de media en/of het fragmentarisch en objectiverend in beeld brengen van vrouwen, maar stilaan ook van mannen. Kijk hoe we gedwongen worden te consumeren om een overigens zeer onrealistisch schoonheidsideaal na te streven. Kijk hoe piepjonge, supersexy meisjes in videoclippen naar voren worden gebracht als steeds beschikbare gewillige hoertjes; steeds ten dienste van immergeile macho-rappers. Kijk hoe in sommige culturen vrouwen het seksuele speeltje van polygame mannen zijn, met talloze desastreuze HIV-besmettingen tot gevolg. Kijk hoe meisjes totaal verminkt worden door cliterodectomie. Kijk hoe je moeder stofzuiger-gewijs het huis doorploetert, terwijl je pa vraagt wanneer het eten klaar is.

Het patriarchaat heeft zich zeer slim, verdoken – maar daarom niet minder aanwezig – opgesteld. Als je even kritisch om je heen kijkt en de ideologische werking van de patriarchale samenleving ontmaskerd – die ondertussen een uitstekende bondgenoot heeft gevonden in het kapitalisme – merk je dat er nog altijd geen sprake is van gelijkwaardigheid tussen de seksen.

En ook ik heb gecapituleerd. Heb trendy cowboy-botjes gekocht voor onder m'n rokje en ongelukkig dure, niet-werkende anti-cellulitisgel. Fuck it! Meiden, sta uw mannetje!

Lisa Wouters
Studiekring Vrij Onderzoek

Column

Een Nieuwe Zon, De Dageraad II

Vanuit de hoeken van haar ogen ziet ze stralen van de zonneschijn.

"Hou het eens een beetje lager... Misschien nog een heel klein beetje kantelen naar rechts... Ja, nog... Stop! OK, houden zo!"

"OK! Kunnen we gaan draaien dan? ... Camera? ... Geluid? ... Stilte voor opname! ... En actie!"

Haar ogen, verblind door het felle licht en lange stilte staan in deze brandende woestijn, draaien zich gevoelloos naar de bron van het geluid. Een traan over haar wangen. Het zand tegen haar huid.

"Cut! ... Prachtig Sarah! Prachtig! ... Camera? ... Geluid? ... It's a wrap!"

Terwijl de anderen alvast alles alweer klaarmaken om haar vanuit opnieuw een nieuwe hoek te filmen; blijft ze daar staan, roerloos en verlaten, de zon brandend in haar blik. Ze denkt aan dingen die haar vervoeren naar een ander, vroeger, tijd.

David ziet de dingen allemaal slechts gebeuren, en wel vanuit zijn luie stoel. Beschut tegen de martellende zonneschijn kijkt hij naar de set als naar een vrolijk schouwtoneel. Hij drinkt fruitcocktails uit lange glazen en leest af en toe de krant. Verder zijn zijn ogen voornamelijk op haar gericht - gulzig genietend van haar schaarsgeklede lichaam dat daar zo vreselijk staat te lijden. Hij is hier als investeerder, aandeelhouder; 'give me your profits, ik geef jou geld'.

Wanneer het later is geworden en David en anderen reeds lang vertrokken zijn - de zon alleen staat nog steeds brandend aan de hemel -, vinden wij Sarah terug op exact dezelfde cue-point waar zij nu reeds dagen staat, roerloos en verlaten. In haar wenkbrauwen en hoofdhaar heeft het zand zich ingemetseld en haar huid is grijs en grauw, gegroefd en ook versleten.

Later nog - een eeuwigheid? - begint het zand, de wind, de zonneschijn, haar gelaatstreken te vervagen. Er zijn nu geen camera's meer om dit theater vast te leggen; de regisseur van dit verhaal is spijtig genoeg reeds lang voor de aanvang van het stuk gestorven en ook het publiek heeft nooit de weg naar de lege schouwburg weten vinden; de acteurs zijn allen hersendood en spreken vreemde talen.

Ondertussen daalt dan eindelijk toch, voorzichtig nog, de zon. Voor het eerst in lang opent ze weer één van hare ogen. Ze glimlacht blij en triestig om het theater van het leven en beweegt eerst traag de stramme spieren, draait zich dan omzichtig naar de ondergaande zon. Ze zegt: 'Voor mij is het thans dageraad en de wereld zelf is rond. Gij moogt nog willen schuilen, ik beslis toch zelf wanneer g'opkomt. Voor mij is het thans dageraad, denk maar niet dat ge ontkomt.'

Bram langmans AKA
The Boy That Ate His Glasses

Levenszekerheid vs. Zelfontwikkeling

Over Hoger Onderwijs Als Vrije Ruimte

De student(e) uit het hoger onderwijs bevindt zich traditioneel in een unieke en paradoxale maatschappelijke positie. Met een studentenkaart op zak heeft men immers een soort van vrijgeleide om zich voorlopig aan de woelige realiteit van het 'echte', werkende leven te onttrekken. De 'lediggang' die hier het gevolg van is - de vrijheid om zich niet bezig te moeten houden met verzekeringen en afbetalingen, hypotheek en levenszekerheid; de vrijheid om zich (in principe min of meer uitsluitend) bezig te houden met waar men echt in geïnteresseerd is - maakt het mogelijk dat de student(e) een kritische houding aanneemt ten opzichte van de heersende normen en waarden waarop het werkende maatschappelijke leven zich juist baseert. Anderzijds is onderwijs natuurlijk traditioneel een instelling die de samenleving juist een zekere continuïteit moet verschaffen door de (al dan niet geslaagde) reproductie van de heersende ideologie waarop een maatschappij zichzelf draaiende houdt - een 'Ideologisch StaatsApparaat' (ISA) dus in de woordenschat van Althusser. Deze spanning tussen de twee paradoxale momenten die zo in elk studentenbestaan vervat liggen vindt dan ook haar neerslag in verschillende pedagogische stromingen: *onderwijs als zelfontwikkeling* versus *onderwijs als maatschappelijke integratie*. In dit artikel zal ik een poging wagen de min of meer recente geschiedenis van het hoger onderwijs te analyseren vanuit deze spanning tussen zelfontwikkeling en maatschappelijke integratie en de verzwegen vooronderstellingen die aan beide extremen van dit dualisme ten grondslag liggen.

Eerst wil ik echter verduidelijken wat ik bedoel wanneer ik zeg dat de min of meer onafhankelijke positie van de student(e) het hem of haar mogelijk maakt de heersende waarden en normen van de hedendaagse 'werkende' wereld te verwerpen. Deze hele redenering gaat er van uit dat de levensstijl van een organisme - de fysiologische situatie dus van een individu - zichzelf rechtvaardigt in het mens- en wereldbeeld van dat organisme: elkeen heeft dus die moraal, die waardeschatting van 'goed' en 'kwaad', die bepaalde lezing van de wereld, die noodzakelijk is om zichzelf als individu in leven te houden en een gevoel van eigenwaarde te bezorgen - (denk hierbij aan het differentie-begrip bij Bourdieu). Laat ons dan eens bekijken wat de werkende mens zichzelf wijs moet maken om zijn of haar gevoel van eigenwaarde toch maar te kunnen behouden. (Ik ga hier voorbij aan levensnoodzakelijke 'lezingen' van de wereld als grondvoorwaarde voor het leven zelf, zoals bijvoorbeeld het gepercipieerde onderscheid tussen 'subject' en 'object', omdat deze immers van toepassing zijn op elk levend organisme en ons iets te veel in de richting van de hardcore-bewustzijnsfilosofie zouden voeren.) Wat is dus de situatie van de 'werkende mens' in onze hedendaagse westerse samenleving en welke waarden doen zich daar gelden als richtinggevend voor het 'welzijn' van de maatschappij? Meteen springt een opvallend kenmerk van onze westerse maatschappij in het oog: waar men bijvoorbeeld in Japan meer geld verdient aan het begin van zijn of haar professionele loopbaan - men heeft dan immers ook meer geld nodig omdat men op dat moment aan een 'zelfstandig' leven begint, met alle materiële benodigdheden vandien -, geldt bij ons het onverbidelijke principe van de anciënniteit, met als gevolg dat men er door de band toe gedwongen wordt aan het begin van zijn 'zelfstandige' leven de nodige leningen aan te gaan. Zulke leningen kunnen echter pas verkregen worden wanneer men een regelmatige terugbetaling kan verzekeren: wie een lening wil zal dus in principe eerst op zoek mogen gaan naar een vaste betrekking. Maar stel nu dat men zelfs helemaal geen lening nodig heeft: we blijven nog even bij onze ouders thuis wonen en hebben enkel een auto nodig, met de nodige verzekeringen uiteraard, om ons naar onze werkplek te begeven. Een auto plus brandstof en verzekering en taksen en al dergelijke toestanden kost natuurlijk ook reeds vrij veel geld, en vraagt dus opnieuw een vast inkomen om een regelmatige betaling van deze kosten te kunnen verzekeren. Dit effect is tegenwoordig zelfs reeds zichtbaar bij onze middelbare-school-jeugd: een gsm of computer kost immers geld, dus gaat iedereen ook steeds sneller op zoek naar weekend- of vakantiewerk. Iedereen heeft immers een gsm of (in mindere

mate) een computer, en *wie bezit wil, die moet daar maar voor werken; en wie zijn of haar bezit wil behouden, die zal daar ook voor moeten blijven werken*.

Het drijfzand waarin de werkende mens dus steeds verder wegzinkt is dat van het eindeloze werken voor (vaak geheel overbodige) materiële bezittingen - ons westerse comfort en luxe - die hem of haar er vervolgens toe noodzaken steeds maar verder te blijven werken, meer geld te blijven verdienen, zichzelf *levenszekerheid* te blijven verschaffen. In complete lijn met het differentie-begrip van Bourdieu moeten zij dit drijfzand echter ook zelf nog rechtvaardigen zodat het niet enkel de moeite waard is om steeds maar zo te leven - dag in dag uit steeds maar weer dezelfde strakke routine (strikt genomen het opgeven van het eigen vrije handelen ten koste van de benodigde financiële middelen, juist om

die vrijheid van handelen voor zichzelf voor *later* te kunnen garanderen!) en vervolgens feesten in het weekend om de herwonnen vrijheid van handelen bot te vieren - maar ook nog wordt beschouwd als de juiste, gepaste, gewenste levenshouding. Het mag dan ook geen wonder heten dat de protestantse werkteorie zo nauw samenhangt met de kapitalistische levensstijl, zoals zo scherp opmerkte. Dit is echter lang anders geweest: doorheen onze gehele Europese cultuurgeschiedenis, waar zo velen anders toch zo prat op gaan, werd werken immers min of meer als een schande beschouwd. Natuurlijk heeft het slavendom daar wel voor iets tussen gezeten, maar ook de volgende gedachte was daarvoor zeer belangrijk: degene die steeds maar werkt, die dus op die manier meer levensmiddelen accumuleert dan noodzakelijk voor hem of haar (plus familie weliswaar) is, is immers een hebzuchtig schepsel, en - zoals dat gaat met ons denken in stereotypen - dus een harteloze egoïst. Het was dan ook veel eervoller (en ook logischer) om slechts af en toe een beetje te werken, enige middelen op te sparen, en vervolgens een tijd op die middelen te teren tot het vervolgens weer echt noodzakelijk was om weer opnieuw wat geld bij elkaar te krijgen.

Dit alles om duidelijk te maken dat het hedendaagse ideaal van de persoon die 'het gemaakt heeft', die dus een mooi huis, grote wagen, vaste levenspartner en een veelbelovende carrière de zijne of hare mag noemen - de mens dus die het tot levenszekerheid heeft weten te schoppen -, slechts enkele honderden jaren geleden zou weggelachen zijn als onwaardig, laaghartig en gemeen. Toch is in onze maatschappij de idee dat werken, zoniet dé, dan toch één van de meest waardevolle activiteiten van het menselijke leven is, zeer weid verspreid. (Ik wil hier zeker niet in twijfel trekken dat werken, opgevat als constructieve activiteit die uitdrukking vormt van de eigen vrijheid tot handelen, zeker een erg belangrijke plaats kan innemen in het leven van een persoon: men haalt immers zingeving uit het zich-zinvol-bezig-houden en het gevoel een constructieve bijdrage aan het eigen leven en/of de maatschappij te verlenen. Deze waarde van de arbeid valt echter moeilijk te verzoenen met de hedendaagse definitie van werk die grotendeels wordt beleefd als het temporele opgeven van de eigen vrijheid tot handelen teneinde *later* een nieuwe, grotere handelsvrijheid te verwerven.) Laat ons dan ook eens stilstaan bij het waarom van deze hedendaagse opvattingen omtrent het arbeidsethos. Nog slechts een goede honderd jaar geleden was de doorsnee werkmens verplicht zeven dagen per week te werken om zich louter

en alleen in leven te houden: de gemiddelde lonen waren toen immers juist toereikend om de arbeidskracht van de werkmens in kwestie te reproduceren (men kocht immers arbeidskracht, en deze arbeidskracht moest kunnen worden verzekerd: de noodzaak tot een voldoende voeding om niet te sterven en *bij krachten te blijven* dus) en men was dan ook effectief verplicht om constant te blijven werken. Dit is voornamelijk sinds de jaren 1950 en de invoering van het Keynesiaanse systeem drastisch gewijzigd: sindsdien zijn de gemiddelde lonen immers zodanig gestegen dat de gemiddelde werkmens zich heel wat meer luxe en comfort kon veroorloven, en er werd zelfs een begin gemaakt met een stelsel van door de staat gegarandeerde sociale zekerheid. Op die manier verviel de noodzaak om constant te blijven werken, en het protestantse arbeidsethos, dat eerst

nog een noodzakelijke rechtvaardiging was voor het erbarmelijke leven van de toenmalige 'werkenden', werd strikt genomen overbodig. De werkmens van de jaren '50 en '60 echter, die het plots aanzienlijk beter had en zichzelf in een materiële positie terecht zag komen die vroeger uitsluitend aan de rijk(er)en was voorbehouden en bovendien de oorlogs-omstandigheden nog vers in het geheugen droeg, wou de opofferingen die deze welstand vroeg, de 48- à 38-uren-werkweek, er graag bijnemen. Op die manier werden dan ook zowel de materiële welvaart en overbodige luxe als de vijf-dagen-werkweek een algemene evidentie.

Toen eind jaren 1960 de eerste golf van studentenprotest uitbrak was dat dan ook niet toevallig. Voor het eerst was een generatie opgegroeid die het leven zonder oorlogsprikelen of wijdverspreide materiële tekorten had mogen proeven, en bovendien vond terzelfdertijd de eerste democratiseringsgolf van het hoger onderwijs plaats door de stijging van de algemene materiële welvaart en het systeem van overheidsbeurzen voor minder gegoeden dat was opgezet vanuit een brede nood aan meer hoger gekwalificeerde werknemers. (Merk trouwen op dat ook de stijging van de algemene welvaart beantwoorde aan de toendertijd weidverspreide vraag naar een grotere afzetmarkt: Wie meer verdient kan immers ook meer kopen, en als er meer verkocht wordt gaan ook de winsten fel de hoogte in - de grondslag van onze hedendaagse 'consumptie-maatschappij' in een notedop.) Toen deze nieuwe golf van studenten de toenmalige universiteiten overspoelde werden er steeds hele nieuwe lagen van de bevolking blootgesteld aan bovengenoemde lediggang: ze kwamen plots terecht in de vrije ruimte van het hoger onderwijs die hen een zekere onafhankelijkheid van de maatschappij verschafte en waarin zij zich dus kritisch konden gaan verhouden ten opzichte van de heersende evidenties. Het is in deze context dan ook niet triviaal dat latere generaties studenten (al dan niet lichtjes spottend) over de studenten van de late jaren '60 hebben gezegd dat zij 'de wereld nog wilden veranderen', terwijl wij, de modernere studenten, enkel nog op straat zouden komen voor onze inschrijvingsgelden of andere, pragmatische zaken, en dat zelfs slechts in laatste instantie, want zeg nu zelf: wie haalt het vandaag de dag in godsnaam nog in zijn hoofd om zo maar een beetje over straten te gaan lopen?

Laat ik echter vooreerst iets dieper ingaan op de spanning tussen onderwijs als zelfontplooiing en onderwijs als maatschappelijke integratie. Zoals

iedereen wel weet is ons onderwijsstelsel nog steeds grotendeels de erfgenaam van de oude Europese traditie van kerkelijk onderwijs. Wie een blik werpt op de middeleeuwen begrijpt meteen dat dit onderwijs in de eerste plaats hoofdzakelijk gebaseerd was op de idee van (maatschappelijke) integratie. Hiermee werd aan een maatschappelijke behoefte van continuïteit (binnen de heersende klassen) voldaan: een maatschappij is immers toegewezen op de reproductie van bepaalde waardeschattingen en evidenties om zichzelf in stand te houden. Ze moet aan de hand van maatschappelijke instellingen een minimale garantie geven voor het voortzetten van *haar manier van leven*, wil zij verzekeren dat haar grondvesten gerespecteerd zullen worden en blijven - en dat zij dus ook zelf blijft bestaan. Zij moet haar nieuwgeboren burgers dus vooreerst naar een bepaald model gaan *vormen*. Onderwijs is dan ook van oudsher af (denk aan het oude Griekse *peideia* of aan het duitse *Bildung* van de achttiende en negentiende eeuw) één van de belangrijkste instrumenten voor deze maatschappelijke reproductie. (Beeld je tussendoor ook eens de invloed in van een onderwijs-instelling in tijden waarin er geen of veel minder massamedia bestonden ;-)

Aan de andere kant is er ook reeds van oudsher af (bijvoorbeeld het Latijnse *colae* of de hoofdzakelijk Zuid-Amerikaanse 'Kritische Pedagogie') een kijk op onderwijs als een soort van vrije ruimte waarin het zelf tot ontplooiing zou moeten kunnen komen. Deze 'stroming' gaat er dan van uit dat onderwijs dus een zekere onafhankelijkheid en vrijheid zou moeten verschaffen aan het individu zodat dat, al naargelang interesses, 'op verkenning' kan gaan doorheen het vreemde terrein der menselijke vaardigheden en kennis, teneinde zichzelf zo te ontwikkelen tot een zelfstandig en '(geestelijk) ongebonden' persoon. Dat deze visie in conflict komt met de vorige is nogal duidelijk: wanneer men geestelijk ongebonden en zelfstandig wordt, is het helemaal niet zo zeker dat je alle heersende waardeschattingen en evidenties van de maatschappij waarin je woont als vanzelfsprekend zal ervaren. Deze persoon is immers niet *gevormd* (voor zoverre niet iedereen gevormd is natuurlijk, maar dat zou ons weer veel te ver afbrengen van waar het hier om gaat...) maar heeft 'zichzelf gemaakt', zich naar eigen smaak gemodelleerd - in termen van het vormingsideaal dus een regelrechte *mislukking*.

Nu is het zo dat universiteiten traditioneel gezien vaak erg onafhankelijk waren ten opzichte van de staat waarin ze zich bevonden, in tegenstelling tot bijvoorbeeld ons lagere en middelbare en zelfs hoger onderwijs. Ze hadden dan ook niet zelden een progressieve rol in de maatschappij door bijvoorbeeld het verspreiden van ideeën en denkbeelden die nogal eens in conflict durfden te komen met de heersende waardeschattingen en evidenties binnen de toenmalige maatschappij. Kortom, zij durfden nogal eens voor wat wij nogal dubieus 'vooruitgang' plegen te noemen te zorgen. Denk bijvoorbeeld aan Galileo of Copernicus of, recentier nog, Charles Darwin. Zulke mensen waren in de ogen van de toenmalige *vormers* allesbehalve gewenste individuen, en ook Socrates en Protagoras zijn vermoord/verbannen als bedreiging voor de maatschappij en de heersende orde. Het leven van iemand die zich *aan de studie wijdt* durft dus al wel eens spannender zijn dan dat van degene die zich aan de maatschappelijke gedragspatronen en verwachtingen houdt *zoals hij of zij het heeft geleerd*.

Anderzijds is het natuurlijk ook zo dat er binnen de 'hogere klassen' een grotere nadruk ligt op maatschappelijke integratie vanuit het gezin dan dat bij minder gegoeden het geval is. (Denk aan de 'goede manieren' en lichaamshouding en zulke toestanden meer.) De vrije ruimte van de universiteit werd dan ook tot op zekere hoogte 'in de hand gehouden' door de sociale achtergrond van toenmalige studenten of professoren die voornamelijk uit de rijkere kringen kwamen. Wanneer in de jaren '60 de eerste democratiseringsgolf van het hoger onderwijs de universiteiten overspoelde kwamen heel wat mensen zonder een dergelijke sociale achtergrond plots in die 'vrije ruimte' terecht (die toen trouwens toch ook al behoorlijk minder vrij was) en de dingen liepen al gauw uit de hand: de waardeschattingen en evidenties van de nieuwe generatie studenten vormden een heus gevaar voor de continuïteit van onze westerse manier van leven. De studenten hadden immers voor het eerst de vrijheid om het hierboven beschreven 'drijfzand' als zodanig te ervaren. Tegenover de

Levenszekerheid vs. Zelfontwikkeling

Over Hoger Onderwijs Als Vrije Ruimte

materiële welvaart en de waarde van de levenszekerheid die de vroegere openlijke slavenkettingen hadden vervangen, plaatsten ze de persoonlijke vrijheid en de kwaliteit van het leven. Wat heeft het immers voor zin om in welvaart te leven wanneer men nog amper de tijd heeft om van die welvaart te genieten? Wat heeft men aan de 'keuzevrijheid' in opleiding en produkten wanneer men uiteindelijk slechts een radertje, een nummer is in de onverbidelijke machine van de kapitalistische natie-staat? Wat heeft men aan het toegenomen aanbod van de 'vrijtijds'-sector als men niet eens de vrijheid heeft om de eigen manier van leven te kunnen kiezen? Kortom, wat heeft men aan levenszekerheid als men geen leven meer heeft? Het is dan ook geen toeval dat Herbert Marcuse één van de belangrijkste theoretici was voor deze generatie van studenten. Deze auteur beweerde immers dat onze hedendaagse maatschappij nog steeds even repressief is dan de maatschappij van vroeger tijden (specifiek de pre-keynesiaanse kapitalistische samenleving), doch dit minder openlijk laat blijken. (En Marcuse kon het weten: Hij had er immers een ongeveer 15-jarige carrière bij de CIA op zitten en was zelfs enkele jaren hoofd van de Europese vleugel van deze organisatie geweest.) Zijn strategie was dan ook het voeren van (min of meer vreedzaam) protest tegen de heersende waarden en normen *zodat de autoriteiten wel verplicht werden hun werkelijke (repressieve) gelaat te tonen*. Studenten kwamen dus op straat en lieten zich gewillig door de politie bij elkaar slaan zodat de televisie vervolgens aan de hele natie kon tonen op welke manier de 'heersers' hun belangen verdedigen. Het aspect van maatschappelijke integratie in hun 'vorming' had dus blijkbaar jammerlijk gefaald.

Slechts een kleine vijf jaar later vond echter een nieuwe belangrijke gebeurtenis plaats die een einde zou maken aan het Keynesiaanse stelsel van de sociale welvaartsstaat en het startpunt zou zijn voor de nieuwe 'neo-liberale' golf waarop onze wereld vandaag de dag nog steeds schijnt voort te deinen. Met de stijging van de oliepijzen met vierhonderd procent in 1973 (ontstaan van OPEC) kwam de economie immers in een nieuwe situatie terecht waarbij er tegelijkertijd een groeiende werkloosheid en een stijgende inflatie plaatsvonden (- ik ga hier even voorbij aan de veranderingen die dit teweeg bracht in de internationale afhankelijkheidsrelaties). Dit was volgens Keynes onmogelijk geweest en trok een serieuze streep door zijn systeem van de creatie van algemene welvaart door overheidsuitgaven, en bovendien werd de economische situatie van de gemiddelde werkmens trouwens alweer een pak minder gunstig - er was kort gezegd inderdaad plots heel wat minder levenszekerheid. Dit maakte mee de opkomst van de Reagan- en Thatcher-politiek mogelijk. (Denk bijvoorbeeld aan de situatie van onzekerheid in de Weimar-republiek die mede het nazisme mogelijk maakte of aan onze hedendaagse 'ruk naar rechts': waar veel onzekerheid is (en waar de mensen levenszekerheid als hoogste waarde zien), daar is veel vraag naar orde en een sterke, harde hand.) Dat deze politiek zich voornamelijk richtte op conservatieve en traditioneel-militaristische waarden zonder veel aandacht te hebben voor sociale zekerheid: het verschaffen en verzekeren van levenszekerheid werd sinds hun beleid steeds meer een opdracht voor werkgevers in plaats van voor de staat. Dat de staat zo aan handen werd gebonden door deze werkgevers mag duidelijk zijn: als je 'sociale zekerheid' afhangt van de grote bedrijven op je grondgebied, dan heb je er alle belang bij er alles voor te doen om die grote bedrijven op dat grondgebied te houden. Het mag echter ook duidelijk zijn dat vanuit het perspectief van een werkgever vooral het (maatschappelijk) integrerende karakter van het onderwijs interessant is: op die manier krijgt men immers werknemers die doen wat hen gezegd wordt zonder zich daar al te veel vragen bij te stellen, en bovendien kan een hoop kosten worden geschrapt die anders uitgegeven worden aan het mogelijk maken van een vrije ontwikkelingsruimte. (Het is namelijk duidelijk goedkoper duizenden mensen in één keer het zelfde te leren dan iedereen de kans te geven zich naar eigen vermogens en interesses te ontplooiën.) Niet alleen de vraag of men al dan niet grootschalig investeert in onderwijs, maar vooral de vraag *waartoe* men in onderwijs investeert, blijkt dus een belangrijk politiek-ideologisch probleem waarmee al te vaak te onnadkend wordt omgesprongen.

Laat ik vervolgens maar meteen met de deur in huis vallen: De recente Bologna-hervormingen van ons Europese hoger onderwijs zijn het uiteindelijke resultaat van de niet aflatende inspanningen van een welbepaalde belangengroep die nu reeds zo een 15 jaar lang tracht 'de afstemming van het Europese hoger onderwijs op de arbeidsmarkt' te verwezenlijken. Daarmee wil ik niet insinueren dat dit alles opgezet spel zou zijn of dat er hier slechts een speler van belang is; maar laat ik voor u even de feiten op een rijtje zetten: Toen het 'Memorandum on higher education' in 1991 op tafel werd gelegd door de Europese Ronde Tafel van Industriëlen (ERT) werd daarmee de blauwdruk gelegd voor de Bologna-verklaring uit 1998. Onder het mom van de creatie van één Europese hoger-onderwijsruimte werd een concept voorgesteld waar de

scholen en de arbeidsmarkt mooi zouden versmelten om via het principe van vraag en aanbod te voorzien in een harmonieuze en gelukkige maatschappij: werkgevers zouden immers die werkkrachten krijgen die ze verlangden en er zou minder werkloosheid zijn aangezien studiekeuze beter zou kunnen afgericht worden op de (toekomstige) verlangens van de professionele sector (wat de huidige overvloed aan hooggekwalificeerde werklozen zou moeten tegengaan). De ERT is dan ook de in 1983 opgerichte vereniging van Europese Industriëlen (werkgevers dus) die zichzelf als doel stelt de Europese verovering op tijd en stond wakker te schudden en onverbidelijk haar eisen te stellen om de gezondheid en concurrentiekracht van onze Europese economie (en de omstandigheden van het ondernemerschap zelf natuurlijk) nu en in de toekomst te optimaliseren. Ze streven dit doel na door adviesrapporten te presenteren die door de band genomen vervolgens worden omgezet in Europese regelgeving. Zo hebben we onder andere het verdrag van Maastricht (het verdrag dat Europa in '94 onverbidelijk aan de grillen van het internationale kapitaal overlevert) en de liberalisatie van de media-, energie- en telefonie-markten aan deze vereniging te danken. Alhoewel het 'Memorandum' van '91 onder luid protest sneuvelde wegens ondemocratisch bevonden, werd in '98 dus de Bologna-verklaring ondertekend door allerlei figuren uit de bedrijfswereld *die strikt genomen geen enkele directe politieke autoriteit kunnen uitvoeren*, om vervolgens in België tegen 2001 in beleidsmaatregelen vertaald te worden. Dat deze hervorming van het hoger onderwijs een zware afbreuk was aan het traditionele hoogstaande peil van de kwaliteit van ons Vlaamse onderwijs ten voordele van een reeds lang gediskrediteerd en duidelijk ondemocratisch Anglo-Saksisch systeem, mocht voor onze politici blijkbaar de pret niet drukken en wekte ook vrij weinig protest onder de toenmalige studentenbevolking (- aan de VUB werd indertijd wel het rectoraat gedurende drie dagen bezet, maar daar bleef het dan ook zowat bij). Over het feit dat met deze hervormingen een belangrijke afbreuk werd gedaan aan het aspect van onderwijs als zelfontplooiing ten voordele van maatschappelijke integratie werd zelfs nagenoeg niet vermeld. Laten we echter eens kijken wat de praktische gevolgen zijn van de Bologna-hervormingen voor de modale

student(e), en op welke manier die eventueel afbreuk zouden kunnen doen aan de vrijheid tot persoonlijke ontwikkeling en de mogelijkheid tot het kritisch staan ten opzichte van de heersende waarden.

Om te beginnen is het duidelijk dat met de invoering van het semester-systeem de studiedruk op de student(e) is toegenomen zodat deze zich minder makkelijk in buitenschoolse activiteiten zal engageren en zich al helemaal niet 'ononderbroken' aan een project van langere adem kan wijden. Ook het oorspronkelijke idee van onze Vlaamse regering - dat gelukkig dankzij VZW Universitas door het abritagehof ongrondwettelijk werd verklaard - om 'universitaire opleidingen meer marktgericht te maken zodat academische bachelors als afstudeerdiploma zouden gelden, wat betekent dat

Einstein er in deze tijd onmogelijk een academische carrière op na hadden kunnen houden als men die criteria bekijkt, dan voelt men toch wel aan dat er ergens in de redenering van de regelgevers iets is fout moet zijn gelopen. Verder bracht de implementering van de Bologna-verklaring in Vlaanderen ook de plicht met zich mee om zich als onderwijsinstelling te associëren met andere onderwijsinstellingen. De idee was dat men op die manier gezamenlijke infrastructuur en/of personeel zou kunnen gebruiken waardoor de kosten van de hele onderwijsinstelling drastisch gerationaliseerd zouden moeten worden. Nu is het natuurlijk zo dat zoiets enkel werkzaam is wanneer die associatie's dan ook op een regionale basis zouden gebeuren: wat heeft men immers aan een gemeenschappelijk gebouw waarvoor men zo een twee uur moet reizen en dus toch al snel zo'n 5 à 10 euro kwijt is *om er alleen nog maar te geraken*? Dit was echter buiten ons Vlaamse onderwijslandschap gerekend, dat zich snel tot een onmogelijke constructie verenigde die de buitenlandse roem van onze surrealistische kunstenaars alle eer aandoet en aan de initiële bedoeling van de hele associatieplicht volledig voorbij gaat.

Een laatste zeer delicaat punt is dat met de plannen voor het nieuwe financieringsdecreet zoals die nu vandaag (16-04-06) op tafel liggen er een voor ons Vlaanderenland vrij nieuw verschijnsel het licht zal zien: door de minimale voorzieningen wat beurzen betreft en de eventuele ernstige financiële kosten van een jaartje bispen of trissen of vanwege de gigantische inschrijvingsgelden voor voortgezette opleidingen zullen er steeds meer studie-leningen afgesloten worden. Szoals ik hierboven reeds vermeldde is een lening juist de onzichtbare slavenketting die ons er vandaag de dag toe dwingt steeds maar verder te blijven werken en levenszekerheid na te streven. Er bestaat dan ook geen beter integratie-middel om de student(e) in de hand te houden en er bestaat eveneens geen groter gevaar voor de idee van onderwijs als een vrije ruimte voor persoonlijke ontwikkeling.

Ik ga het hier verder niet hebben over het nieuwe accreditatie-systeem en allerlei dergelijke dingen meer waar nog wel een en ander op aan te merken valt, maar ik hoop dat het ook voor de lezer(es) duidelijk is dat de recente hervormingen van het Vlaamse hoger onderwijs nogal een knoeiboeltje blijken te zijn, waarbij ten slotte slechts één belang wordt gediend: dat van de markt en dus van de maatschappelijke integratie in voordeel van de werkgevers en dus de rijkere. (Ik ga hier voorbij aan het feit dat Ma-na-Ma's bijvoorbeeld gigantisch veel geld zullen kunnen gaan kosten en dus een elite-zaak worden waarbij de rijkere dus ook systematisch een monopolie zullen kunnen verwerven op de hoogst-opgeleide en dus vaak leidinggevende functies binnen de maatschappij, doch dit toch snel geheel terzijde ;-). Dit alles gebeurt in de naam van economische rationalisatie, buitenlandse concurrentie en algemene flexibilisering. (Ik ga hier weer geheel voorbij aan de hype van het levenslang leren, denk zelf eens na over de markt-integrerende aspecten van dit verschijnsel ;-). Ik heb hier niet meer de plaats om daar nog uitgebreid op in te gaan, maar laat ik dan maar meteen tot de *pointe* komen:

Het lijkt mij tijd, oh collega-studenten, om de vrije ruimte die het onderwijs zou moeten zijn, weer voor ons op te eisen en een duidelijke scheiding te eisen tussen de sfeer van het economische en het pedagogische. Volgens minister Vandembroucke zouden zijn plannen voor een tweede democratiseringgolf van het hoger onderwijs moeten zorgen. Echt doordacht lijkt mij dat echter niet, aangezien er zo duidelijk een ondemocratisch aspect aan zijn hele plannetje vastzit. Het is dan ook nog steeds hetzelfde plannetje dat de Europese Ronde Tafel van Industriëlen al eens tevergeefs verkocht probeerde te krijgen. Maar zelfs als zijn plan democratiserend zou werken: wat is men met onderwijs wanneer dat niets meer is dan het aangewezen krijgen van je op voorhand vastgelegde plaatsje in de maatschappelijke machine? Misschien moet deze generatie studenten zich nog maar eens als één blok opwerpen als de verdediger van de vrije ruimte en het recht op zelfontwikkeling, want het lijkt hoog tijd om de wereld nog maar eens drastisch te veranderen...

Bram Langmans

Bachelor in de spionage?

Kennis als oorlogswapen

Kennis. Kennis is de basis van al ons weten. Het is wat u en ik nastreven. Dat waarop we alles baseren. Kennis is iets waar mensen al voor gestorven zijn, maar ook iets waardoor mensen sterven. Net zoals kennis voor goeie dingen kan gebruikt worden, zo kan het gebruikt worden voor het kwade. Dit klinkt misschien dramatisch, maar het is de realiteit. Kennis wordt gebruikt om mensen te domineren, te verkrachten, hun rechten te ontnemen. Kennis is een oorlogswapen. Maar verder dan dat wat u zich misschien voor ogen haalt – de kennisleer van SunTzu, *the Art of War*, bijvoorbeeld – is er ook de modernere vorm, de modernere uitvoering: de sociologische en antropologische kennis.

Wat hebben sociologische, maar vooral antropologische, kennis nu met oorlogvoering te maken? En waarom is dit een 'modernere' vorm? Voor deze vragen te kunnen beantwoorden is het belangrijk terug te gaan naar de Vietnamoorlog gedurende de jaren 60 van de vorige eeuw – jaja, het is al zo lang geleden. Die oorlog was de eerste in de (moderne) geschiedenis waarin de Verenigde Staten het tegen een moeilijk te definiëren vijand moesten opnemen. De vijand was de Vietcong, maar wie zij precies waren was een ander paar mouwen. Het ging het eerst om een counterinsurgencyoorlog; een oorlog waarin de vijand diffuus, ondergedoken, onduidelijk en van een andere cultuur was dan de Amerikaanse. Nu lijkt dat misschien niet zo een rare toestand, maar de oorlogen waar de Verenigde Staten daarvoor had aan deelgenomen hielden andere parameters in. Neem bijvoorbeeld de Tweede Wereld Oorlog. De vijanden waren de Nazis, de Italianen en de Japanners. Ze waren mooi afgelijnd en men kende hun cultuur of men had er alleszins een beeld van of voeling mee. Maar in het geval van de Vietcong was dit niet het geval – iedereen kon de vijand zijn. Ook was het volk er niet mee opgezet dat er even een paar Yankees door hun rijstvelden liepen en dingen opbiezen, wat de hele boel niet gemakkelijker maakte.

Na afloop van het hele debacle besloten de Joint Chiefs of Staff dan ook dat de Verenigde Staten nooit meer zulk een 'ongewone' oorlog zou ondernemen. Amerika's "way of war" zou vanaf dan duidelijke objectieven inhouden, samen met een overrompelende militaire kracht om de overwinning te vrijwaren. Uiteindelijk werd deze oorlogs- en denkwijze in 1984 officieel vastgelegd als de Weinberger doctrine, genaamd naar de toenmalige Secretary of Defense. (McFate 2005) Deze wijze van oorlogsvoeren was en is enorm efficiënt tegen een duidelijk gedefinieerde vijand met een vergelijkbare (militaire) denkwijze – bijvoorbeeld de Russen (zou het ooit tot een openlijke militaire confrontatie zijn gekomen). Als gevolg van de Weinberger doctrine investeerde de V.S. gedurende decennia enkel in materiaal en dergelijke, niets in culturele en talenkennis, daar deze simpelweg onnodig werden geacht (en het ook zijn in een dergelijke oorlogvoeringswijze).

Alles ging vlot en goed en leuk tot er twee vliegtuigen op een zonnige, wolkenloze ochtend in twee hoge gebouwen vlogen, duizenden mensen stierven en nog een duizendtal van een grote stofwolk wegliepen. De gevolgen van dit gebeuren waren en zijn uiteenlopend, maar twee ervan zijn de recente oorlogen in Afghanistan en Irak. Deze oorlogen waren, om het simpel te zeggen, van dezelfde 'ongewone' stijl als de Vietnamoorlog. 'Oproeroorlogen', als we de Engelse term letterlijk vertalen. Deze houden een vorm van guerilla in: de vijand is moeilijk te onderscheiden van de burgerbevolking en gebruikt onconventionele wapens. Dit is iets waar het Amerikaanse leger, mede door de reeds genoemde doctrine, niet op voorbereid of afgestemd is. Met als gevolg de gekende problemen in bovengenoemde landen en de langdurige aansleep. De Amerikaanse militaire en politieke top heeft – te laat – gemerkt dat in deze strubbelingen culturele kennis over de vijand primordiaal is voor een overwinning. In geval van guerilla of oproeroorlogen moet men namelijk kunnen inschatten hoe de mensen denken, waarom ze iets doen en vooral, hoe ze te werk gaan en hoe men ze kan raken. Of, anders gezegd: "The alternative approach to fighting insurgency (...) involves the following: a comprehensive plan to alleviate the political conditions behind the insurgency; civil-military cooperation; the

application of minimum force; deep intelligence; and the acceptance of the procreated nature of the conflict. Deep cultural knowledge is [needed]." (McFate, 2005)

Nu is de simpele vraag die de militaire top zich gesteld heeft de volgende: waar kunnen we kennis over andere culturen vergaren? Wie bezit ze? Het antwoord is simpel: enerzijds kan men ze bij het volk zelf gaan halen, anderzijds in de academische wereld – de sociologie en, vooral, de antropologie. Weinig verbazend zal het Irakese volk zelf niet zo zitten te springen om hun samenleving, normen

en gang was, stond in de Verenigde Staten Project Camelot in zijn kinderschoenen. Het project werd bedacht door SORO, het Special Operations Research Office aan de American University in Washington. SORO werd opgericht nadat het Department of Defense vond dat antioproepacties (counterinsurgency operations) gericht moesten worden tegen de lokale sociale situatie van de oproer (insurgency). Project Camelot had hoofdzakelijk drie objectieven. Het eerste was het ontwikkelen van procedures die het potentieel voor een interne oorlog binnen een nationale samenleving moesten definiëren. Een

en regels volledig uit de doeken te doen. Dus dan keer je je naar de andere bron: je eigen universiteiten.

Op dit moment is het belangrijk een stuk antropologische geschiedenis uit de doeken te doen. Deze wetenschapstak heeft sinds haar ontstaan en nogal dubbelzinnige relatie gehad met oorlog en verdrukking. In de beginnende deden de eerste antropologen onderzoek omdat het hen onder meer gevraagd werd vanuit hun overheden. Bronislaw Malinowski (1929), die de praktijk van de participerende observatie introduceerde, argumenteerde bijvoorbeeld dat antropologen hun overheden moesten helpen de problemen te overkomen die ze ontmoetten. Zo werd antropologische kennis door die overheden gebruikt om hun invloed in de regio te versterken of de 'zwakheden' van een bepaald volk te kennen. Antropologen leken hier toen geen ethische paradox in te zien. Dit spioneren werd aangehouden tijdens de twee wereldoorlogen, tijdens dewelke vele Amerikaanse antropologen aan stadsspionage deden (bijvoorbeeld Arthur Carpenter, Thomas Gann, Sylvanus Morley en John Held). Maar niet iedereen zag dit zomaar zitten. Franz Boas veroordeelde in 1919 in een brief aan de redacteur van de krant *The Nation* deze antropologen tot het verkrachten van de wetenschap door het te gebruiken als dekmantel voor spionage. Deze 'wetenschappers', zo argumenteerde hij, schaden het geloof in de waarheidsgetrouwheid van wetenschap en zorgen ervoor dat mensen met wantrouwen zullen kijken naar de antropologische wetenschap. (Boas, 1919; zie AT21[3]:27; McFate, 2005) Voor deze fijne brief is Boas op het eind van datzelfde jaar door de American Anthropological Association (AAA) uit hun raad gezet en besloten ze hem van dan af te censureren. Boas werd later ook onder druk gezet om ontslag te nemen van de National Research Council en men dreigde hem uit de AAA te bannen. Zo ziet u – pas op met commentaar geven en uw collega's op de ethische vingers te tikken!

Ondanks Boas' poging werd tijdens Wereld Oorlog II het aandeel van antropologen in de oorlog nog groter. De NAZI's gebruikten, bijvoorbeeld, antropologen om het doel van de Endlösung te dienen. (Kürti, 2005). Maar ook de geallieerden gebruikten antropologen. Zij stonden in dienst van het toenmalige Office of Strategic Services (OSS), de voorloper van de Central Intelligence Agency (CIA) en de Special Forces. (McFate, 2005)

In de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw kwam er wel commentaar op de antropologische spionage. Terwijl de Vietnamoorlog volop aan de

tweede objectief was het determineren van die acties die een overheid moet ondernemen om een interne oorlog te voorkomen. Het onderzoeken van de haalbaarheid om een systeem te ontwikkelen dat essentiële informatie verzamelt en gebruikt om de eerste twee doelen te bewerkstelligen, was de derde doelstelling. Chili moest het eerste project worden. Het socialistische FRAP was er op dat moment aan de macht, tot groot ongenoegen van de Verenigde Staten. Door verscheidene informatielekken kwam Project Camelot echter aan het licht. De Chileense overheid tekende diplomatiek protest aan tegen de Verenigde Staten. Uiteindelijk werd in 1965, na verhooringen door het Congres, Project Camelot beëindigd. (McFate, 2005; Price, 2005b) Door Project Camelot, de antropologische betrokkenheid in de Vietnamoorlog en de twee wereldoorlogen, ontstond er in academische middens – eindelijk? – achterdocht jegens inmenging van de overheid in sociaal en cultureel onderzoek. De situatie verbeterde er niet op toen in 1970 documenten – gestolen uit het bureau van een universiteitsprofessor – publiekelijk werden gemaakt. Er stond in dat verscheidene antropologen voor de Amerikaanse en Thaise overheden werkten in verband met een antioproerproject in Thailand. (McFate, 2005; Price, 2005)

Als gevolg van deze ontwikkelingen werd kritiek geformuleerd, dewelke tweevoudig was: enerzijds argumenteerden (en vreesden) de academici dat de bestudeerde bevolkingsgroepen en hun overheden zouden denken dat alle antropologen spionnen waren en in de toekomst niet meer zouden willen meewerken. Een voortzetting van spionage door antropologen zou de wetenschap dus een slechte naam bezorgen bij derden. Anderzijds was de academische wereld overtuigd dat de door spionage verkregen informatie niet ten voordele van de bestudeerde volkeren zou leiden, maar eerder in hun nadeel. Als gevolg van deze twijfels besloot men dat geheime debriefings door antropologen ethisch onaanvaardbaar waren. Deze gedachte werd wereldwijd opgenomen in de ethische codes van de verscheidene antropologische organisaties. (McFate, 2005)

De afkeuring van vele academici ten aanzien van medewerking met de militaire overheden is vandaag nog steeds aan de orde. Toch zijn er ook die vinden dat antropologische kennis gebruikt mag worden door staatsveiligheid of de militair-industriële lobby. Antropologen zoals Felix Moos (University of Kansas), Montgomery McFate en Bartholomew Dean (University of

Kansas en Universidad Nacional Mayor de San Marcos) ijveren voor het tewerkstellen van antropologen door de overheid ten voordele van een militaire overheersing en overwinning. De overheid aan zijn kant is hier zelf ook voorstander van gezien de duidelijke voordelen van academische, antropologische en culturele kennis met betrekking tot zijn buitenlands en militair beleid. Deze overheid en diens instellingen heeft de laatste vijftien jaar de universiteitsstudenten dan ook proberen aan te zetten tot het studeren van onderwerpen waar zij momenteel nood aan hebben. Eén van de manieren waarop ze dat proberen te doen, zo zegt Dave H. Price (2005a,b), is het in het begin van de jaren '90 opgerichte National Security Education Program (NSEP). Studenten krijgen van het NSEP een grote beurs als ze door de overheid gegeerde talen leren. In ruil voor die beurs moeten de studenten na hun studies werken voor niet gespecificeerde Amerikaanse overheidsinstellingen begaan met nationale veiligheid. De academische wereld en diverse antropologische organisaties hebben doorheen de laatste jaren het NSEP programma veroordeeld, omdat het de in de jaren '60 en '70 opgestelde grens tussen academici en overheid doorbrak.

Maar daarmee gaf de overheid zich nog niet gewonnen. Enkele jaren geleden werd het Pat Roberts Intelligence Scholars Program, kortweg PRISP, opgericht. Het programma leed weinig kritiek van de academische wereld, terwijl diens intrusie in universiteitsmiddelen veel dieper gaat dan het voorgaande NSEP.

Als gevolg van gelobby door de antropoloog Felix Moos is in 2003 het PRISP ontstaan. Dit vier miljoen dollar kostend project voert momenteel een twee jaar durend pilootproject. (Nas, 2005; Gusterson, 2005a; Price, 2005a) Nu is het opmerkelijk dat de beslissing van het Congres die hiertoe leidde, plaats nam zonder uitgebreide berichtgeving in de pers. Dit is opmerkelijk, daar PRISP ontworpen is om 'intelligence operatives and analysts' te trainen op de schoolbanken van Amerikaanse universiteiten, zodat ze later kunnen werken voor de CIA en andere overheidsinstellingen.

Het programma werkt als volgt: de student krijgt een beurs van maximaal \$50.000 verspreid over twee jaar, wat een equivalent is van \$41.449. In ruil hiervoor moet de student minstens één zomer als 'intern' werken voor een niet nader gedefinieerde overheidsinstelling. Dit kan onder andere de MID, Naval Intelligence, NSA of CIA zijn. Ook moet hij of zij frequent aan geheime vergaderingen deelnemen met andere PRISP-medewerkers en ambtenaren van de net genoemde organisaties. Ook moet hij de eerste 18 maand na het afstuderen werken voor deze overheidsinstellingen en zijn deelname aan het programma strikt geheim houden voor hun medestudenten en het rectoraat van hun universiteit. (zie http://avenue.org/ngic/about_prisp.htm)

Nu is het duidelijk dat PRISP niet geïnteresseerd is in om het even welke student. Zij zoeken vooral academici met speciale kennis over of expertise van China, het Midden-Oosten, Korea, Centraal-Azië en de Kaukasus. Verder is het programma ook geïnteresseerd in mensen met eerdere ervaring in het Chinees, Arabisch, Perzisch, Urdu, Pashtun, Dari, Koreaans of een Centraal-Aziatische taal of Kaukasustaal zoals Georgisch, Tadzjiek of Oezbeeks. Ook sponsort PRISP studenten en wetenschappers met kennis van bioterrorisme, contraterorisme, chemie, fysica en computerwetenschappen.

Hoogst interessant, maar het is nog niet gedaan. Voordat studenten echter in aanmerking kunnen komen voor een beurs, moeten zij voldoen aan volgende eisen: ze moeten burgers zijn van de Verenigde Staten, voltijds ingeschreven zijn in een 'graduate degree' met een minimum GPA van 3.4, akkoord gaan om minstens één zomer vakantiewerk te moeten doen bij de CIA of een andere overheidsinstelling en een volledige doorlichting van hun achtergrond doormaken (dezelfde als bij andere CIA werknemers). (Price, 2005a, 2005b) Het is duidelijk dat het Pat Roberts Intelligence Scholars Program niet de eerste de beste wil aanwerven, wat te begrijpen is daar het gaat om het opleiden van toekomstige CIA-medewerkers en spionnen.

Een van de hoofdkenmerken van PRISP – en wat het programma onderscheidt van eerdere en

Bachelor in de spionage?

Kennis als oorlogswapen

soortgelijke programma's, zoals het NSEP – is de geheimhouding. De medewerkers en deelnemers wordt strikte geheimhouding opgelegd, wat betekent dat de medestudenten, de professoren en vaak zelfs de universiteit zich niet bewust zijn van diens aanwezigheid. (Price, 2005a, 2005b; Gusterson, 2005b; Nas, 2005) Op dit moment is het niet geweten op hoeveel universiteiten PRISP actief is, noch hoeveel studenten en professoren er aan meewerken. Het is dan ook zo dat PRISP niet universiteitsgebonden is, maar studentgebonden. Ook is PRISP een gedecentraliseerd programma – studenten zijn gebonden aan één van de overheidsinstanties (CIA, NSA,...) en niet aan een centraal 'PRISPagentschap', waardoor een goed overzicht krijgen moeilijk is. (Price, 2005a) De algemene geheimzinnigheid vanwege overheidsambtenaren die er niet toe bereid zijn om verdere informatie te verschaffen (Gusterson, 2005b; Price, 2005a), zorgt ervoor dat men enkel kan schatten om hoeveel studenten het gaat. Algemeen wordt aanvaard dat een 100 à 150 Amerikaanse studenten PRISP-beurzen krijgen. (Nas, 2005; Price, 2005a)

Nu zijn we dus tot de kern van de zaak gekomen. Studenten aanzetten tot spionage, want daar komt het op neer. Lijf een bevolkingsgroep die sowieso krap bij kas zit in door ze aan te trekken met een mooie som geld. Zorg ervoor dat ze gedurende jaren voor je moeten werken, sluit ze af van hun collega's en vrienden door hen geheimhouding op te leggen (mentale afzondering is niet minder potent dan lichamelijke; zeker daar ze hier door de student zelf ingevoerd wordt) en vorm hun geest door middel van opleidingen en, uiteindelijk, indoctrinatie van de eigen instellingswaarden. De gevolgen hiervan zijn, wederom, divers. Enerzijds zal de kritische geest van de student niet aangewakkerd worden, maar het in lijn brengen van zijn gedachten met die van de overheid en de instelling waarvoor hij werkt zal primeren. Dit is eigenlijk niet eens zo goed voor de instelling in kwestie daar het groupthink in de hand werkt. Dit is een manier van denken waarbij het in stand houden van de groepscohesie en –solidariteit belangrijker is dan het realistisch overwegen van feiten. Het komt vooral voor in

geïsoleerde groepen met een hoge cohesie en een directieve, charismatische leider. Gevolgen van groupthink zijn: een onvolledige analyse van de alternatieven, het falen in het onderzoeken van de risico's van het gekozen alternatief, zwakke informatievergaring en het niet voorzien van onvoorziene gebeurtenissen. (Aronson, Wilson & Akert, 2005) Optimale keuzes worden dan een stuk moeilijker, wat enkel in het nadeel van de instelling zelf is. (ha ha) Ten derde is het niet verzocht dat

niet enkel buitenlandse instanties het slachtoffer van spionage zullen zijn, maar ook de universiteit, proffen en collegae van de PRISPstudent. Er zijn verscheidene verslagen uitgekomen die bewijzen dat ten tijde van Reagan vele studenten het doen en laten van hun proffen aan de CIA lieten weten. Verder is de academische wereld niet langer gebonden aan één land, maar zijn de associaties, contacten en invloeden transnationaal geworden. De globalisering, de vlotte communicatiemethoden en internationale overeenkomsten hebben ervoor gezorgd dat de academici van vandaag niet enkel contact hebben met de collega's binnen hun land of universiteit. Door deze hechtere interactie tussen academici uit heel de wereld, hebben ook de gebeurtenissen in één land invloed op academici in andere landen en werelddelen. Een samenwerking tussen de CIA en de Amerikaanse antropologie zal dus invloed hebben op de wetenschappers in de rest van de

wereld.

Nu is de vraag uiteindelijk wat u van deze gebeurtenissen vindt. Shockeert het u of net niet? Vindt u dat samenwerking tussen academici en militaire instanties ethisch gezien kan? Antropologisch onderzoek wordt vaak gebruikt in het nadeel van de onderzochte ander, is dit dan anders? Of gaat deze 'och, als ze al een beetje verzuipen, waarom ze dan niet meteen onder

vinden was. Van de overblijvende 10% 'geheime' gegevens schatten professionelen toen dat ongeveer de helft in onafzienbare tijd ook openbaar zou gemaakt worden. Deze geschreven vergelijking tussen de verslagen van beide partijen werd het "Yale Report" genoemd. (Price, 2005a) Als men dit en de effecten van groupthink kent, heeft geheimhouding en programma's als het NSEP of PRISP dan eigenlijk nog wel enig nut voor de militaire overheid zelf? Ik twijfel eraan, maar dat moet jullie niet weerhouden er meer over op te zoeken en me mogelijk tegen te spreken.

Laetitia Van der Venet

Bronnen:

- Aronson, E., Wilson, T.D. & Akert, R.M. 2005. *Social Psychology*. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Gusterson, H. 2005a. *Anthropologists as spies. A response to 'CIA seeks anthropologists' news item in AT 20* [4]. *Anthropology Today* 21(3): 26.
- Gusterson, H. 2005b. *The ethics of spying. A response to B. Dean, AT 21*[4]. *Anthropology Today* 21(5): 21.
- Kürti, L. 2005. *The ethics of spying. Responses to F. Moos, R. Fardon and H. Gusterson (AT21[3])*. *Anthropology Today* 21 (4): 19.
- Malinowski, B. 1929. *Practical Anthropology*. Africa 2: 22-38.
- McFate, M. 2005. *Anthropology and counterinsurgency: the strange story of their curious relationship*. www.army.mil/professionalwriting/volumes/volume3/august_2005/7_05_2.html
- Nas, P. 2005. *The ethics of spying. Responses to F. Moos, R. Fardon and H. Gusterson (AT21[3])*. *Anthropology Today* 21(4): 19-20. (ook: www.leidenuniv.nl/fsw/uaes/12-spying/htm)
- Price, D.H. 2005a. *Exposing the Pat Roberts Intelligence Scholars Program. The CIA's campus spies*. www.counterpunch.org/price03122005.html
- Price, D.H. 2005b. *America the ambivalent. Quietly selling anthropology to the CIA*. *Anthropology Today* 21(5): 1-2.

Max is hol

Max is leeg en staart naar buiten. Het donker vult hem vliegensvlug op, en in hem branden nu constant een zeventiental zonnen. De deur dondert nog na achter zijn rug. Het is koud en de regen mierzert al drie dagen onafgebroken. Lusteloos sjokt Max langs de straten, het hoofd gewikkeld in veelkleurige wol, de ogen diep in de zakken en de handpalmen naar binnen gekeerd. Taxi's doorweken aan duizelingwekkende snelheid grijnzend en ogenknipperend zijn gekreukte broekspijpen en afgeleefde gympen. Met een hoofd van Semtex, lendenen van glas en benen van rubber strompelt Max dan maar het steegje in dat zo-even door mij werd gecreëerd. Na lichte verwondering volgt onmiddellijk de langverwachte detonatie. Zijn slappe romp stort in een onpeilbare, inktzwarte plas op de aarde af, om daar roerloos in geest en lichaam te blijven. Doch Max wordt – niet geheel toevallig - na onafzienbare tijd op ruwe wijze bij zijn positieven gebracht door vlijmscherp blauw neonlicht van de immense lotussen aan weerszijden van het bord met MING'S PALACE in sierlijke letters. Wat zou dit te betekenen hebben? En zou dit überhaupt iets te betekenen hebben? Of speelt er een hogere macht met mij zoals ik pleeg met mezelf te spelen? Achter de deur met de geblindeerde glazen en de sumoworstelaar met lange zwarte jas en dodelijke bobbel in de broek, ligt het salon van jade. De eeuwige muren van prachtig diep groen bezorgen de stoffige grond, de jute zakken, met stro gevuld en her en der neergeploft, een schurftige schraalheid van bestendig voorbijgaan. Op de jute zakken ontwaart men nu gestalten, in diepe slaap verzonken, hun half uitgegane pijpen nog krampachtig tussen hun handen, lippen en rotte tanden geklemd. De aanbiddelijke Chinese vrouw in de met goud bestikte kimono en subtiele make-up trippelt vanuit het niets op Max toe en ondoet hem van zijn loden mantel en revolver. Ik weet wat jou hier brengt zegt ze. Oh antwoordt Max, wederom lichtjes verbouwereerd. Maar ze loodst

hem reeds met zachte vastberadenheid tussen de balen door. Een deel van de verste wand wijkt, verpulvert tot nierstenen op één beweging van haar slanke hand duiken ze de kronkelende gang in. Ik zou je kunnen zeggen dat we er bijna zijn, maar het gevaar bestaat, dat je mijn woorden verkeerd interpreteert, fluistert het gejaagd naast hem. Oh, antwoordt Max, want het kan hem allemaal steeds minder schelen, ziet u. De essentie, Max, is niet het einde van deze gang, noch het begin. Als je even nadenkt, zal je begrijpen dat je nu al vergeten bent hoe het allemaal begonnen is. De essentie is de bergtop, onttrokken aan het zicht door de zilveren wolk. Max luistert niet meer. Max staat stokstijf en in zijn wijd opengesperde ogen rusten de schedels die netjes staan opgesteld aan weerszijden van het pad. Als hij opkijkt, zijn de rijen als twee witte, onnatuurlijke lijnen door het grasgroene landschap, die in hun raakpunt trillend het azuurblauw mogen aanraken. De angst slaat hem om het hart als een heldere hemel bij donderslag. Wanneer Max het bos invlucht en uiteindelijk, naar adem happend, tot stilstand komt tegen een kerselaar in bloei, merkt hij de rookpluim uit de hut in het veld achter het hek. Behoedzaam schuift hij het verroeste traliewerk een ruk opzij, alvorens de verwilderde tuin te betreden. Beekjes klateren hier vreedig, maar eens samen gekomen, storten zij zich met onbedaarlijke furie in de kolkende afgrond die onheilspellend adem. Verre klanken muziek weerklinken wanneer Max bij de eikenhouten deur in de afbrokkelende muur aankomt en klopt. De verwilderde man met de grote perplexe ogen nodigt hem binnen. Zijn afgekloven vingertoppen klauwen spastisch aan een zwart schriftje als hij naar de rode fauteuil wankelt en er vervolgens in neerploft. De man, die weer wat bij zijn positieven gekomen is, scheldt Max nu uit voor filistijn en postbode en nog van dat moois. Max zal er pas veel later achter komen dat hij het op die mooie midzomernacht in november gewaagd heeft, één van 's werelds meest

notoire poëten te storen bij het schrijven van zijn meesterdicht. Het kloppen aan de deur deed diens visioen als een kaartenhuisje in elkaar storten. Want het visioen kwam niet terug. En nu is het een gedicht zonder einde. Nu is het gedicht eindeloos. En maar goed ook. Drie hoeraatjes voor onze Max. Wie weet wat voor een lullig eind die schrijver eraan vast zou hebben geknoopt. Inmiddels beschijnt de ene maan het gezicht van de ander. Binnen ontbranden de kaarsen één voor één zoals vette glimwormen. Om zich een houding te geven neemt Max een willekeurig boek uit de massieve laklederen kast. Het boek titelt: "Hoe ik geheime Panelen kan openen". Als hij zich wil omdraaien naar de mijmerende dichter, staat hij in een overbelichte wachtkamer met een onbeweeglijke, wulpse verpleegster in hagelwit ondergoed en een vinger op de pruilende lippen. Automatisch schuift Max de bril met het zware, hoornen montuur op het voorhoofd, grijpt naar de camera op zijn borst, en maakt een foto. De onverwachte flits doet de verpleegster vermarmeren. Het beeld stelt zich voor als Aphrodite Van Den Abele. Ze stuurt hem een lege knipoog en zegt hem dat hij de volgende is. De deur zwaait open. Max staat oog in oog met een grote, zilvergrijze wolk achter een bureau. Het bureau zelf is in pijpvorm, en hier en daar staan ook lantaarnpalen en reuzenappels. Als de wolk merkt dat zij niet meer alleen is, schreeuwt ze nog snel in de hoorn van de telefoon: 'met jou heb ik nog een eitje te pellen, Frank'. Wanneer ze weer inhaakt is ze één en al letterglimlach. Stralend ondanks zichzelf wolkt zij rond de grote designstoel waarin Max, die wat ongemakkelijk aan zijn haren - die opeens wel heel erg lang zijn geworden - zit te frunniken. Je ziet er moe uit, zegt de wolk. Ben ik ook, antwoordt Max. Wat vind je van concrete poëzie, wil de wolk weten. Allemaal lulkoek, riposteert Max, die kinderachtige formele spelletjes hoeven voor die

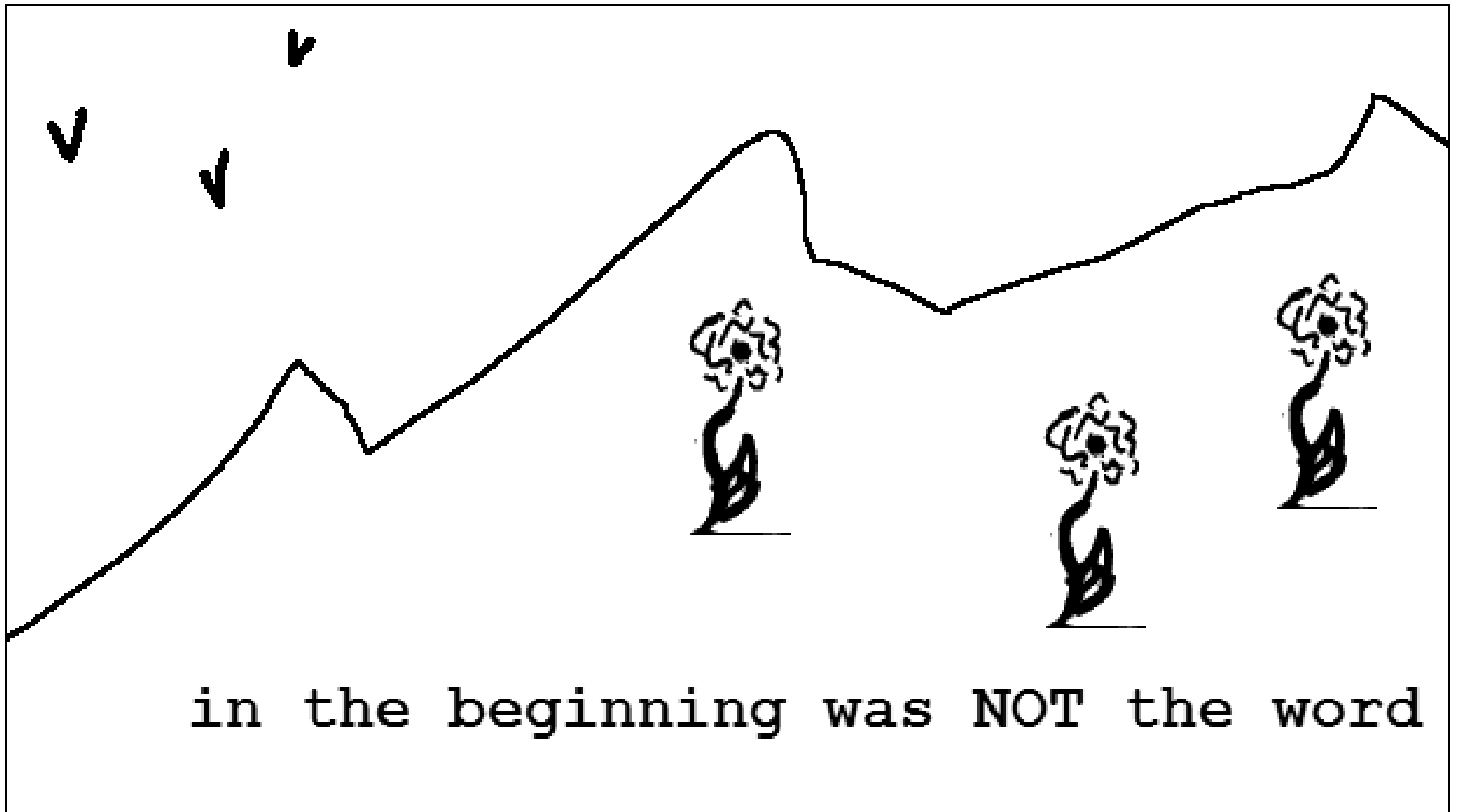
niet. Leuke experimentjes hoor, het is goed de grenzen van het (on)mogelijke af te tasten, maar kom me niet vertellen dat dit Kunst is. Dat is het namelijk niet! Het is niet eens kunst. Als je vertrouwt op de vorm om je inhoud te redden, dan moet je je als dichterlijke auteur toch fundamentele vragen beginnen stellen. De wolk begint langzaam haar glimlach weg te gommen. Max verstart. Zijn grote donkere ogen steken zwart af tegen het bleek van zijn gezicht. Hij realiseert zich rijkelijk laat dat hij er beter aan gedaan had te zwijgen, want hij merkt nu pas dat, als hij beter kijkt, de wolk uit letters is opgebouwd, en zichzelf ter plekke schrijft. En met steeds groter wordende hanenpoten. In een verwoede, doch relatief zielige poging om zijn vege lijf te redden, begint Max onbedaarlijk te giechelen, wat natuurlijk een druppel wijn in de oceaan is, aangezien de kleinste ezel weet dat wolken erg opvliegend zijn binnen de kantoormuren. Max kan uiteindelijk zonder noemenswaardige problemen ontkomen aan de wrok van de wolk. Sterven is er nog lang niet bij. Dat is pas voor in de jaren dertig, wanneer Max als passagier levend verkoolt in de ramp met de zeppelin Hindenburg bij Lakehurst, New York. Toen hij nog net voor aankomst een ijsje stond te bestellen aan de bar, ontbrandde het hele gevaarte op een betrekkelijk onaangekondigde wijze. Zijn laatste woorden liggen nu voor altijd begraven onder zijn zwartgeblakerde tong. Dit echter geheel terzijde. Max slentert vooralsnog gezond en wel door de smerige straten van de stad. De zonnen en het donker in zijn borst heffen elkaar gezapig op en genereren opnieuw een ongekende leegte. Inmiddels is het opgehouden met regenen. Max blijft verdoofd staan voor het raam van een onbekende woonkamer en staart naar binnen. Op de radio speelt luid het weerbericht. Zo te horen zijn storm en depressie morgen wederom ons deel.

[Metoikos]

Ideologiekritiek: De Bloemen & De Vogels

De Analfabetisering Der Middenklassen

Wat voorafging: Toen John Earl Gray op 13 april 2002 werd vrijgelaten uit de 'Henry Young Penitentiary Institution' scheen het leven hem toe te lachen. Hij zakte dan ook op zijn knieën en sprak vol goeie moed tot de zon over zijn voornemens om vanaf nuhet extreme genot van de herwonnen vrijheid zo intens mogelijk te blijven smaken. De zon echter, zij lachte; en smalend liet ze zich uit over de menselijke goedgelovigheid en hun hang naar meer produkten. Al snel kregen de twee dan ook ruzie, en zoals dat gaat in het leven scheidden ook hun wegen zich in conflicteerende directies. John ging vervolgens terug naar zijn geboortestad, alwaar hij ontdekt dat ook de wereld niet heeft stilgestaan tijdens zijn vijftientigjarige verblijf in de gevangenis. Alles draait nu om vrijheid in zakformaat, te verkrijgen tegen standaardprijzen. John ontdekt echter al snel dat deze ICT-technologieën zijn drang naar absolute vrijheid niet kunnen bevredigen. Hij gaat dan maar op zoek naar de huiselijke warmte van zijn eigen nest. Daar aangekomen moet hij vaststellen dat zijn vrouw hem in de tussentijd heeft vervangen doorr één of ander derderangs-burgermannetje. John vermant zich en besluit zijn leven dan maar zelf in handen te nemen: hij slikt zijn criminele beroepstrots door en stapt het eerste beste interimkantoor binnen op zoek naar werk. Daar blijkt echter dat wie geen woonst heeft ook niet zomaar werk kan krijgen. Na een afmattend gevecht tegen de administratieve bureaucratie slaagt John er in de nodige formulieren in de wacht te slepen. Daarmee vindt hij een voorlopig onderdak in het crisis-opvangcentrum. Doch daar begint de ellende pas echt. Wanneer John begint aan zijn wanhopige zoektocht naar werk, ondervint hij namelijk reeds snel wat het is om gediscrimineerd te worden: zijn gevangenisverleden blijft hem achtervolgen als een schaduw die zich zelfs nog vertwijfeld aftekent tegen het duister van de diepe zwarte nacht. Maar John laat de moed niet zakken. Na veel gezwoeg en vernederingen vindt hij dan toch werk als metser-diender. Lang blijft hij aan de basis van het sociale werkverkeer; maar na lang volhouden en hard werken maakt John eindelijk carrière: hij wordt een volwaardig meester-metsers. John's leven tussen de 'happy few' bevalt hem goed: op persoonlijke aanvraag wordt John dé man voor het uitbouwen van een heel nieuw stadscomplex dat moet dienen om gigantische bedragen wit te wassen; en vanaf dat moment is John's leven gevuld met hallucinante hoeveelheden champagne, klassehoeren en het Colombiaanse witte goud. Met een nooit geziene ijver gaat John aan het werk. Er wordt een gigantisch labyrint van funderingsgleuven gegraven en men begint met het gieten van de fundamente. Door de enorme omvang van het complex breekt echter de grote cement-crisis uit! John zal zijn fundamente nooit meer afkrijgen! Hij wil dit natuurlijk niet aanvaarden en trekt dan ook de woestijn in om cement te gaan zoeken op de zwarte markt. Onderweg ontmoet hij daar plots Sundri, en deze neemt John in deee leer. Hij vertelt hem over de wereld van het gespuis, over de verderfelijke hang naar zekerheid die de middelmen teistert en over de afkeer van het leven. Sundri spreekt ook over de menselijke hoogmoed en haar ongegronde angsten, haar vergeten capaciteiten en haar hang naar nieuwigheid, naar bloot en naar sensatie. Vervolgens bekeert Sundri John tot De Karakol en stelt zich voor als diens vertegenwoordiger op aarde. Hij preekt daarbij de schoonheid van het slapen en het nietsdoen, het passieve pijnlijk leiden... Plots verschijnt echter Monkie ten tonele. Deze vermorzelt Sundri als de gemene vlieg die hij was en neemt John mee naar verre, onbekende streken. Daar maakt hij duidelijk dat John nog te veel verblind wordt door het valse schijnsel dat van idolen en afgodsbeelden uitgaat. Hij laat John dan ook verlaten en alleen achter en verdwijnt weer even spoorloos als hij was gekomen...

Het duurde enige tijd voordat de werkelijke omstandigheden van John's situatie ten volle tot hem doorgedrongen waren. Hij bleef eerst enkele ogenblikken verbijsterd voor zich uit staan staren, schudde vervolgens langzaam en voorzichtig het hoofd en sloeg toen de vlakke kant van zijn hand te pletter tegen de voorkant van zijn gelaat. Plotseling begon het hem te dagen...

Wat er verder nog met John gebeurde die late zomeravond is spijtig genoeg ook aan onze aandacht ontsnapt, oh beste lezer(es); doch wie hem de volgende dag opnieuw weer mocht aanschouwen, zag onmiddellijk dat zich hier iets wezenlijk mystieks had voltrokken. John liep onbekommerd door het woeste landschap van rots en steen waar Monkie hem verlaten had en scheen licht van geest en voeten, blij in blik en oogopslag. Plotsklaps werd zijn visuele horizon echter doorkliefd door een berg die hem met twee grote zwarte ogen aankeek zonder ook maar eventjes te knippen. Dit vond John toch wel iets al té uitdagend. Hij veranderde zichzelf dan ook snel in een arend en vloog in vogelvlucht op zijn belager af. Diens ogen gingen echter vervaarlijk aan het schommelen en liepen stilletjes naar elkaar. Bovendien begonnen ze allerlei hoge geluidjes te maken die verdacht veel weghadden van kinderstemmetjes in nood. Toen merkte hij ook nog op dat de zwarte vlakken geen ogen waren, maar grote houten schoolborden waarachter zich enkele weeskinderen verstopt leken te hebben. John herpakte zich dan ook meteen en veranderde zich weer in zichzelf en zette zijn meest suikerzoete glimlach op. Vervolgens begon hij snoepgoed en coca-cola in het rond te delen,

zodat het irritante gesnik van uitstervend kindervredriet eindelijk werd gesmoord en door gesmak en andere vieze etensgeluiden werd vervangen. Een kleine snorter kwam reeds op John arm gekropen en veegde zijn neusje af aan het lletje van diens oor. De kinderen verzamelden zich nu gretig rond John, ze gingen zitten in kleermakerszit en keken John verwachtingsvol aan alsof deze hen nu een verhaal zou vertellen. John echter voelde een irrationele angstaantal opkomen. Daar zat hij nu, zwetend, hyperventilerend, tussen een groep lelijke, stinkende smakkende kinderen die hem aankeken alsof hij hen hun (h)ouders zou teruggeven. Uiteindelijk stammelde hij kortademig: "Mm.. maar waarom verbergen jullie zich? Het leven is er toch niet om er zich van af te wenden? Men moet de blik en het gelaat net recht op het leven zelve durven richten! Zeker als men jong, stoutmoedig ende onwetend is, en zo onhygiënisch ingesteld als jullie zijn!"

Een zwartharig knulletje stond nu recht en greep zich vast aan het rode jurkje van een meisje met priemende groene ogen. Zij leek de oudste van het groepje te kunnen zijn. Zij keek John strak in de doorleefde bruine ogen en sprak angstig, doch met overtuiging: "Maar beste man, u hebt duidelijk nog nooit gehoord van De Vogels! Ja! De Vogels! Zij komen! Zij komen zomaar uit de luchten en verdwijnen ook daarin! Ja! De Vogels!" Terwijl ze deze woorden gesproken had waaide er een golf van dierlijke angst uit haar gehele lichaam. Ze zepte nu even op haar lippen en vervolgde: "Maar laten we daar nu alsjeblieft niet langer meer aan denken. Ik kan u leren lezen en schrijven als u dat wilt. Wij hebben immers schoolborden, en verder hebben wij niets."

John liet een scherp-honende lach weergalmen door het woeste steen der bergen. "Maar kindje toch", zo sprak hij, "ik kan reeds lezen en schrijven! En ik kan zelfs nog zo veel meer! Wat zoudt gij mij dan nog willen leren? Alleen bent gij, zoals ik, en zoals ook al deze andere kleine kinderen, en alleen zult gij nog sterven, dus loop toch allemaal naar de maan!"

"Ach John, gij dacht dat gij reeds kunt lezen? Lees dan eens de dagen uit de lijnen van deze berg, lees mij voor uit toekomstige tijden zoals de bergketen die beschrijft, lees mij van het verleden dat de sterren ons vertellen en van het gisteren dat aan u voorbijging als een rusteloze waan. Nee John, gij kunt niet lezen, laat staan dat gij kunt schrijven. Gij leest de tijd nog niet als stroom John, hoe zoudt gij dan op haar in kunnen werken? Met wat zoudt gij schrijven als gij nog niet eens oog hebt voor het ogenblik en het spoor?" En het meisje draaide zich om en sprong speels van steen tot steen om te verdwijnen aan de einder. John stond even geheel en al versteld.

Toen stond het meisje terug voor John en sprak: "Ach John, ik weet dat gij niet eens begrijpt wat ik u zeggen wil en dat gij graag van mij wilt leren. Maar ik zeg u John, gij hadt gelijk dat gij alleen bent, en gij kent u zelf nog niet eens. En het spijt mij John: ik kan u ook niks leren. Neem daarom van mij dit krijt en ga naar het bord. Gij zult vandaag uw leven leren lezen, John. Ga maar naar het bord en kijk!"

Het volgende moment bevond John zich in de grote tuin die bij zijn ouderlijke huis behoorde. Hij was weer twee en zag de wereld als een warboel van plastic. Toen hij zich omdraaide was hij echter vijftig en er liepen diepe groeven door

zijn gezicht. Hij voelde hoe hij vergroeiende naar een eindeloos vergezicht. Plots was hij weer zestien en stal zijn eerste portefeuille. Het slachtoffer was weer hijzelf, achtentwintig nu en haveloos bezopen. Hij sloeg zijn hoofd kapot op het trottoir en werd weer wakker in de gevangenis, beschermde zijn ogen tegen het licht en zag zijn moeder zachtjes lachen om de slagen die ze kreeg. Toen was hij plots zijn vader, en weer zichzelf en had zijn vrouw juist aan de vloer geveegd, was nu woest op weg naar een café. Het volgende moment lag hij weer tussen de mooie grieten met een cocaïne-pegel aan zijn neus. Hij was zelfbewust en onverschrokken, droeg een zware zilveren kruisbeeld met zich mee dat hem op alle momenten oarmde. Hij zag nu weer de binnenkant van de moederbuik en hoe de beat daar zachtjes-rustig pompte. Toen lag hij als oude man ergens ver weg op zijn sterfbed en zag de kaarsenvlam die zijn uitgeteerde gelaat als een hete toorts verlichtte. Hij ademde slechts moeizaam en voelde vele herinneringen als verdriet en angst en wanhoop in zijn binnenste zwerven.

Toen hij echter de volgende moment weer opkeek lag hij in de armen van het meisje en ze strooide waterdruppels over zijn gelaat. Ze lachte naar hem en zei: "Ach John, gij hebt het soms zo moeilijk met uw leven. Laat u dat toch echter niet zo gelegen gaan: gij hebt al reeds te veel tijd verdaan met een nutteloos soort zoeken en een onzinnig ideaal. Gij waart al zo lang nu vergeten om het leven te beleven, laat u zelf nu toch eens gaan." (Wordt vervolgd...)

Bram Langmans & Rob Werkers

Hoofdstuk 9:

De rendabiliteit van klein links

W aarschijnlijk vindt u, waarde lezer, het volkomen onbegrijpelijk. Hoe kan een volwaardig en gerespecteerd manuscript zoals datgene dat voor u ligt, opzettelijk bovenstaande kop bevatten? Hoe kan deze literatuur, die keer op keer pretentieloos en kosteloos aan u gepresenteerd wordt - maar tegelijk ambitieus tot verademing leidt - twee entiteiten die filosofisch en idealistische tegenpolen zijn met elkaar durven verbinden?

In het volgende hoofdstuk zullen we aantonen dat de strijd bij tussen de zogenaamde natuurlijke vijanden reeds lange tijd begraven is. Dit zullen we staven aan de hand van enkele voorbeelden:

- De kaskraker Farenheit 9/11 van de bekroonde regisseur Michael Moore bracht maar liefst 222,446,320 dollar¹ op en haalde van 35 prijs-nominaties 23 titels binnen;

- Het merendeel van de inkomsten uit "het socialistische paradijs" Cuba komt er dankzij toerisme;

- Door een toenemende nieuwsgierigheid naar exotische, oud-socialistische culturen slopen bedrijven die Oostblok vrouwen naar voren schuiven (adverteren?) onder het motto "Vrouw zoekt man voor huwelijk en misschien meer..." verbijsterende winsten op";²

- Trendsettende modeontwerpers grijpen steeds meer naar beelden van revolutionaire figuren zoals Mao en Che Guevara bij de zoektocht naar het juiste gezicht voor hun collecties;

- Het BNP (bruto nationaal product) van het communistische China bedroeg vorig jaar maar liefst 1.645 miljard dollar en bovendien verkondigen experts dat de economische groei nog ver van zijn piek verwijderd is³;

- Het aantal rotzakken dat, elke vrijdagmiddag opnieuw, de route huiswaarts probeert te saboteren neemt elke week toe;

Indien de verwantschap tussen vorige feiten onbekend blijft voor u, is het misschien wenselijk dat we even de koppen bijeen steken. Het is nu tijd voor een door Einstein genoemde "Thought Experiment".

Veronderstel, op een schaal van 100 demonstranten (die op vrijdagmiddag betogen):

- 85 % zal ooit Farenheit 9/11 zien, ongeacht of dat nu in de cinema, op koop- of huur, DVD of op canvas is;

- 60 % heeft ooit een kledingstuk gedragen omwille van modebewustzijn of principiële redenen ter vertegenwoordiging van de linkse beweging⁴;

- 15 % bestelt zijn toekomstige echtgenote uit een van de Oostbloklanden;

- 15 % reist ooit naar Cuba;

Tevens wordt vermeld dat 85% van de audiovisuele producten en kledij vervaardigd wordt in China. De voordelen zijn tweeledig. Ten eerste zijn de productiekosten een flinke portie lager en ten tweede hebben de linksen een stijve voor de volksrepubliek. Vandaag kunnen we enkel dromen van een "Made in China"-label dat we op eigen kracht uit de grond hebben kunnen stampen. We hebben een heilige missie als berekende enterpreneurs om deze kans aan te grijpen, zodat we de eersten kunnen zijn die dit onbekende terrein trotseren.

Bij het bestuderen van potentiële concurrentie, kunnen we gerust concluderen dat er niet veel te vrezen valt. Organisaties als Blokbuster, LSP, PVDA, SAP, Blokwatch, JNM, Nebula, CVGKRB, PS, Attac, Vonk, LEF, KP, Vrienden van Cuba,... hebben dan misschien een aanzienlijk mobilisatievermogen, maar vaak is de harde kern der militanten in omvang vrij beperkt. Dit is te wijten aan tal van zaken:

Actief militeren is een zeer tijdrovende aangelegenheid en vereist meestal grondige aanpassingen in de levensstijl en het bioritme van de linkse sympathisant. Studies tonen dat slechts dertig percent van de militanten in spe effectief actieve leden worden. Vaak voeren linkse verenigingen de discussie over anti-racisme en vrouwenrechten aan. We weten verder met zekerheid te verkondigen dat minstens 25 procent van de bevolking racist is. De mentaliteit ten opzichte van traditionele gezinswaarden zullen we

overigens in een volgend hoofdstuk toelichten.

Maar telkens een grote massa op straat trekt, is dit helemaal niet om de belangen van de allochtonen of anders-slachtigen te verdedigen. Betogingen zijn in hun ogen sociale aangelegenheden waar ze samen met hun naasten en gelijkgezinden stomdronken kunnen worden. Samen juichen ze ontdeugende leuzen en zingen ze luidkeels vuile limmericken en vulgaire liederen waarbij vrouwen, allochtonen en uiteraard het patronaat geveiseerd worden. Om beurt delen ze een klets op de poep uit, waarbij de recent afgestudeerde KSO-jongeren en de hoogzwangere tienermoeder to be, die op de verpakingsafdeling werkt, de begunstigden van worden. Soms gaat het zo ver dat ze op een

betoging beginnen te limbo-dansen. De enige motivatie om te betogen is een poging tot vergroting van persoonlijke koopkracht, wat kennelijk gekoppeld wordt aan een vrijblijvende daguitstap, georganiseerd door de mannen van 't werk. Jan met de pet zou veel liever een halve kilometer verder wandelen, in plaats van om de hoek z'n flesje cola te moeten kopen bij een kruidenierszaak waar hij tien frank moet bijbetalen.

Kort samengevat spreken de klassieke linkse partijen niet aan tot het gewoon volk. Dit belet echter niet dat het volk de romantische idealen die de alternatieve linkse leefwereld te bieden hebben als consument aantrekkelijk zullen vinden. Dat een twintiger met een "Anarchist" of "McShit" t-shirtje het stemkantoor binnenwandelt met de intentie om op het blok te stemmen gebeurt steeds vaker. Ze zijn in de ban van bekende sprookjes en fabeltjes over opstand, revolutie en vrijheid.

Wat het links geloof aan onze kapitalistische samenleving kan bijdragen is in essentie hetzelfde als wat de hippies voor hun generatie gerealiseerd hebben. Het is een symbolisatie van de overgangsfase tussen de puberale adolescent en de volwaardige yuppie.

Het rebelse rechts werd enige tijd door de Vlaming beschouwd als de enige partij die het systeem zou kunnen en durven uitdagen. Het is al vaker bewezen dat een rebels imago een rendabel imago is. Jarenlang was dit de strategie van klein rechts. Nu ze officieus een parlementaire mogendheid geworden zijn, zal deze beeld enkel verwateren. Hoogstwaarschijnlijk wordt een vorm van klein links de toekomstige zondebok waarmee een cordon-sanitair-achtig akkoord aangegaan wordt. Het is een gouden opportuniteit om het evenwicht van de politieke balans te herstellen. De enige wijze waarop waar conservatisme in Vlaanderen

zal zegevieren.

Indien wat we u proberen duidelijk te maken nog steeds niet voor honderd procent duidelijk is, zullen we het proberen om te zetten naar klare taal. Klein links is als het ware het gat in de markt, een markt waar een revolutionaire aanpak noodzakelijk is (no pun intended), een keten die bestaat uit enkele warenhuizen en misschien zelfs een thema-park aanbiedt over de ganse Benelux (- lux). Het doel van deze warenhuizen is dan om als kanaal dienen waarlangs de noden van linkse consumenten volledig bevredigd kunnen worden, dit door middel van een breed spectrum van artikelen zoals lectuur, CD's, DVD's en diverse accessoires.

Afghaanse Taliban aansloot, zou zijn misdaden in de naam van hiphop uitgevoerd hebben. Rebelser dan dit, dames en heren, kan niet.

Niet alleen hiphop maar ook punk-, reggae-, rock en alternatieve muziekgroepen in het algemeen sympathiseren vaak met de klassenstrijd geëxploiteerd door de linksen. Een rebelse uitstraling is moeilijker te onderhouden als men een massa geld voor je voeten smijt, waardoor je makkelijk als "sell-out" beschouwd wordt. Door onze productlijn te vertegenwoordigen kan zo'n artiest credibiliteit opbouwen maar ook intellectueel overkomen dan gewoonlijk.

Een muziklijn kan als essentieel of misschien zelf als uitgangspunt beschouwd worden van onze onderneming. Wekelijks zullen we optredentjes organiseren met de occasionele obligate grote naam die echter in hoofdzaak gericht zijn op een hoop beloften. Als de talenten van morgen ons bedanken omdat wij hen het platform geboden hebben waardoor ze tot grootsheid kwamen, krijgen we gratis en voornamelijk positieve reclame.

Extreem rechts gebruikt ook al lange tijd de muzikwereld om te recruter. Op het einde van de dag is een linkse verschijning milder dan de swastika-armbandjes, dikmakende zwarte bombervesten, gemeen uitzienende combatbotten en uiteraard de niet te missen kale kop. Dit op zich is een voldoende sterk argument dat aantoont waarom onze 'linkse'-artikels op een grotere schaal zullen inslaan.

Op lange termijn kan de door ons bekomen populariteit leiden tot de oprichting van een eigen, onafhankelijke vakbond of misschien kunnen we zelfs een kansje in het politiek wagen.

Een voorbeeld van een no-nonsense reclamecampagne, waarop ons merk zal teren, is illustreren dat klassieke vakbonden verwachten dat hun leden een rode of groene vuilbakzak aantrekken op vakbondsgebeurtenissen. Vanuit de retoriek dat vuilniszakken over je lijf te trekken ervoor zal zorgen dat de kwaadwillige burgerij je weldegelijk als onwelriekende vuilnis zal behandelen, kunnen we voornamelijk de statusbewuste arbeider en ambtenaar bereiken. Onze vakbondsleden krijgen, na het betalen van het jaarlijkse lidmaatschap, een verwelkomingspakket met daarbij een lekkere knusse, en bovendien warme jas. Als deze bij een evenement vergeten of achtergelaten wordt, ontvangt men tegen een forfaitaire som een andere ter gebruik.

Voor de politieke ambities kunnen we verschillende richtingen uit. We kunnen met onze verworven spreekbuis andere linkse organisaties trachten te "ontmaskeren". Een andere manier om dit te verwezenlijken is een officieuze relatie aan te gaan met marginale linkse verenigingen. We kunnen ons gezicht redden door te pleiten dat we de eerste stap bieden en onrechtstreeks voor de partijjes recruter. Wie weet krijgen we wel een commissie per lid dat we doorsturen. Met behulp van deze contacten kunnen we onze eigen belangen nastreven binnenin een bestaande partij, wat ons alvast met minder administratieve rompslomp opzadelt. De partij van de arbeid (PVDA) is bijna een bevestigd kandidaat om zo'n actie mee te ondergaan. Ze zijn zo wanhopig dat ze ooit zelfs in een coalitie gestapt zijn met de Arabisch Europees Liga (AEL). Of dit een demonstratie was van een rebelse levensstijl en visie, weet helaas alleen Ludo Martens.

Hooggeachte lezer, dit was onze visie. Onze oprechte dank om wat tijd te vinden in uw anders zo drukke schema om dit stuk door te halen. Als u wilt bijdragen aan deze spannende onderneming gelieve uw schenking over te maken op het rekeningnummer 000-0130992-42. U zal kort daarna een bevestiging ontvangen en een certificaat van de aangekochte aandelen ter waarde van het overgedragen bedrag.

Jeffrey Geysens

1bron: www.imdb.com en

www.boxofficemojo.com

2bron: brides.ru

3bron: www.diplomatie.be

4opmerking: SPA is een linkse vereniging ongeacht alle uitspraken van Freya Van Den Bossche

't Kritisch Konijn & Vrij Onderzoek

Lang Leve De Multi-Realiteit!

Overlaatst zat ik in den bizon een caféke aan sint goriks in Brussel en daar hangen zo prenten van Noord-amerikaanse indianen met een spreukje daarbij en een van die spreuken was good judgement comes from experience, experience comes from bad judgement. De ervaring leert me dat ik het schijnt krijg van politiek. Ik dacht dat politiek over het samen zoeken naar een systeem waarin de gemeenschappelijke belangen vervuld kunnen worden. Fout! Een belang wordt nagestreefd en als dit niet lukt doe je het illegaal of maak je het legaal en anders rest er ons nog het compromis. Nu krijg ik zelf al bijna het vliegend schijnt van het woord compromis. Voor gezondheid, vrijheid en vrede kunnen er geen compromissen zijn. Als je weet dat België op grote schaal wapens produceert, dat we mee de aarde een flink stuk naar de klote helpen, dat we pillen slikken tot achter onze oren, dat we met een groot percentage rassistische medemens opgescheept zitten, dat we de pingpongbal worden van vraag en aanbod, dat we de natuur een handje helpen mee de chemicaliën te verwerken door bespoten voedsel te consumeren en het nut als nieuwe god erkennen. Maar swat het begint allemaal op kleine schaal.

Ik heb enquetes afgelegd voor coca-cola (sorry) en de vragen die ik moest stellen getuigden van een intensieve mental priming zoals de psychologen onder jullie wel kennen. Ik moest bijvoorbeeld vragen of de mensen helemaal akkoord, akkoord, min of meer akkoord, niet akkoord, helemaal niet akkoord waren met zinnen zoals "Coca-cola is optimisme, vreugde en positiviteit" en "Met deze actie kan je de magie van de unieke smaak van een cola herontdekken". Als je nadacht over de psychologische mechanismen die ze hierin hadden vervat dan viel je achterover hoe ingenieus ze mensen het brein wassen. Het is bewezen dat reclame werkt en liefste mensen het gaat erger worden. Geurtjes en geluidjes die speciaal zijn gemaakt om het consumeren aan te wakkeren strategisch opgesteld in een winkel. De menselijke creativiteit kent geen grenzen. Onze kinderen zullen nogal sterk in hun schoenen mogen staan. Maar de belangrijkste vraag is welk merk ze zullen dragen, niet?

Het ergste vind ik niet de gewone reclame maar het behoefte-overschrijdend denken dat de grenzen van de moraliteit al lang heeft doorbroken. Bijvoorbeeld het bewustwordings filmpje over voetschimmel dat leek van de overheid te komen maar in feite gefinancierd was door de farmaceutische industrie. De relatieve hype die de autonomie van de menselijke geest bedreigt. De plastische chirurgie, de agro-industrie en de vele takken van het economisch leven die hun voortbestaan danken aan de exploitatie van de behoeften. Maslows behoeftepiramide is een kathedraal aan het worden en de preekstoel is de media die haar kracht ontleent aan het pseudo wetenschappelijk karakter dat onderzoeken leveren. Hoe vaak lees of hoor je niet "uit onderzoek blijkt". Er zijn weinig mensen die zich vragen stellen bij de representativiteit van een onderzoek. De representativiteits vereisten (niet het werkingskader) waar onderzoeken aan moeten voldoen zijn verschrikkelijk laag en dan heb je nog een leger "onderzoeksbureaus en werkgroepen" die de wetenschappelijke deontologie opeisen maar ze allerminst respecteren. Zo krijg je een parasitering van het economisch op het wetenschappelijk denken. Het wetenschappelijk denken moet dan vluchten in haar legitimiteit ten op zichte van de realiteit en tracht de waarheidsaanspraak zo krachtig mogelijk maken. Maar dit kan een groot deel van de wetenschap niet en het proces waarbij de wetenschap haar legitimiteit tracht terug te eisen zal vernietigend zijn voor het werkelijk experimentele onderzoek. Het experimentele zal dan moeten terugkeren naar het niet institutionele en zo verliest de moderne wetenschap de legitimiteit van haar instituties die nu nog een vrijhaven kunnen zijn voor de vrijheid van onderzoek. Haar beschermende karakter wordt momenteel ook al ondermijnt door de kaders waarbinnen onderzoeken moeten vallen. Enkel de grote privé-gefinancierde onderzoeksgroepen zullen nog de vrijheid hebben af te wijken van de gewandelde paden wat nu eenmaal een essentie is voor wetenschap.

Hopelijk zullen ze het principe van Vrij Onderzoek in hun hart dragen en in hun hart het

Vrij Onderzoek. Retoriek is toch mooi hè. Het globalisme surft op de winden van de vrijheidsretoriek. Fantastisch niet?. De laatste tijd ben ik er mij over gaan verbazen hoe essentieel retoriek is in de strategische planning van landen. Hoe de verschillende Europese lidstaten gereageerd hebben op Wit-Rusland was niet helemaal te vatten in het plaatje dat de mensenrechtenretoriek van het ogenblik had. Weinigen waren op de hoogte van Gazprom en zijn verwickelingen met Beltransgaz. Maar ja de

media kan niet alle misstanden brengen. Hun objectiviteit en geringe tijds kader vereist dat bijvoorbeeld een neergestoken jongen of auto-ongeval hoe erg dat ik het ook vind voorrang heeft op de burgeroorlogen, genocides en folteringen die gaande zijn. Wist je dat in de beheersovereenkomst van de VRT er vele mooie performantiestaven naast de strategische doelstellingen staan die verregaande gevolgen hebben voor de objectiviteit van onze publieke omroep. Je kunt erin lezen dat de VRT 76% van de 4 tot 12 jarigen wil bereiken voor minstens 15 minuten en dat het streefdoel voor de gehele bevolking gemiddeld anderhalf miljoen kijkers per dag is. Dan is de term belangstelling opwekken die ze gebruiken in de beheersovereenkomst niet meer zo ambigu. Heb je misschien "outfoxed" gezien op tegenlicht van de vpro gezien, verschrikkelijk! Hoe de Amerikaanse nieuws zender haar objectiviteit en eerlijkheid verloochenen en terwijl hun reclame slogan "fair and balanced" is. Die evolutie is niet zo verwonderlijk en vroeger was het nog een pak erger. Maar de mate van degressie die de media hiermee doormaken is wel flagrant.

Maar Amerika staat dan ook op barsten maar zal nog zwaar uithalen als een kat die in Iraanse hoek is gedreven. Het militair overwicht is paradoxaal genoeg een teken van enorme zwakte. De interne economie staat op ontploffen door de druk van de grootste buitenlandse schuld ooit. Armoede is in de Verenigde Staten een ongelooflijk probleem maar wat even erg of erger is het Amerika-effect op de gehele wereld. Het wereldrijk in verval brengt nog wat ecologische rampen mee, een manier van politiek voeren ontdaan van zijn moraliteit, een verspreiding van de desinformatie en verhoging van de defensiebudgetten.

Ik ga niet de positieve eigenschappen van Amerika naar voren brengen alhoewel dat ik weet dat het er ongelooflijk veel zijn maar ze zijn soms moeilijker te vinden. Viva America! Wat ik mooi vond in een artikel over de Italiaanse

kwestie was dat ze verder gingen dan de tegenstelling Prodi-Berlusconi en de impact van Berlusconi op de gehele politiek trachtten te achterhalen. Een maatschappelijke transformatie heeft een heleboel neveneffecten die spontaan in de lijn van deze transformatie ligt. Als je de opkomst van het Nazi-regime bekijkt dan kun je de spontane orde die in de mechanismen vervat zit niet onderkennen en herleiden tot Hitler en de Nazi alleen. Geschiedenis zoals wij ze leren wordt gekenmerkt door een lineaire functie. Nazi

Goreng. Weet je nog die tijdsbalk en enkele grote gebeurtenissen erop. Het multilineaire aspect van de realiteit wordt verpakt in enkele krachtige oneliners zodat we een duidelijk beeld van de realiteit kunnen verkrijgen. Feiten propen in ons hoofdje want als men de geschiedenis niet kent is men gedoemd haar fouten te herhalen, nietwaar? Bush, 9/11 en terrorisme. Bush is als oneliner zo een zalige stressbal dat de frustraties van het beleid gekaniliseerd kunnen worden naar een persoon en zo de kwestie van de beleidsmaking op zich naar de achtergrond geschoven kunnen worden.

Het verkrijgen van correcte informatie is een zwaar probleem. Macht hoe die ook ingevuld wordt tracht een greep te krijgen op informatiestromen. Het verdeel en heers principe is levendiger dan nooit, zie maar naar de retoriek rond de Europese grondwet, de katholieken die hun greep op niets nog altijd trachten te bestendigen door religieuze dogma's, onderzoeksbureaus die gehoord worden, woordvoerders (de moderne sofisten), kunstenaars en de kunst van het verkopen van lucht, statistiekvervalsing... Wie kent het verschil tussen de Europese Raad, De Raad van de Europese unie en de Raad van Europa. Caesar draait zich niet om in het graf. Oppervlakkigheid troef dus en met het economisch beleid dat we in onze vooruitzichten hebben zal er minder tijd zijn om dit te doorprieken. Wat ben je nu met een bibliotheek als je geen tijd hebt. Dit grote desinformatiemechanisme werpt de mens op zichzelf van waaruit de mens de eigen groep zal opzoeken die gekenmerkt is door zijn vluchtige tijdsgeest (nationalisme), roes van het ogenblik of het vooruitzicht van de utopie of realiteit. De zelfmoordcijfers zullen nog niet onmiddellijk dalen vermoed ik.

Af en toe hoor ik de noodzaak voor het holistische, inclusief of geheels denken. Akkoord maar het exclusieve denken heeft nog een belangrijkere functie te vervullen aangezien het momenteel een

democratischer karakter heeft. Als je je eigen ruimte en de bedreigingen die het te verduren krijgt van een kosmologisch belang voorziet dan krijgt het inclusief karakter van je denken uiteindelijk op een spontane manier de overhand. Althans het vooruitzicht van de utopie, maar als je ziet hoe spontaan complexe structuren tot stand komen en hoe deze prachtige constructies voortbrengen in bijvoorbeeld gevangenissen of tijdens rampen. Deze constructies vind je overal en zelfs degenen die we nu als arbitrair beschouwen zoals bedrijven en staten zijn resultaten van een spontane orde. Hier wordt het exclusieve spontaan inclusief. En de ontsparingen dan? Het is niet verwonderlijk dat de vormgevers van het idee van de spontane orde niet zo zeer economisch geaard waren zoals de opportunisten van vandaag voorstellen om hun belangen naar voren te schuiven. De grondleggers van de spontane orde (Friedrich Hayek, Adam Smith, Bernard Manderville) werden opgeëist door het "liberale" gedachtegoed. Terwijl deze grondleggers de moraal en de filosofie zeer dicht op hun schoot hadden. De liberale kant ontdeed deze mannen van hun meervoudige identiteit en schotelde ze voor als intellectuele artillerie voor een economisch discours. Diezelfde spontane orde is mede de voedingsbodem voor het huidige discours van vrijheid en zelfbeschikkingsrecht waar het liberale systeem op geënt is. Maar de discussie die gevoerd wordt bloeit dood. De voorstanders en tegenstanders (dichotomie socialist-liberaal) verengen de menselijke relaties tot het louter economische en tegelijkertijd stellen ze een totalitair systeem als alternatief voor. Het dogma dat beide kampen ongewild of gewild naar voren schuiven is de mens als consument en zijn noodzaak tot financiële zekerheid. Maar daar schuift het schoentje. Aangezien dit nieuwe dogma zich op allerlei vlakken van de menselijke realiteit (cultuur, onderzoek, technologie, politiek) manifesteert en de druk enkel nog maar toeneemt is het enkel een kwestie van tijd vooraleer het discours van vrijheid en zelfbeschikking de erkenning van de multi-realiteit forceert met het doorbreken van het dogma. Verandering komt op de plaats van de minste weerstand. Dit proces is momenteel gaande en je ziet het in een tendens tot nationalisme en protectionisme evolueren. Een evolutie die niet altijd zo positief uitdraait maar één die de kiemen tot de multi-realiteit in zich draagt. Om je eigen vrijheid te garanderen moet je immers de ander zijn vrijheid respecteren. In de toekomst zal er niet één beleid in werking zijn maar duizenden die op lokaal gebied gespecificeerd zullen worden naargelang de noden en behoeften van die lokaliteit. Deze lokaliteiten zullen op grotere schaal verbonden worden niet enkel op het economische terrein maar op alle menselijke raakvlakken door de toenemende mobiliteit van informatie, goederen en personen. Hiermee zal ook de lineaire kijk op de wereld en mens veranderen en zal het multi-reële aspect of het inclusieve zich natuurlijk kunnen vormen. De kiemen van vernietiging draagt elk systeem in zichzelf. We trachten de wereld in een omvattend systeem te gieten en dit systeem dan te perfectioneren maar we zullen eerst moeten fragmenteren om tot een goed wereldbeleid te kunnen komen. De onafhankelijkheid is een garantie voor een gefundeerd oordeel zoals we momenteel met schade en schande leren. Vanuit die onafhankelijkheid en bijgevolg die zelfvoorzienendheid zal er een wereldbeleid gevormd worden waarin niet belangen tegen elkander uitgespeeld worden zoals het al heel de geschiedenis is gebeurd maar waarin gemeenschappelijke belangen gestroomlijnd kunnen worden. Het exclusieve denken gaat het inclusieve vooraf. Er zal geen centraal bestuur zijn maar meerdere besturen van entiteiten die verbonden zullen zijn door hun onafhankelijkheid en niet meer door hun afhankelijkheid zoals nu het geval. Er kan geen duurzame vrijheid zijn zonder het scheppen van voorwaarden tot vrijheid en er kan geen duurzame solidariteit zijn zonder vrije wil. Eet dus biologisch en zijt bewust van alle aspecten van uw leven zodat gij de meervoudig gelaagde multi-realiteit kunt betreden. Amen. Leve vrijheid, leve zelfbeschikking en leve Vrij Onderzoek.

Toon Bijmens
Studiekring Vrij Onderzoek

Het verhaal van Shannon

ik ben maar een ingenieur

Situatieschets

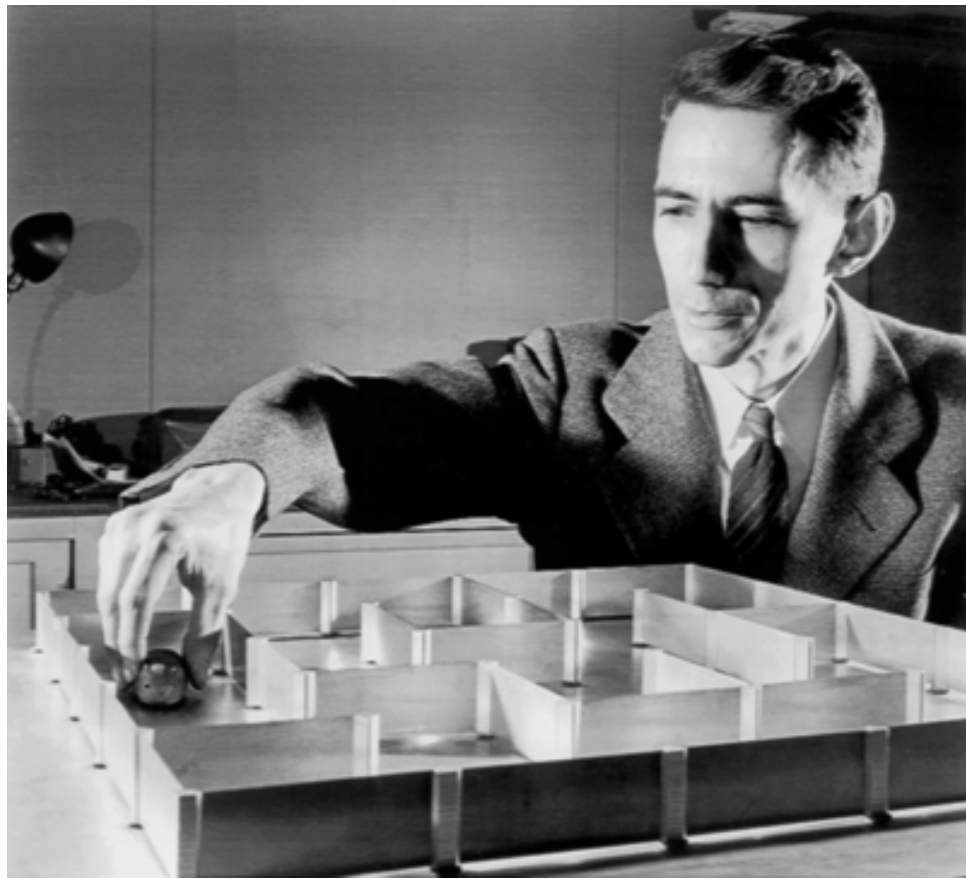
W e schrijven 23 augustus 1960. De jonge Bill Doyle start de allereerste werkdag bij Bell Telephone Laboratories, een van de meest gerenomeerde en prestigieuze onderzoeksinstituten op het Amerikaans continent. Hij is nerveus tijdens de traditionele bedrijfsrondeleiding, verzorgd door zijn nieuwe directe chef, Jake Bullet. Billy beseft maar al te goed dat een eerste indruk cruciaal is. Geen domme dingen zeggen, houding verzorgen, zelfvertrouwen uitstralen zonder arrogantie en vooral de zweetproductie in toom houden want, laten we eerlijk zijn, niemand houdt van donkere donderwolken onder oksels. Terwijl Billy met het totaalpakket van z'en voorkomen worstelt en geïnteresseerd, al dan niet geveinsd, ja knikt op een tempo aangelegd door de uitleg van mr. Bullet, sluipt een piepend geluid zijn gehoorsveld binnen. De bron van de hoge toon met de mysterieuze ritmiek bevindt zich achter de deur van het 22de labo dat het duo op het punt staat te bezoeken. De deur gaat open en een volwassen man met kinderachtige grijns fietst op een eenwieler bedarend de gang op. Het bevreedend personage tovert nonchalant 3 ballen uit zijn zakken en slaat aan het jongleren. Claude Shannon, wiskundige, ingenieur, vader van de informatietheorie, uitvinder, puzzelfreak, schaker, jazzfan en lid van de lokale jongleervereniging slaat de hoek om op zoek naar kruipolie.

Nature and nurture

Claude Shannon ziet het levenslicht te Gaylord, Michigan USA op 30 april 1916. Thomas "de lamp" Edison is een verre verwant. De jonge Shannon prust graag met radio-circuits en pijnigt z'en hersentjes met puzzels die z'en grote zus, toekomstig professor wiskunde, aanbrengt. Shannon heeft de passie voor techniek geërfd van zijn grootvader. Die was boer, annex uitvinder en naar alle waarschijnlijkheid hebben we o.a. de eerste wasmachine aan hem te danken. Shannon studeert af aan het Massachusetts Institute of Technology, zowel als wiskundige als elektrisch ingenieur. Een interessante combinatie waar hij later de vruchten van zou plukken. Aan hetzelfde instituut behaalt hij z'en (eerste) doctoraatstitel. Shannon ziet de wiskunde als een werktuig om praktische problemen te verklaren en op te lossen. Deze mentaliteit vormt de basis van een legende in wording.

Informatiegoeroet

Claude Shannon gaat ongetwijfeld de annalen van de geschiedenis in als grondlegger van de informatietheorie (elke ingenieur kent Shannon). Bell Telephone Labs tracht de kwaliteit van communicatiesystemen te verbeteren. In plaats

van zich toe te leggen op het verbeteren van de fysische aspecten (kabelkwaliteit, systeemnelheid, ...) neemt Shannon een datacentrisch standpunt in. Data moet zo efficiënt mogelijk verpakt worden. Informatie is een abstract begrip dat los staat van de betekenis van een boodschap. Betekenis is een menselijke interpretatie, informatie is een meetbare wiskundige grootheid. Shannon linkt als eerste het begrip waarschijnlijkheid met informatie-inhoud. Dit gaat gevoelsmatig als volgt in zijn werk. Onderstel een zender die een reeks van twee mogelijke symbolen kan produceren (e.g. 0 of 1) om ze vervolgens over een transmissiemedium te sturen. Wanneer de zender steeds een 0 produceert, vindt in wezen geen informatie-overdracht plaats. Aan de ontvangzijde zou men immers een toestel kunnen inlassen dat gestaag 0' en produceert. Een transmissiemedium is in dit geval overbodig. De ontvanger moet "onzeker" zijn over wat het volgende symbool is dat geobserveerd zal worden om over effectieve informatie-overdracht te kunnen spreken. Shannon toont aan dat de informatie die van zender naar ontvanger overgebracht wordt maximaal is wanneer de kans op elk symbool even groot is (in ons geval dus 0,5). Maximale onzekerheid impliceert maximale informatie. Met

Shannon's woorden: informatie is de resolutie van onzekerheid. Bij digitale communicatie zullen boodschappen dan ook zo "verpakt" worden dat de kans op een 0 of een 1 elkaar zoveel mogelijk benaderen (entropy-coding). Shannon's theorie is niet wars van kritiek (uni-directioneel, geen feedback van ontvanger naar zender, ...). De kracht van de theorie zit echter in haar algemeenheid, die ze flexibel maakt met bijgevolg een ruim toepassingsgebied (telecom, internet, psychologie, informatie in DNA, neuro-processing, ...).

Balletjes gooien

Onze hoofdprotagonist is een fanatieke jongleur. Hij is trouw lid van de MIT Juggling Club – veel jongleurs zijn (computer)nerds. In jaren '70 wordt Shannon benaderd door Scientific American Magazine. Men vraagt hem een wetenschappelijk artikel te schrijven over jongleren. Omwille van het uitgesproken deterministisch karakter van jongleerpatronen is wiskunde het ideale werktuig om waarheden over jongleren te formuleren. Tijdens zijn onderzoek ontdekt Shannon bijna Sitewaps, de wiskundige taal die heden ten dage door alle jongleurs ter wereld gehanteerd wordt met interessante links naar verscheidene gebieden in de wiskunde (groepentheorie, knooptheorie, ...).

Shannon publiceert een minder abstracte en meer fysische benadering: Shannon's Juggling Theorem.

$$\frac{F + D}{H} = \frac{V + D}{N}$$

F = tijd dat een bal in de lucht is

H = aantal handen

V = tijd dat een hand leeg is

D = tijd dat een bal in de hand blijft

N = aantal ballen

De formule drukt op elegante wijze uit dat meer ballen langer in de lucht verblijven (hoger werpen) of sneller moeten circuleren (minder lang in de hand houden). Shannon toetst zijn vergelijking uitgebreid aan de werkelijkheid. Bij elke kennismaking met een collega jongleur vraagt hij: "Can I measure your juggling?". Het Juggling Theorem is echter enkel geldig voor "brave" patronen (cascades). In 1996 wordt het theorema veralgemeend door Yeung Yam en Jingyan Song.

Prullen en prutsen

Doorheen zijn ganse leven blijft Shannon geobsedeerd door techniek. Hij ontwikkelt Theseus, een mechanische muis die een doolhof kan oplossen. Hij bouwt verscheidene jonglerende robots - jongleren geldt nog steeds als een ultieme test voor robots die menselijke bewegingen imiteren -, een persoonlijke kabellift om zich comfortabel naar een meer in de nabijheid van zijn woning te begeven, een gemotoriseerde pogo-stick, de mysterieuze "mind-reading" machine, een computer die kan schaken en veel veel meer.

Endgame

Shannon's levenseinde kan enkel als tragisch omschreven worden. Zijn onweerlegbaar grote geest wordt langzaam vernietigd door de ziekte van Alzheimer. Op 27 februari 2001 valt het laatste doek over Claude Shannon te Medford, Massachusetts.

"I visualize a time when we will be to robots what dogs are to humans, and I'm rooting for the machines."

Claude Shannon.

Door Frederik Verbist

ZONDERWIJSHEID

Elsje, gisteren drie jaar, had de eerste dag school gegaan. Wat een schok, ze moest dan ook huilen. De verbinding met ouders gebroken, waarop die prompt een gsm extra kochten.

Te midden van allerlei nieuwe gezichten leerde het kleutertje het huilen, tekenen en plezier herontdekken. Nieuw was de fabel sinterklaas waarin ze wegwijs werd gemaakt en de elfjes. Zo groeide ze al lager onderwijzend samen met haar denkkader, naast huis en ouders kwam er school bij.

Dat fantastisch wereldje zou nog meermaals uit elkaar spatten om het bewustzijn meer plaats te gunnen, zoals die memorabele eerste schooldag die ze later vergeten zou. Temeer daar het meisje niet voorbereid werd op de confrontatieshock. Druk piekeren deed ze dan. Vragen zoals, wat morgen? Komt mijn schoonheid tot z'n recht in deze jurk? Want het mag gezegd, het lichaam, niets mis daarmee.

Zeker toen Elsje uit het kinderlijk onbewustzijn ontwaakte en geconfronteerd werd met haar, ik in de wereld. Puberteit hé en het andere geslacht, plus het ongemak dat er uit voortvloeide. Eén jongentje op het oog, maar geen idee hoe hem aan de haak te slaan, angstig tegenover het onbekende, verstijfde ze. Dat moest verwerkt worden, erover babbelen dan maar! Bla blabla, een verslaving werd het.

Het leven overschouwend bedacht ons engeltje in de biologies: menselijke gedragingen gelijken verdacht sterk op mierengedoe. Leer na-ape, wil en doe als een ander, dan wacht je hetzelfde lot.

Haar wereldbeeld nam er een nieuwe dimensie bij. Pa en ma achterna, naar school met dat bewustzijn. Volgestouwd werd het met cijfers en woorden, de geschiedenis van het mensdom, enzoverder. Voeg daar dan een breedbeeld televisiescherm aan toe en u begrijpt dat de groei minder fantasie en meer soapgehalte kreeg.

In het middelbaar dacht onze prinses dus van de wereld te weten. Haar droom ballerina te worden kreeg vorm. Ze volgde nu balletlessen en had opnieuw een eigen wereld geconstrueerd, ditmaal ietwat anders, ze kon deze gevoelens nu delen met vriendinnen, o wat babbelde ze graag met hen.

Tussentijds moest ze verwachtingen inlossen, en kennis van zaken opdoen. Tegenvallen hoor, koken nederlands wassen en plassen, wist zij niet alles al! Zo evident, mieren hoeven ook geen boekenwijsheid. Ze wilde niet meer school gaan.

Dit alles viel samen met het intensere en rijkere levensdeel, de liefde voor die ene jongen. Boris een potige agressieveling. Sloeg alles ineen behalve zij, zij niet nee, teder en zacht was hij bij, voor en in haar. Van hem kwamen de wijze woorden: alles komt wel goed, maar dat alles zal nog beter gaan met een diploma.

Zo gingen de jaren zonsonder na opgang voorbij. Wat eerst als nieuw en shockerend ervaren werd, veranderde over verloop van tijd in gewoonte en routine.

Vandaag moet u Els als roepnaam gebruiken, ze heeft spelender en feestenderwijs en soms eens examenstressend haar A2-tje gehaald. Aan de hogeschool moest ze vele boeken over elegantie

en pirouettes blokken. Neen, geen ballerina geworden, daar ze een mooie koude vrouw is, was ze kunstschaatsen gaan studeren.

Nu, een pracht van een kunstschaatsster geworden, getrouwd, zonder werk en nog altijd in het bezit van de babbelziekte. Staat Els wat in zichzelf te brabbelen, er is niemand thuis, eenzaamheid voelt ze, de man is uit werken en luisteren doet hij niet.

Haar leefeenheid groeit niet meer, nu heeft ze echt alles gezien, en niemand die in dat hoofdje kan meelevén. Als haar vriendinnen er nu mochten zijn, die zouden het wel bevestigen, maar die woonden ook samen. Eentje met een loonwerker, die twee kunnen zelfs geen auto veroorloven. Zielige miertjes zijn zij.

En daar staat ze dan! Gediplomeerd kunstschaatsster! Maar wat moest ze doen, had ik maar de wijsheid in pacht! : riep onze schoonheid. Alles ging goed, daar niet van, ze kon leven met Borre, er bleef echter niets over op het eind van de maand.

Wat doen opdat het morgen beter zou gaan? Een striktere budgettering doorvoeren, ach nee toch niet, ze overleefden wel.

En een nieuwe aanslag op het broze, volmaakte leefpatroon wil ze ten alle koste vermijden. Ze wist dan toch noch niet alles al was ze afgestudeerd, zei ze, zichzelf wekkend uit de eigenwijsheid door de vragen die ze oproept.

Wat morgen? Vandaag was uitgelezen, ideaal dus, om beschouwend te doen! Er is toch niemand thuis. Zal ze werk vinden met haar kennis?

Dit verhaaltje is geschreven gericht aan dhr. Alain Provist die enkele weken terug behoorlijk beschouwend overkwam. Eindelijk eens een maatschappelijk relevant gesprek. Dat dacht ik, totdat hij het belang van een meesterlijke verbetering in het onderwijssysteem belichte.

Waarom? Vanwaar die verandering? vraag ik hem, een discussie vind plaats. Hij begint over concurrentieslagkracht en socio-economisch voordeel, bla bla bla die vent ging maar door.

Eén ding moest ik hem wel meegeven, geniaal de mensen naar je pijpen doen dansen, door te zwaaien met het beheerde en zo begeerde overheidsgeld.

Dan komt er plots uit zijn mouw de clou sluipen, de man is politicus. Ik dacht hem te zeggen, niet alleen te be- en overschouwen zoals Elsje. De mieren zullen opstaan, wanneer men ze uitsluit. Zij zijn niet bewust, maar zorgen hebben ze wel, creëer er meer en de kolonie begint met één miertje te denken, de rest volgt als je ze geen lot voor ogen houdt.

Te laat, hij had zijn ogen al gesloten. Alain, roep ik nog, het is slechts 1 portefeuille van onze samenleving waar je mee speelt, en spelen is iets dat past bij onderwijs, doch dit is echter serieus. Men raakt niet aan goed bestede centen, al was men de rekenmachine God's.

Nada

De Profeten van het profijt

De steile opmars van Leviathan inc.

Beste lezer, het lijkt me een gepast moment om de publieke en de private sector en hun respectievelijke invloeden op onze samenleving eens onder de loep te nemen. Voorstanders van een sterk aanwezige private sector willen het overheidsapparaat zo klein mogelijk houden, zodat de onzichtbare hand van de vrije markt ongestoord zijn werk kan doen. Voorstanders van een sterk aanwezige publieke sector hechten meer belang aan een staat die zich met meer bezig houdt dan ervoor te zorgen dat de vrije marktwerking in het gebied waar deze staat zijn soevereiniteit uitoefent niet in het gedrang komt. De V.S. van de jaren dertig zijn een goed voorbeeld van de tweede categorie.

amnésie internationale

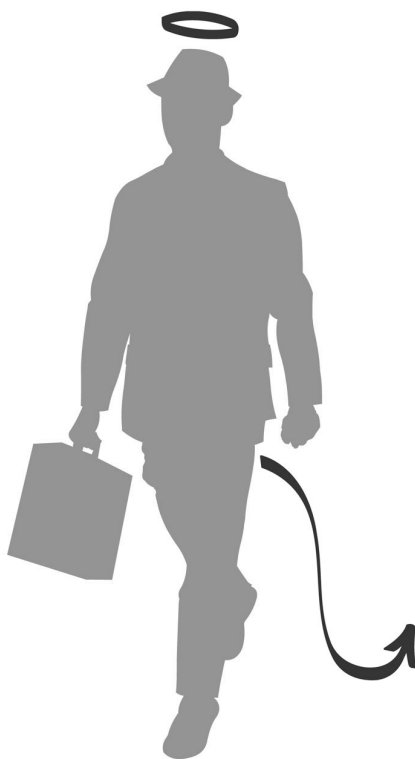
Na de beurscrash, begon men zich ernstige vragen te stellen bij het economische liberalisme. Het protest hiertegen rezoneerde zelfs tot in het Witte Huis, waar President Roosevelt op de proppen kwam met de 'New Deal'. Er werden striktere arbeidsvoorwaarden opgesteld, er werd massaal overheidsgeld gebruikt om de tewerkstelling te bevorderen en bedrijven werden aan striktere regels onderworpen... Om een lang verhaal kort te maken: Het economische beleid ging een andere koers varen om de crisis te bestrijden en zulke desastreuze situaties in de toekomst te voorkomen.

Spijtig genoeg lijken de leiders van vooral de V.S. en het Verenigd Koninkrijk 50 jaar later aan een zware vorm van geheugenverlies te leiden. Ronald Reagan en Margaret "Iron Lady" Thatcher zwaaien de plak in de Angel-Saksische wereld en hebben, net als Roosevelt, te kampen met een economische crisis. Die begon in de jaren 70 nadat de olieproducerende landen een kartel gevormd hadden, wat op zijn beurt leidde tot drastische stijgingen van de olieprijs. Het keynesiaanse economische model, waar we de New Deal ook in kunnen onderbrengen, liet men voortaan links liggen, aangezien de lage werkloosheidsgraden, voor de oliecrisis slechts een drietal procent, verleden tijd waren geworden. Voorts hadden overheden te kampen met een grote staatsschuld. Deze twee regeringsleiders zetten het economische roer weer in de (neo)liberale richting. Hun oplossing luidde: privatiseren, die handel! De overheid mocht geen schulden meer maken en moest bijgevolg besparen. Er werd ook gehamerd op deregularisering, want dat verstoorde de marktwerking en dus de economische ontwikkeling. Deze oproep tot deregularisering werd verdedigd met het argument dat de bedrijfswereld en de overheid aan één touw trokken. Het algemeen belang kon het beste gediend worden als individuen en dus ook rechtspersoonlijke individuen (lees: bedrijven) hun eigenbelang konden nastreven zonder dat ze hierin belemmerd zouden worden door lastige overheidsregels. De kringredenering die hieruit voortvloeit, luidt als volgt: Als het dienen van het eigenbelang van de bedrijfswereld bevorderend is voor het algemeen belang, dan wordt het algemeen belang het best gediend wanneer we de belangen van de bedrijfswereld dienen.¹ Alvorens de vermeende symbiose tussen de staat en de private sector onder de loep te nemen, zal ik eerst nagaan welke rol de private sector vandaag in onze samenleving speelt.

Sociale controle? Ik kies zelf wat ik doe! Ja, toch?

De private sector creeert werkgelegenheid en organiseert grotendeels de productie en de verwerking van onze consumptiegoederen, staan in voor een groot deel van de informatieverbreiding via de media en staat ook in toenemende mate in voor onze energievoorziening. Het is belangrijk om op te merken dat er zich een verschuiving heeft voorgedaan wat betreft de socialiserende instellingen in onze samenleving. Vroeger waren de politieke partijen met de hieraan sterk gebonden middenveldorganisaties de dominante socialiserende instellingen. Ondertussen zijn we in wat Mark Elchardus een symbolische samenleving noemt, terechtgekomen: "*Nooit eerder in de geschiedenis van de mensheid hebben grootschalige samenlevingen zoveel middelen en mensen ingezet om alle leden van de samenleving te socialiseren, te vormen, te onderwijzen en te beïnvloeden. Die ontwikkeling verandert grondig de relaties tussen de burger en de staat, het individu en de samenleving, het zelf en de*

identiteit."² Hieraan koppelt hij een verandering in de sociale controle: "*De wijze waarop in onze samenleving de sociale controle verloopt, is sterk veranderd. Sociale controle voltrekt zich nu op een veel subtielere wijze. Hij heeft betrekking op factoren die het keuzeproces van binnenuit sturen: de smaken, opvattingen, emoties, motivaties, informatie, kennis, vaardigheden... Die gedragsoriënterende factoren worden via het onderwijs, de media en de reclame gevormd en beïnvloed.*"³ De media is reeds voor een belangrijk deel in handen van de private sector. De reclame is volledig in handen van de private sector, met uitzondering van verkiezingspropaganda en 'boodschappen van algemeen nut' die in opdracht van de overheid gemaakt worden en al eens in een reclameblok opduiken. Het onderwijs is een bevoegdheid van

de overheid, maar de nieuwe financieringsplannen laten, zoals u weet, te wensen over en er gaan veel stemmen op om, analoog met het Amerikaans systeem, ook privé-investeringen in het onderwijs mogelijk te maken. De private sector heeft dus een gewichtige invloed op onze samenleving en hoe wij deze ervaren.

Nu is de cruciale vraag natuurlijk: Zijn wij, het volk, de burgers, het algemeen belang...noem het hoe je wilt, gediend met een sterke invloed van de private sector of niet? En, misschien nog belangrijker, biedt de private sector betere garanties om onze levenskwaliteit te behouden of te verbeteren dan de publieke sector, de staat? Laten we daarom eens kijken naar de principes waarop organisaties, operationeel binnen de publieke of de private sector, gebaseerd zijn.

De staat lijdt gezichtsverlies

De macht van de staat wordt gelegitimeerd doordat ze een politieke entiteit vormt die uit een sociaal contract tussen de bevolking ontsproten is en tot doel heeft de belangen van zijn burgers te dienen. In ruil voor de macht en het exclusieve recht op geweld dat de staat geniet, beschikken de burgers in democratische staten over de mogelijkheid om met bindende gevolgen hun mening te uiten over het beleid dat gevoerd wordt. Dit gebeurt doorgaans door middel van vrije verkiezingen. Dit is natuurlijk slechts de theorie. Er is veel kritiek op de overheidsinstellingen. Zowel van individuen als van de private sector. Het vertrouwen in de Belgische overheid en in het bijzonder zijn vertegenwoordigende instellingen is stelselmatig afgenomen vanaf de jaren zestig. Dit wantrouwen werd aangewakkerd toen de media vanaf eind jaren tachtig tot het begin van de jaren negentig een hele reeks schandalen onder een vergrootglas plaatste en op ons los liet. De reactie van de overheid was de 'Nieuwe Politieke Cultuur', waaruit onder meer de politiehervorming is voortgevloeid. Ze heeft echter afgedaan. Het vertrouwen is er niet op verbeterd, de macht concentreert zich meer op het uitvoerende niveau en de meest gewichtige reactie hierop van de oppositie is het rechts populisme

dat meevaart met de stroom van het wantrouwen, maar ook geen constructieve alternatieven biedt. Het feit dat ze de controle over de socialiserende instellingen hoe langer, hoe meer moeten delen met de private sector, bemoeilijkt eveneens de strijd tegen het politieke wantrouwen.

...maar de onzichtbare hand van de vrije markt is blind

Over naar de private sector. Deze bestaat uit organisaties die als primair doel hebben winst te maken. (de non-profit sector laat ik buiten beschouwing) Dit is vaak wettelijk verankerd. Zo dient een bedrijfsleider zich bij de aandeelhouders te verantwoorden omtrent de rendabiliteit van zijn beleid. De gunstige effecten die voortvloeien uit de hierboven vermelde activiteiten van de private sector, zoals tewerkstelling, de productie van voeding, medicijnen, ... vormen geen directe doelstelling, het zijn veeleer neveneffecten van pogingen om winst te maken. Bijgevolg dient men niet te verwachten dat deze sector maatschappelijke belangen zal nastreven indien dit voor hun niet winstgevend is. Dit wordt onder meer bevestigd door nobelprijswinnaar economie Milton Friedman, die een sterke voorstander is van een ver doorgedreven deregularisering: "*Asking a corporation to be socially responsible makes no more sense than asking a building to be.*"⁴ Nochtans zijn er een heleboel bedrijven die wel claimen sociaal verantwoordelijk en milieubewust te zijn. Een voorbeeld: John Browne, de CEO van BP, investeert in duurzame energie. Dit milieubewustzijn stopt echter op het punt waar de winst afkomstig van hun groen imago niet opweegt tegen het verlies aan inkomsten door bepaalde opportuniteiten te negeren, zoals bijvoorbeeld olie ontginnen in Alberta, Canada en daardoor het plaatselijke ecosysteem volledig te verstoren. Zo komen we bij een ander neveneffect van het handelen op basis van het principe van de winstmaximalisering: Bij het uitstippelen van een beleid, is de kosten-baten analyse de doorslaggevende factor. Dit leidt ertoe dat men geneigd is zoveel mogelijk kosten te externaliseren. Het pleidooi dat de private sector houdt voor deregularisering van de wetgeving waarmee ze in hun kosten-baten analyse mee geconfronteerd worden, moet er toe leiden eenvoudiger winst te kunnen maken. Natuurlijk kunnen vele actoren op korte termijn geld besparen door middel van deregularisering en afslanking van het overheidsapparaat: Bedrijven zullen meer kosten kunnen externaliseren en meer winst kunnen maken, consumenten zullen soms van een prijsdaling kunnen genieten en de overheid kan besparen door te knippen in de budgetten van regulerende of controlerende organen. Het probleem is echter dat de kosten die uitgespaard worden door het deregulariseren op andere plaatsen terug opduiken. Deze last komt dan op de schouders van de samenleving en het milieu terecht. De regels die de private sector zo graag wil afschaffen, vormen het enige bindende controlemechanisme op hun handelen. Het is immers zo dat we ons niet kunnen verzetten tegen het beleid van een bedrijf door niet voor ze te stemmen, zoals dat bij de vertegenwoordigende instellingen van de staat wel het geval is. De enige wet die nog heerst voor bedrijven in een gederegulariseerde staat, is de wet van de markt. En dit is tamelijk zorgwekkend, wanneer we ernee rekening houden dat de private sector een belangrijk gedeelte van de socialiserende instellingen controleert. Onze status als burger schuift erdoor op richting deze van consument. Daarom is het volgens mij toch beter energie te steken in het democratiseren van de socialiserende instellingen en het aanpassen van de vertegenwoordigende organen van de staat aan de gewijzigde samenleving, dan onze soevereiniteit over te dragen aan de private sector.

Frank Vanaerschot

1. Joel Bakan (2004) The corporation. The pathological pursuit of profit and power. New York, Free Press
2. Mark Elchardus (2002) De Dramademocratie. Tielt, Lannoo, p 46
3. Mark Elchardus (2002) De Dramademocratie. Tielt, Lannoo, p 47
4. http://www.thecorporation.com/index.php?page_id=3

Colofon

De Moeial

Maandlijks studententijdschrift van de VUB in samenwerking met het Brussels Studentengenootschap, Studiekring Vrij Onderzoek en Dienst Cultuur.

Ons redactielokaal is gelegen te Triomflaan 62. Elke maandag om 20 u is er redactievergadering. Iedereen is welkom!

Alle opmerking, vragen of reacties zijn welkom. Stuur een mailtje naar: moeial@vub.ac.be

Verantwoordelijke Uitgever
Bram Langmans

Coördinator
Bilal Benyaich

Vice-coördinator
Gabriël Zamora Moreno

Secretaris
Bram Langmans

Penningmeester
Ruben Brabers

Lay-out
Bram

Illustraties
Ruben, Bram

Achterflap
Ruben Brabers

Redactieleden
Ruben Brabers, Ben Van Overmeire, Thomas Martin, Bram Langmans, Rob Werkers, Bilal Benyaich, Michaël Pleumeekers, Laetitia Van Der Vennet, Gabriël Zamora Moreno, Frank Vanaerschot, Matthias Vanheerentals, Michael Van De Velde

Redactiemedewerkers
Daniël van der Meer, Frederik Verbist, Daan Esschers, Piet, Vera Ter Beest, Peter Bill Kisitu, Pieter Vissers, Deniz, Pieter D., Martin Van Ganshoren

Studiekring Vrij Onderzoek
Toon, Lisa, Arno, Simon, Bauke, Sanne, Kris, Maarten, Ashtee, Marijn, Maarten B., Michaël, Yvan, Monique, Jeroen, Jarl, Matthias, Marleen, Jo, Eric, Annabel, Bram, Rob, Frank, Bilal, Gabriël, Ruben, Laetitia, Ben, Pieter D.

Deze editie werd uitzonderlijk vervaardigd in samenwerking met Studiekring Vrij Onderzoek

Studiekring Vrij Onderzoek heeft elke dinsdag vergadering om 20.00 uur. Hun lokaal bevindt zich te Triomflaan 62. Iedereen is er welkom!

uitzonderlijke oplage: 3000 ex.

Abonnementen
Storten op rek.nr.001-1386975-48 met melding abo

Gewoon abo: 8,25 euro
Steunabo: 24,79 euro

De redactie is *niet* verantwoordelijk voor publicaties van het BSG, V.O., Dienst Cultuur, lezersbrieven, opiniebijdragen en standpunten.

Om u te bewijzen dat wij wel degelijk lezers hebben:

De Lezersbrievenrubriek

Het zijn weer woelige tijden, liefste lezers. Deze morgen hebben ze mijn grootmoeder haar hoofd er af gehakt omdat ze het gewaagd had een kantwerkje te maken waarop het aangezicht van de profeet verscheen. Ja, alleen maar miserie in onze familie; maar ga ik daarom een of ander links studenten-tijdschriftje lastigvallen met mijn verzameling Turkse dreigbrieven of ons moeder haar postzegel-verzameling? Val ik jullie lastig met mijn kapotte zenuwen en op-ontploffende staande hoofd? Lul ik zomaar honderduit tegen iedereen die het horen wil over het leed dat mijn harddrugs-verslaving met zich meebrengt? En dan zwijg ik nog over het onophoudelijk alcoholisme dat mijn sociale omgeving welig overwoekert als een grondbedekker met woestijnvrees? Ik dacht het niet! Gelukkig kunnen jullie het nog steeds niet laten om jullie enigzins plastieke gevoelens in de vorm van alweer een nieuwe braakbal hoogst literair onverantwoord tekenschrift aan onze deurpost neer te kwakken als ware het een ongewenst azielzoekertje met een zelden geziene variant van het vliegend schijfje. The pen is truly mightier than the sword! Enjoy...

Reactie op "Over Mohammed-Cartoons"

In uw artikel had u het over « groene paraplu » en tegelijk over extremisering, dat volgens u een puur gevolg zou zijn van het heersende ongenoegen. Ik merk op dat uzelf wilt geloven dat het om een opgezet spel gaat, dat achter de schermen door de Imperialistische machten werd gefabriceerd. Uw argument is de overwinningen van de "Islamitisch-geinspireerde partijen in de laatste verkiezingen en opiniepeilingen in sommige arabische landen. Uw vergist zich door Muslimactivisme te mengen met muslimfundamentalisme (aannemend dat de woordgebruik juist is). De muslimactivisme gerelativeerd in de moslimcultuur als habitat, geeft andere waardes dan deze die men in het westen, beïnvloed door de indoctrinerende media, durven te hebben.

kwam ook met de bewering af, dat het om organisaties en partijen gaat die gefinancierd en zelfs "bewapend" zijn door het westen. Hier is uw vergissing tussen de dor u genoemde Islamitische politieke partijen en enkele strijdorganisaties die inderdaad tegen de oprukkende Sovjet-macht werd gebruikt. De Soefistisch geinspireerde "broederschap" of in het engels "brotherhood" en de taken ervan in de andere arabische landen, is niet te vergelijken noch te benaderen met de vooral in Afghanistan gecreerde jihad-organisaties.

De vader van de broederschap, Hassan Albanna, is een soefist.

Iedereen zou moeten beseffen dat de soeffistische spiritualiteit niet samen te brengen zijn met wat men in het Europese ideologie, zwart-wit gezien, muslimfundamentalisme noemt. Hassan Albanna is in 49 onder bevel van de laatste Egyptische koning "farooq" vermoord. En de leden van latere en geëvolueerde door hem gestichte partij kenden hun heljaren eind jaren vijftig en begin jaren zestig. Ze waren allemaal zonder uitzondering slachtoffer van moord, gevangenis, marteling, marteling, of achtervolging en ballingschap. (zie de bekende achter-de-tralies-poezie). Dus niet in de na-Gorbatsjov tijdperk. Dit gelde voor bijna alle takken van de «broederschap» in de andere arabische landen. Het gaat niet om in de jaren 80 door Amerika in steek gelaten anti-rood marjonetten.

Mijn besluit: Indien men de zaken relativeert, krijgt men andere inzichten dan ons huidige, soms een typisch westers type van manicheïstische kijk.

Dit was mijn reactie op de eerste deel van uw artikel....
Ik dank u

Ali Oualmakran

LE CAS DE SOPHIE K.

19 mei 2006
J.F. Peyret en Prof. L. Steels (VUB)

Wat is de verhouding tussen wetenschap en kunst, tussen wiskunde en theater, tussen complexe algoritmen en court-jardin? Wie haalt het in zijn hoofd om twee totaal verschillende visies op de werkelijkheid te combineren? Het antwoord ligt in de laatste theatervoorstelling van Jean-François Peyret en Prof. Luc Steels (VUB/AI-Labo).

Dit duo met hun gemeenschappelijke, veelzijdige interesse in het populariseren van de wetenschap heeft hun krachten en wetenschappelijke en culturele kennis gebundeld in een theaterstuk over hun grote voorbeeld Sofia Kovalevskaïa, kortweg Sophie K.

Deze vrouw met de tol was in vele opzichten voor op haar tijd. Ze was de eerste vrouw in Europa die de titel van doctor in de wiskunde kon behalen, ze kon literair scherp uit de hoek komen (cfr. Une Nihiliste) en ook de wereldpolitiek kon op haar aandacht rekenen. Daarenboven kon ze haar ideeën toetsen met de theorieën van grote collega-wetenschappers van die tijd, zoals Poincaré, Eliot en Darwin.

De interesses van Sophie K. maken dan ook dat zij in haar korte leven (1850-1891) veel interessante zaken heeft beleefd en met verstand van zaken over de meest uiteenlopende onderwerpen kon en wilde meespreken. Haar leven leent zich dan ook perfect tot het maken van een interessant en veelzijdig toneelstuk.

Dit toneelstuk zal, na het grote succes op het Festival d'Avignon, nogmaals opgevoerd worden, ditmaal in de schilderachtige omgeving van het Théâtre National de Chaillot, in de schaduw van de Eiffeltoren. De voorstellingen lopen van 26 april tot 27 mei 2006 en voor meer informatie of tickets kan men terecht op volgende webstek:

<http://www.theatre-chaillot.fr/>

Laat u verleiden tot een uitstapje naar Parijs en geniet van een sterk toneelstuk in een uitzonderlijke setting. Indien gewenst is er ook een onderhoud met de acteurs en actrices, waar men vragen kan stellen omtrent het neerzetten van de personages, alsook een uiteenzetting specifiek over de wetenschappelijke inhoud van het toneelstuk door de regisseurs. Als u geïnteresseerd bent en graag op vrijdag 19/05/2006 meereist naar Parijs, aarzel dan niet om volgende persoon te contacteren en dit voor 01 mei 2006:

Niklaas Van Den Abeele
Vrije Universiteit Brussel - Dienst cultuur
Mail: cultuur@vub.ac.be
Tel: 02/629 23 26

Locatie: Théâtre National de Chaillot, Parijs
Kostprijs: 32 euro (voorstelling plus vervoer), storten op 001-1558088-53

Dagschema:
9.30u: Vertrek bus: VUB campus,
13u: aankomst Parijs
14u: bezoek tentoonstelling (nog nader te bepalen)
20u: lezing Prof. Luc Steels over Le Cas de Sophie K.
20u30: Voorstelling Le Cas de Sophie K.
23u: vertrek Parijs
02u: aankomst Brussel

Meer uitleg op volgende site: <http://www.vub.ac.be/cultuur/> en doorklikken naar 'theater'.

WAR TERRITORY FLANDERS

SaaiMens, pls

Beschoten door reclame, bommen van onveiligheidsgevoel ontwijkend loop je door het oorlogsgebied 'Vlaanderen'. Als consument marcheer je door een overdrukke winkelstraat, gemerkt tot levend billboard waarbij al je bezittingen ge'brand' zijn. Nergens kan je kijken zonder reclame te zien, zelfs wanneer je naar de grond kijkt in de hoop een schot te ontwijken, glanst een bekertje 'I'm loving it' naar je toe. Mensen gaan werken om te kunnen consumeren (basis in de economie), zelfs heb je niets nodig als consument, dan schaamt de reclame zich niet om je een of andere behoefte aan te smeren of een onzekerheid in te boezemen (wil je dat de meisjes aan je voeten liggen, gebruik dan deodorant van Axe). Iedereen werd gerekruteerd bij het openen van de doos van Pandora bijgenaamd de lichtdoos of televisie, een massamedium waarvan de niet bedoelde effecten sinds kort komen bovendrijven in de vijver van entertainment en informatie. Enkele belangrijke nevenwerkingen: het stereotiep denken - aangereikt door verscheidene soaps- waarbij ook het oversimplifiëren bij hoort, een 'wij - zij' deling van de samenleving t.o.v. etnische minderheidsgroepen en dan ook de manier waarop iedereen acteur is geworden in de grote soap genaamd 'Vlaanderen' waarbij iedereen zijn 15 minutes of fame krijgt.

Er is een nieuw seculariseringsproces aan de gang, niet één waarbij men afstapt van het katholieke denken, maar een secularisering waarbij men afstapt van de ratio naar het marktdenken. Natuurlijk zit er ook een mate van ratio in het marktdenken, maar het is een manier van leven die enkel je eigen behoeftes ten goede komt. We gaan zelfs zo ver dat we elkaars genitaliën gebruiken enkel om onze eigen behoeftes te stillen en geloof me, dit dwangmatige verknalt en belangrijk aspect van extase.

De globalisering maakte van Afrika onze burens, het Westen heeft het best leren weggijken. Een zekere verbondenheid is ver te zoeken. Een algemeen aanvaarde conclusie is dat de media direct en indirect een bijdrage leveren aan de verspreiding van negatieve beeldvorming over allochtonen en zelfs een rol spelen bij hun discriminatie in de samenleving. Ze doen dit via een afstandelijke weergave, een soort *outsiders view* tegenover de rest van de wereld.

Uitbuiting gepleegd door het Westen kunnen we zo vaak als we willen zien op de televisie, we zijn er zelfs mee vertrouwd geraakt alsof het onze burens zijn, toch dualiseert media de verschillen tussen onze cultuur met die van de moslims. Zo worden sommige feiten overgesimplificeert zoals de aanslag op 11 september wordt herleid tot een 'heilige oorlog' hierbij bijkomende factoren zoals economie en politiek negerend. Het over-

simplifiëren van iets is bijna een basisregel geworden in de media, dit enkel zodat het nieuws veel makkelijker ingelepeld geraakt en wil de media een groter publiek aantrekken moet het voor iedereen duidelijk overkomen. Wanneer ik het eerder heb over stereotiep denken bedoel ik niet meteen het functionele kantje zoals wanneer je iemand ziet met een mijter en staf en hem bekijkt als sinterklaas, maar juist het stereotiep geven van persoonlijkheidstrekken waarbij een sticker snel gegeven is.

Iets wat uit persoonlijke ervaring niet af te leiden is, maar over de jaren geleidelijk een versnelling meemaakte is de tijdsperceptie van de mens. Het alsmat drukker wordend bedrijfsleven en industrialisering heeft hier natuurlijk grotendeels voor gezorgd, nochtans is er in combinatie met de media (waarbij ook de gemiddeld 5000 reclameimpulsen per dag) een egocentrische maatschappij is gegroeid. Geleidelijk aan hebben we geleerd niet meer op intuïtie te vertrouwen, maar meer en meer op ervaringsfeiten waarbij we het momentaire negeren. In het Westen worden we hierin geremd door conventies, angsten en schuldbesef. Taoïstische filosofen hebben gelijk als ze zeggen dat men niet te veel moet willen; laat u langzaam meevoeren, en geniet van de ongedwongenheid die ons allen is aangeboren. Veel van de indrukwekkende lessen die we

kunnen leren van de oriëntaalse filosofieën zijn heel eenvoudig, maar in onze chaotische moderne tijd zijn we het gevoel ervoor kwijtgeraakt. We kunnen zo veel meer dan we denken. Velen van ons zijn lui geworden en nemen alles onkritisch op als een spons.

De taoïstische filosofie uit het oude China en de duizenden jaren oude tantrische religieuze overtuigingen uit India moedigen mensen aan zichzelf te zien als een complexe samenbundeling van mysticisme, sensualiteit en spiritualiteit.

De Kama Sutra bijvoorbeeld is geenszins een boek over seksaerobics, zoals in het westen vaak gedacht wordt, maar een studie van seksuele leefregels, een levensgids voor de beschaafde mens, waarin seksuele posities slechts een geringe positie spelen.

Simon Vereecke
Studiekring Vrij Onderzoek

Gehoorde stappen 's nachts
Er beweegt iets in dit,
Er is een raakpunt.

De lichten in donkere flats
Als gevallen sterren zingend

Van het ultiem raadsel
Dat ons en het universum
Doorgloeit.

Ben

